

Bu öykü Dostoyevski'nin "Ezilenler" adlı romanından derlenmiştir.

SMİTH'İN TORUNU

Kapının açıldığını duyunca hızla arkama döndüm. Uzunca bir süre kimse görünmedi. Kapı kendiliğinden açılmıştı sanki. Neden sonra eşikte garip bir yaratık belirdi. Karanlıkta bir çift göz durmadan bana bakıyordu. Sırtımdan soğuk terler boşandı. Çok korkmuştum, ama hemen sonra karşımda duranın bir kız çocuğu olduğunu farkettilim. O anda bu tanımadığım çocuğun garip görüntüsü yerine iki gün önce ölen ihtiyar Smith'in kendisi karşıma çıkmış olsaydı, bu kadar korkmazdım. Küçük kız sessizce yaklaşıp önümde durdu. Daha ağzından tek söz çıkmamıştı. Çocuğa daha dikkatlice baktım. Oniki, onüç yaşlarında, ağır bir hastalıktan yeni kalkmış gibi çok zayıf, solgun, ufak tefek bir kızdı. İri, kara gözleri ise tersine, son derece canlı, parlaktı. Sol elindeki eski, yırtık bir atkıyla akşam serinliğinde üşümüş göğsünü örtüyordu. Giysileri parça parçaydı. Tarak yüzü görmemiş gür, siyah saçları dağınıktı, iki dakika kadar böylece karşılıklı bakiştık.

Sonunda, boğazı ağrıyormuş gibi, ancak duyulabilecek kısık bir sesle:

"Dedem nerde?" diye sordu.

Bu soru o anda bütün korkumu dağıttı. İhtiyar Smith'i soruyordu.

"Deden mi?" dedim şaşırarak. "Deden öldü."

Çocuktan böyle bir soru beklemediğim için boş bulunmuş, söyleyivermişim. Aynı anda da pişman oldum. Bir dakika daha öylece kımıldamadan durdu. Sonra birden titremeye başladı. Düşmesin diye tutmak istedim. Biraz sonra düzeldi. Geçirdiği sarsıntıyı gizlemek için olağanüstü çaba harcadığı belli oluyordu.

"Bağışla beni, çocuğum!" dedim. "Boş bulundum, birden söyleyiverdim, ama belki de yanılıyorum. Kimi arıyordun? Burada oturan yaşlı adamı mı?"

Bakışları ürkekti. Güçlkle:

"Evet," diye mırıldandı.

"Adı Smith miydi?"

"Evet."

"Öyleyse oydu. Evet, öldü. Ama bu kadar üzme kendim. Neden daha önce hiç gelmedin? Nereden geliyorsun şimdi? Dün gömdüler. Hiç beklenmedik anda, birden ölüverdi... Demek sen Smith'in torunusun?"

Küçük kız, benim bu bağlantısız ve birbirini ardınca gelen sorularıma hiç karşılık vermedi. Sessizce arkasını dönüp kapıya doğru yürüdü. O kadar şaşırmışım ki, ne başkaca bir şey sorabildim, ne de onu alıkoymaya çalıştım. Kapı eşiğinde durup, hafifçe bana dönerek:

"Azorka da öldü mü?" diye sordu.

"Evet, Azorka da öldü."

Sorusu garibime gitti. Sanki köpeği Azorka' nın da yaşlı efendisiyle birlikte ölmüş olması gerektiğini kesinlikle biliyor gibiydi.

Odadan çıktı, ardından yavaşça kapıyı kapattı.

İlk şaşkınlığım geçtikten sonra peşinden koştum. Onu böyle bıraktığım için kendime çok kızmıştım. Süzölüp gitmişti sanki; ayak seslerini, sokak kapısının açılıp kapandığını bile duymadım. Bu kadar kısa zamanda merdivenleri inmiş olamazdı. Durup bir süre kulak kabarttım. Hiç ses yoktu. Neden sonra alt katlardan birinde bir kapı açılıp kapandı. Sonra her yer gene sessizliğe gömüldü.

Hızla aşağı koştum. Dördüncü kata gelince durdum. Sahanlıkta birisi saklanıyormuş gibi geldi bana. Gözüm karanlığa alışana kadar el yordamıyla çevremi yoklamaya başladım. Gerçekten de küçük kız bir köşeye çekilmiş, yüzü duvara dönük, sessizce ağlıyordu.

"Dinle beni," dedim. "Benden korkmamalısın. Sana gerçeği birdenbire söylemem doğru değildi, bu yüzden suçluyum tabii. Deden ölürken senin sözünü ediyordu. Son sözleri hep sendin. Kitapları kaldı, belki de senin kitaplarındır. Adın ne senin?... Deden diyordu ki, Altıncı Caddede..."

Sözümü tamamlayamadım. Sanki oturduğu yeri bilmemden korkmuştu. Bir çılgılık atarak ince, kemikli eliyle beni itti, koşa koşa merdivenlerden aşağı indi. Ben de ardından koştum. Ama sokak kapısına vardığımda küçük kızı göremedim. Voznesenski Caddesi'ne kadar koştum. Neden sonra tüm çabalarımın boşuna olduğunu anladım. Kız ortadan yok olmuştu.

1 1

Ertesi sabah saat on'da evden çıktığımda kapıda dünkü konuğum, Smith'in torunuyla karşılaştım. Neden geldiğini bilmiyordum, ama gelişi beni çok sevindirmişti. Dün kendisini doğru dürüst görememiştim. Şimdi ona gündüz gözüyle bakınca büsbütün şaşırdım. Gözlerinden dupduru zeka fışkırıyor, ama aynı zamanda aşırı bir kuşku, güvensizlik okunuyordu. Üstündeki eski, kirli giysi, gün ışığında dünkünden daha da perişan görünüyordu. Bedenini sinsice, yavaş yavaş kemiren onulmaz bir hastalığa tutulmuş olduğu izlenimi uyandı bende.

"İçeri girsene," dedim.

Kuşkulu gözlerle çevresine bakınarak yavaş yavaş içeri girdi. Dedesinin oturmuş olduğu odayı dikkatle inceliyordu.

"Kitap için geldim," dedi.

"Ha, evet, kitapların. İşte bunlar, al! Senin için özellikle sakladım bunları."

"Dedem size benden hiç söz etmiş miydi?"

"Hayır, senden söz etmedi ama..."

"Öyleyse geleceğimi nereden biliyordunuz? Kim söyledi size geleceğimi?"

"Çünkü bana, dedem tek başına yaşaya-mazmış gibi geliyordu. Öyle yaşlı ve güçsüzdü ki, birinin gelip onu arayacağım düşünüyordum... Al kitaplarını! Bunlarla ders mi çalışıyordun?"

10

"Evet. Dedeme geldiğim zamanlar bu kitaplardan ders verirdi bana."

"Sonradan gelmedin mi?"

"Hayır." Gelmemesinin nedenini haklı göstermek istercesine: "Hastaydım," diye ekledi.

"Ailen, anan, baban var mı?"

Birden kaşlarını çatarak korkuyla yüzüme baktı. Sonra başını eğip sessizce arkasını döndü. Hiç konuşmadan, tıpkı dünkü gibi yavaş yavaş kapıya doğru yürüdü. Şaşırp kalmıştım. Kapıya gelince yine eşikte durdu:

"Dedem neden öldü?" diye sordu tutuk bir sesle.

Yanına gidip her şeyi anlattım ona. Sesini çıkarmadan dikkatle dinledi. Yaşlı adamın ölürlen Altıncı Cadde'den sözettiğini söyledim.

"Bunun üzerine, o caddede sevdiği insanların oturduğunu düşündüm, gelip kendisini aramalarını bekledim," dedim. "Son anda seni düşündüğüne göre mutlaka çok seviyor olmalıydı."

"Hayır," diye fısıldadı, "hiç sevmezdi beni."

Çok heyecanlanmıştı. Kendini tutmak için büyük bir çaba harcadığı belli oluyordu. Giderek yüzü sarardı. Alt dudağını ısıırıyordu.

"O duvar nerede?" diye sordu.

"Hangi duvar?"

"Dedemin dibinde öldüğü duvar?"

"Gösteririm. Adın ne senin?"

"Gereği yok!"

"Neden?"

"Gereği yok işte. Adımla çağırılmazlar çünkü beni."

Kesik kesik konuşuyordu. Canı sıkılmış gibiydi. Gitmek istedi, ama bırakmadım.

"Dur bakayım, garip kız! Ben sana yalnızca yardım etmek istiyorum. Dün seni merdivenlerde bir köşeye çekilmiş, ağlar görünce yüreğim parçalandı. Hem dedem benim kollarımda öldü."

Altıncı Cadde'den söz ederken seni düşünmüş olmalı. Seni bana emanet etmek ister gibi bir hali vardı. Deden hep düşlerime giriyor. Kitapları da senin için sakladım, oysa sen benden korkuyorsun. Her halde çok yoksul, öksüz bir kız olmalısın. Belki de başkalarının evinde kalıyor-sundur. Öyle mi?"

Onu iyi niyetli olduğuma inandırmaya çalışıyor, bir yandan da, beni bu çocuğa çeken şeyin ne olduğunu kendi kendime soruyordum. Sözlerim ona dokunmuş olmalı; garip garip yüzüme baktı. Ama bu kere bakışları sert değildi. Sonra gene başını öne eğdi.

12

131 1

Hiç beklenmedik bir anda çok hafif bir sesle:

"Helen, "diye fısıldadı.

"Adın Helen mi?"

"Evet."

"Peki, bundan sonra bana gelecek misin?"

"Hayır, olmaz... Şey... Bilmem ki! Gelirim belki."

Düşünüyor, karar vermek için kendini zorluyordu. O sırada komşulardan birinin duvar saatinin vurduğu işitildi. Helen yerinden sıçradı. Yüzünde sıkıntılı, acılı bir ifade vardı.

"Saat kaç?" diye sordu alçak sesle.

"Onbuçuk olmalı," dedim.

"Aman Tanrım!" diye haykırdı korkuyla ve hızla kapıya doğru koştu. Onu holde yakaladım.

"Seni böyle bırakamam," dedim. "Neden korkuyorsun? Geç mi kaldın?"

"Evet, evet, turşu almaya çıkmıştım," dedi soluk soluğa. "Bırakın gideyim, dövecek beni!"

Anlaşılan bu sözleri istemeyerek ağzından kaçırmıştı. Elimden kurtulmaya çalışıyordu.

"Dur, dinle beni. Bu kadar direnmenin gereği yok. Altıncı Cadde'ye gideceksin, değil mi? Ben de o yöne gidiyorum. Kendi işim için. Arabayla daha çabuk varırız oraya. Haydi, gidelim!"

Koşarak aşağı indik, ilk rastladığımız arabayı durdurduk. Helen benimle arabaya binmeye razı olduğuna göre, gideceği yere çok çabuk varması gerekiyordu, işin garibi, ona soru sormaya da cesaret edemiyordum. Kaldığı evde bu kadar korktuğu insanın kim olduğunu sorduğum zaman, elini sallayarak soruma karşılık vermek istemediğini belirtti. Hatta bu yüzden arabadan aşağı atlıyordu neredeyse.

Sonunda Altıncı Cadde'nin başına vardık. Arabayı durdurarak aceleyle indi, tedirgin gözlerle çevresine bakındı.

"Gidin siz! Sonra gene gelirim," dedi. "Hemen gidin buradan!"

Yoluma devam ettim. Ama kıyı boyunca biraz ilerledikten sonra arabadan atlayıp koşarak Altıncı Cadde'ye döndüm. Yolun karşı kaldırımında yürümeye başladım. Helen'i görmüştüm. Hızlı hızlı yürüdüğü halde fazla uzaklaşmamıştı. Hatta onu izleyip izlemediğimi anlamak için dönüp arkasına baktı. Hemen bir evin girişine sığınarak gizlendim. Beni görmedi.

Çok meraklanmıştım. Hiç olmazsa hangi evde oturduğunu öğrenmeye kesin kararlıydım.

14

15Ben kapının önünde durmuş, yazıyı okumaya çalışırken, avludan önce bir kadın çılgılığı, ardından da bir sürü küfür duyuldu. Avlu kapısından içeri baktım. Üst kata çıkan tahta merdivenin basamaklarından birinde, başında hotozu, omuzlarında yeşil salıyla şişman bir kadın, elini beline dayamış duruyordu. Yüzü kahverengi kırmızı arası iğrenç bir renk almıştı. Şişmiş, kanlanmış küçük gözleri öfkeyle parlıyordu.

Daha öğlen bile olmamıştı, gene de şişman kadının sarhoş olduğu her halinden anlaşılıyordu. Kadın, elinde çanak, korkuyla karşısında duran Helen'e ciyak ciyak bağırıyordu.

O sırada bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı. Basamaklarda, anlaşılan gürültüyü duyarak kapıya çıkmış olan yoksul giyimli, orta yaşlı, sevimli bir kadın belirdi. Alt katta aralanan bir kapıdan da evin öbür kiracıları olan çok yaşlı bir adamla genç bir kız

bakıyorlardı. Herhalde evde uşak olarak çalışan iri yarı bir köylü elindeki süpürgeyle avlunun ortasında durmuş, olup bitenleri umursamazlıkla seyrediyordu.

"Seni gidi hain sülük, pis yaratık!" diye haykırıyordu şişman, sarhoş kadın. "Demek sana yaptığım iyiliğe böyle karşılık veriyorsun ha, pis pasaklı! Turşu almaya gönderdim diye

20

ÖKSÜZ KIZIN ÇİLESİ

Sonunda Helen küçük bir dükkana girdi. Durup bekledim. Az sonra dükkandan çıktı. Elinde kitaplar yerine toprak bir çanak vardı. Birkaç adım sonra gösterişsiz bir evin avlu kapısından içeri girdi. Ev iki katlı, eski, taş bir yapıydı. Alt kattaki pencerelerin birinde küçük, pembe bir tabut asılıydı.

Karşı kaldırıma geçip evin önüne geldim. Avlu kapısının üstündeki tabelada şöyle yazıyordu: "Bayan Bubnofun Evi"

19

Ben kapının önünde durmuş, yazıyı okumaya çalışırken, avludan önce bir kadın çılgılığı, ardından da bir sürü küfür duyuldu. Avlu kapısından içeri baktım. Üst kata çıkan tahta merdivenin basamaklarından birinde, başında hotozu, omuzlarında yeşil salıyla şişman bir kadın, elini beline dayamış duruyordu. Yüzü kahverengi kırmızı arası iğrenç bir renk almıştı. Şişmiş, kanlanmış küçük gözleri öfkeyle parlıyordu.

Daha öğlen bile olmamıştı, gene de şişman kadının sarhoş olduğu her halinden anlaşılıyordu. Kadın, elinde çanak, korkuyla karşısında duran Helen'e ciyak ciyak bağırıyordu.

O sırada bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı. Basamaklarda, anlaşılan gürültüyü duyarak kapıya çıkmış olan yoksul giyimli, orta yaşlı, sevimli bir kadın belirdi. Alt katta aralanan bir kapıdan da evin öbür kiracıları olan çok yaşlı bir adamla genç bir kız bakıyorlardı. Herhalde evde uşak olarak çalışan iri yarı bir köylü elindeki süpürgeyle avlunun ortasında durmuş, olup bitenleri umursamazlıkla seyrediyordu.

"Seni gidi hain sülük, pis yaratık!" diye haykırıyordu şişman, sarhoş kadın. "Demek sana yaptığım iyiliğe böyle karşılık veriyorsun ha, pis pasaklı! Turşu almaya gönderdim diye

20

hemen fırsat bilip sıvışışverdin gene ha! Nerelere gidiyorsun bakalım, söyle! Nerelere gidiyorsun, ha? Kimin yanına? Söyle, yoksa seni şuracıkta gebertirim!"

Öfkeden kuduran kadın zavallı kızın üzerine atılmak istedi, ama alt katta oturan kiracı kadının merdivenlerden çıkarken kendisine baktığını görünce durdu. Kiracı kadın saygılı bir sesle:

"Neden kendinizi bu kadar üzüyorsunuz?" diye sordu öfkeden çılgına dönmüş şişman kadına.

"Bu kadar canınızı sıkacak ne yaptı ki?"

"Ne mi yaptı? Daha ne yapsın, ayol! Turşu almaya gönderdim, kaç saatte döndü. Karşı gelinmesini sevmem ben. Ne istiyorsam, dediğim yapılmalı! Anasının on dört lira borcunu bağışladım, cenaze masraflarını ödedim, sokaklarda sürünmesin diye bu şeytan suratlı piçi yanıma aldım. Hepsini sen de biliyorsun, komşucuğum. Bütün bunlardan sonra üzerinde bir parçacık hakkım olmasın mı? Bana teşekkür edeceği yerde hep karşı koyuyor. Bu dinsize giysiler, ayakkabılar aldım, gelinler gibi süsleyip püsledim. Ne yaptı beğenirsiniz a dostlar?"

Sarhoş kadın kiracılara dönerek öfkeli, cırlak sesiyle yeniden bağırmaya başladı:

"Ne yaptı dersiniz? İki gün içinde o güzelim

22

entariyi parça parça etti. Şimdi de böyle geziyor işte! Düşünün bir, isteyerek, bilerek yırttı üstündekini. Gözümlle gördüm. Patal gezer de, güzel patiska entariler giymemiş! O zaman artık ben de kendimi tutamayarak bir güzel patakladım. Ceza olsun diye yerleri sildirttim. İnanır mısınız, sildi, gıcır gıcır yaptı yerleri. Biliyorum, beni kızdırmak için böyle pırl pırl yaptı. Daha ben, 'artık durmaz yanımda, kaçıp gider,' diye düşünürken gerçekten de kaçmaz mı? Siz de duydunuz ya, dün nasıl dövdüm. Dayak atmaktan ellerim patladı. Ayakkabılarını,

çoraplarını alıp sakladım. Ama bugün gene kaçtı işte! Nerelerdeydin ha? Konuşsana! Kimlere şikayet ettin, gene kimlere fitneledin beni?"

Kadın kendinden geçerek, korkudan taş kesilmiş Helen'in üzerine atıldı, saçlarından yakalayıp yere çarptı. İçinde hıyar turşuları bulunan çanak Helen'in elinden fırladı, yere düşüp parçalandı. Bu, sarhoş kadını büsbütün kudurttu. Kızcağızın yüzüne, kafasına vuruyordu. Helen bütün bunlara inatla direniyor, ağzından tek söz, en küçük bir yakınma çıkmıyordu.

Öfkemden her şeyi unutarak avluya daldım, sarhoş kadının üzerine yürüdüm.

"Ne yapıyorsunuz? Çıldırınız mı siz?"

23

Öksüz bir çocuğa böyle davranılır mı?" diye bağırarak kudurmuş kadını kolundan yakaladım.

Bunun üzerine kadın, Helen'i bırakıp ellerini beline dayayarak çığlık çığlığa:

"Bu da nesi?" diye haykırmaya başladı. "Siz de kim oluyorsunuz? Ne işiniz var benim evimde?"

"Bu zavallı çocuğa böyle davranmaya utanmıyor musunuz?" diye bağırdım bende. "Çocuk sizin değil ki! Daha şimdi onun öksüz olduğunu, yanınıza aldığınızı söylediniz!"

"Hey Tanrım! Sen de nerden çıktın başıma be herif! Onunla birlikte geldin, değil mi? Şimdi gösteririm ben sana. Polis çağıracağım hemen. Buranın komiseri hanımefendiler gibi saygı gösterir bana. Herhalde bu kaltak turşu almayı bahane ederek sana gitti. Üstelik yabancı bir eve girip rezalet çıkarmaya kalkarsın ha! Polis! Polis!"

Sarhoş kadın bir yandan bağırıyor, bir yandan da yumruklarını sıkmış, üzerime saldırıyordu. O sırada insan sesine benzemeyen garip, korkunç bir çığlık yükseldi. Başımı çevirdim; deminden beri orada kımıldamadan duran Helen, birdenbire doğal olmayan bir çığlık kopararak kendini yere atıp çırpınmaya başladı.

24

Yüzü kasılmış, sapsarı olmuştu. Sara nöbeti geçiriyordu. Kiracılardan iki kadın koşarak çocuğu kaldırıp yukarı götürdüler.

Sarhoş kadın hâlâ Helen'in arkasından avazı çıktığı kadar haykıırıyordu:

"Geber inşallah! Bir ayda üçüncü nöbeti bu!" Sonra bana döndü: "Sen de defol buradan, pis şarlatan!" diyerek yeniden üstüme saldırdı. Bir yandan da avlunun ortasında dikilip duran uşağa sesleniyordu: "Tembel tembel ne duruyorsun orada? Dışarı atsana şunu! Ne diye para ödüyoruz sanki sana!"

"Çek arabanı bakalım, ahbap!" diye homurdandı uşak. "Haydi, bas git artık buradan!"

Aslında bir şey söylemiş olmak için söylüyordu bunları ya, benim de o anda yapabileceğim bir şey yoktu. Buraya girişimin ne kadar saçma olduğunu görerek avludan çıktım. Ben çıkar çıkmaz, şişman kadın doğruca yukarı kata koştu, işini bitirmiş olan uşak ortada görünmüyordu. Az sonra Helen'i yukarı taşımaya yardım eden kiracı kadınlardan biri merdivenlerden inerek kendi oturduğu daireye yöneldi. Beni avlu kapısında görünce durup meraklı meraklı yüzüme baktı. Kadının sevimli, yumuşak görünüşünden cesaret alarak yeniden avluya

25 girip ona doğru yürüdüm.

"Özür dilerim, size bir şey sormak istiyordum," diye başladım. "Kimdir bu kız? Bu iğrenç kadın ne yapıyor ona. Yalnızca merak ettiğim için sorduğumu sanmayın, lütfen! Bu kızla daha önce de karşılaşmıştım, ilgimi çekti."

Kadın elinde olmaksızın:

"Öyleyse, en iyisi bu çocuğu yanınıza alın, ya da ona bir yer bulun, yoksa burada harcanıp gidecek," diyerek dönüp gitmek istedi.

"Ama bana daha geniş bilgi vermezseniz nasıl yapabilirim bunu?" diyerek kadını durdurdum.

"Dedim ya, onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Herhalde ev sahibi kadın Bubnof şu sarhoş kadın olmalı?"

"Ta kendisi."

"Peki, bu kız nasıl düştü onun eline? Annesi burada mı öldü?"

"Nasıl düştüyse düştü işte, bize ne bundan!" diyerek yeniden gitmeye davrandı kadın.

"Sizden bir şey daha rica edecektim," dedim. "Bu konuyla gerçekten çok ilgileniyorum. Belki de kızcağız için bir şeyler yapabilirim. Kimdir bu çocuk? Annesi kimdi, biliyor musunuz?"

"Anladığım kadarıyla yabancıydı, başka bir

26

ülkeden gelmişti. Alt katta, bizim yanımızdaki odada oturlardı. Kadın hastaydı, veremden öldü."

"Bodrum köşelerinde oturduklarına göre çok yoksuldu herhalde?"

"Hem de nasıl! İnsanın yüreği parçalanıyordu. Bizim de elimizde avucumuzda bir şey yok ki! Gene de son beş ay içinde altı lira borçlanmıştı bize. Cenaze masraflarını da biz ödedik. Tabutunu kocam yaptı."

"Peki, şu Bubnof denen kadın neden 'cenazeyi ben kaldırdım,' diyor?"

"Öyle işte, der o!"

"Ölen kadının soyadı neydi?"

"Çıkaramam şimdi, pek karışık bir soyadı vardı. Alman adıydı galiba."

"Smith mi?"

"Hayır, öyle değildi. Bayan Bubnof, öksüz çocuğu evlatlık diye yanına aldı; öyle söyledi bize. Ama işin içinde kesinlikle başka şeyler var. Bu kadın kirli işler çeviriyor." Birden duraksadı, söyleyip söylememesi gerektiğini düşünüyor gibiydi. Sonunda: "Bize ne canım!" dedi.

O sırada arkamızda bir erkek sesi duyuldu:

"Dilini tutsan daha iyi edersin!"

Pijamasının üstüne paltosunu geçirmiş yaşlı bir adamdı konuşan. Konuştuğum kadının

27kocas olmalıydı. Bana yan yan bakarak:

"Size anlatacak şeyi yok onun, beyim," diye homurdandı. "Bu işler bizi ilgilendirmez. Hoşcakalın, beyim! Bizim işimiz tabut yapmak, eğer işiniz düşerse seve seve hizmet ederiz."

Heyecan ve tedirginlik içinde evden ayrıldım. Şu sırada hiçbir şey yapamazdım. Ama bu işi de böyle yüzüstü bırakmak ağırıma gidiyordu. Hemen ertesi gün, yakından tanıdığım büyük memurlardan Maslobojev'e gidip Helen' in durumunu anlattım. Bu öksüz kızı Bubnof denen o iğrenç kadının elinden kurtarmak istiyordum. Maslobojev durumu araştırdıktan sonra Helen'in Bubnof'un evinden alınıp benim yanıma verilmesini uygun buldu. İki gün sonra da Helen'i yanıma aldım. Zavallı kızcağız geçirdiği nöbetin etkisiyle hastalanmıştı. Ateşi hâlâ düşmüyordu.

28

KIRILAN ONUR

Sabahleyin erkenden kalktım. Gece hemen her yarım saatte bir uyanarak küçük konuğumu yoklamıştım. Ateşi hâlâ yüksekti, sayıklıyordu. Ancak sabaha karşı derin bir uykuya daldı. Sabahleyin kalkar kalkmaz, o daha uyurken doktora gittim, iyi yürekli yaşlı bir doktor tanıyordum. Yıllardan beri evinin kâhyalığını yapan bir Alman kadınla oturuyordu. Yaşlı doktor saat onda geleceğine söz verdi.

Döndüğümde Helen yeni uyanıyordu. Yanına giderek nasıl olduğunu sordum. Karşılık

29vermeden uzun uzun, o anlam dolu siyah gözleriyle yüzüme baktı. Ateşi olup olmadığını anlamak için elimi alına götürdüğüm zaman, küçük eliyle elimi iterek yüzünü duvara döndü. Onu daha çok tedirgin etmemek için yanından ayrıldım.

Sobayı yaktım, çaydanlığa su doldurup sobanın üstüne koydum. Çay fincanım da masadaydı. Başımı kaldırdığımda Helen'in merakla beni izlediğini gördüm.

"Bir şey ister misin?"

Gene karşılık vermeden başını çevirdi.

Doktor, dediği gibi saat tam onda geldi. Helen'i uzun uzadıya muayene etti. Şu anda içinde bulunduğu durumun ateş yapabileceğini, ancak öyle tehlikeli bir hastalığın söz konusu

olmadığını söyleyerek bana umut verdi. Yine de çocuğun düzensiz kalp atışlarından ötürü başka bir hastalığı olması gerektiğini, bunun anlaşılması için de onu gözetim altında tutacağım söyledi.

Helen davranışlarıyla doktoru çok şaşırtmıştı. Doktor nabzına bakmak istediğinde elini kaçırmış, boğazına bakılması için ağzını açmak istememişti. Yaşlı adamın sorduğu soruların hiç birine karşılık vermedi.

"Başı çok ağrıyor olmalı," dedi doktor. ' 'Ne kadar garip bakışları var!"

30

Oturup ona Helen'in öyküsünü anlatmaya gerek görmedim. Doktor çıkarken:

"Durumunda değişiklik olursa bana haber verin," dedi. "Şimdilik hiçbir tehlike yok."

Bütün günümü Helen'in yanında geçirmeye karar verdim. Sağlığına kavuşana kadar elimden geldiğince onu yalnız bırakmayacaktım.

Helen zaman zaman dalıyordu. Uykusunda hafifçe inliyor, bütün bedeni sarsılıyor, titriyordu. Doktorun dediği doğrudu; şiddetli baş-ağrısı vardı. Bazen haykırarak uyanıyor, belirgin bir sıklıkla bana bakıyordu. Sanki onunla bu kadar ilgilenmemden tedirgin oluyordu. Doğrusu onun bu davranışı oldukça dokunuyordu bana.

Akşam, Helen'i o Bubnof denen kadının elinden kurtarmama yardım eden dostum Masloboyev geldi. Geçerken şöyle bir uğramıştı.

"Şimdi bu çocuğu başka birisinin yanına mı yerleştirmek istiyorsun, yoksa kendi yanında mı alıkoyacaksın?" diye sordu. "Bu konu üzerinde düşünüp bir karar vermen gerekiyor."

"Daha tam olarak bilmiyorum," diye karşılık verdim. "Doğrusunu istersen, sana akıl danışmayı geçiriyordum kafamdan. Sözelimi, nasıl bir neden göstererek onu yanımda alıkoyabilirim?"

"Kolayı var canım, hizmetçi olarak gösterir-

32

sın.

"Aman, yavaş konuş lütfen! Gerçi hasta, ama konuştuklarımızı duyabilir. Seni görünce nasıl da irkilip sıçradı!"

Helen'in garip yaratılışını, onda izlediğim, dikkatimi çeken bütün özellikleri anlattım. Masloboyev çok' ilgilendi. Çocuğu belki bir ailenin yanına verebileceğimi söyleyerek, yaşlı dostlarım Ihmenev'lerden sözettim.

"Kızı o ihtiyaçların yanına yerleştirmekle iyi edersin," dedi. "Hem ona bir de kimlik çıkarmak gerekir. Neyse, o işle ben ilgilenirim. Uyuyor mu şimdi?"

"Öyle görünüyor."

"Haydi hoşçakal, sen de uğra bana!"

Masloboyev daha kapıdan yeni çıkmıştı ki, Helen beni çağırdı.

"Kimdi o?" diye sordu.

Sesi titriyor, ama yine de o etkili, neredeyse kibirli bakışlarını üzerimden ayırmıyordu. Gelenin Masloboyev olduğunu, kendisini ancak onun yardımıyla Bubnof un elinden kurtardığımı söyledim. Helen heyecanlanmıştı. Dikkatle yüzüme bakarak:

"Peki, Bubnof buraya hiç gelemmez mi?" diye sordu.

Onun kesinlikle buraya gelemeyeceğini

33söyleyerek yatıştırdım. Sustu. Ateş gibi yanan parmaklarıyla elimi tutmak istedi ama sonra nedense birden elini geri çekti.

İlaç almak için hem eczaneye, hem de arada sırada öğle yemeklerini yediğim lokantaya gittim. Beni tanıdıkları için bu lokantadan veresiye yemek alabiliyordum. Evden çıkarken yanıma bir kâse almıştım. Helen için tavuk suyu koydurdum. Ama o içmek istemedi. Çorbayı sobanın üstüne bıraktım.

Helen'e ilaçlarını verdikten sonra çalışmaya oturdum. Uyuduğunu sanıyordum. Bir ara başımı kaldırdığımda, yattığı yerden doğrularak dikkatle çalışmamı izlemekte olduğunu gördüm. Ama ona belli etmedim.

Sonunda uykuya daldı. Beni en çok sevindiren, inlemeden ve sayıklamadan rahat rahat uyumasıydı.

Birkaç gün sonra Helen iyileşti. Artık Nataşa'yı yine sık sık yoklayabiliyordum. Bir gün eve döndüğümde kapıyı açık buldum. Nataşa'nın babası yaşlı İhmenev içerde beni bekliyordu. Masanın başına oturmuş şaşkınlık içinde Helen'e bakıyordu. Hemen de gözlerini ona dikmişti. Hiç konuşmuyorlardı. Yaşlı adamın bu çocuğu ne kadar garip bulmuş olacağını düşündüm.

34

"Bir saattir seni bekliyorum," dedi İhmenev. "Doğrusu, böyle bir durumla karşılaşacağım hiç aklıma gelmemişti." Helen'i işaret ederek belli belirsiz göz kırptı. "Otur görüşelim, bir iş için geldim."

Sandalyeyi çekip karşısına oturdum. Yaşlı adam bana doğru eğilerek alçak sesle:

"Çocuğa bakmadan, başka şeylerden konuşuyormuş gibi yap!" dedi. "Kim bu kız?"

"Sonra anlatırım. Zavallı öksüz bir kız. Buranın eski kiracısı, hani şu ölen Smith vardı ya, işte onun torunu."

"Ya, demek onun torunu da varmış! Garip bir çocuk. Gözünü hiç ayırmadan bakıyor insana. Hani beş on dakika daha gelmeseydin, dayanamayıp gidecektim. Geldiğimden beri ağzını açıp tek söz söylemedi. Ürktüm doğrusu. Peki, ne işi- var burada? Herhalde dedesinin öldüğünü bilmeden geldi, öyle mi?"

"Evet, çok mutsuz bir çocuk. Dedesi ölürken hep ondan söz ediyordu."

"Ya... Demek onun torunu! Neyse, bunu sonra anlatırsın. Kızcağıza belki bir yardımımız dokunur. Şimdilik onu bir yere göndersen nasıl olur? Seninle konuşmak istediğim bazı önemli şeyler var."

"Gidecek yeri yok ki, burada oturuyor."

35Yaşlı İhmenev'e durumu kısaca anlattım. Helen'in daha çocuk olduğunu, çekinmeden konuşabileceğimizi söyledim.

İhmenev Helen'e yeniden şaşkınlıkla baktı. Kendisinden konuşulduğunu anlayan Helen, başını eğmiş, sedirin örtüsünü çekiştirip duruyordu. Ona aldığım yeni entarisini giymiş, saçlarını da her zamankinden daha bir özenle taramıştı. Bakışlarındaki o garip vahşilik olmasa çok sevimli bir kızcağız sayılırdı.

Yaşlı adam kendi konusuna dönerek:

"Kısa ve açıkça söyleyeyim, oğlum," diye başladı. "Çok önemli ve çapraşık bir durumla karşı karşıyayım."

'Kısa ve açık' konuşacağını söylemişti ama nereden başlayacağını bir türlü kestiremiyordu. Sonunda:

"Doğrusu öyle uzun boylu anlatacak bir şey de yok," dedi. "Durumu sen de biliyorsun... Kısacası, Prens'i düelloya çağırıyorum. Sana da bu işle ilgilenmen, tanıgım olman için ricaya geldim."

Hızla yerimden fırlayarak şaşkın şaşkın İhmenev'e bakmışım.

"Ne bakıyorsun öyle?" dedi. "Deli değilim."

"İyi ama, Bay İhmenev, niçin? Ne diye

36

yapıyorsunuz bunu? Hem nasıl olur?.."

"Bir de soruyorsun ha? Eh artık, pes doğrusu..."

"Peki peki, ne söyleyeceğinizi biliyorum, ama elinize ne geçecek sanki! Bir türlü akıl erdiremiyorum."

"Aklının ermeyeceğini biliyordum zaten," diye karşılık verdi. "Şimdi dinle beni: Prensle olan davamız bu günlerde bitiyor. Davayı kaybettim. On bin lira tazminat vermek zorundayım.

Çiftliği satarak ödeyeceğim bu parayı. Böylece o namussuz herif alacağını alır, ben de borcumu ödeyip bu işle ilişkiyi keserim. O zaman alnım açık olarak bana bunca hakaret eden, aile onurumuzu lekeleyen Prensi düelloya çağırarak, ondan öcümü alacağım.işte, hepsi bu kadar! Sence benim öç almaya hakkım yok mu?"

Yaşlı adamın gözleri alev alev yanıyordu. Sesimi çıkarmadan onu dinliyor, düşüncelerini, duygularını anlamaya çalışıyordum.

"Beni dinleyin, Bay İhmenev," dedim. "Benimle kesin ve açık konuşabilir misiniz?"

"Elbette."

"Açık söyleyin öyleyse, düelloyu sadece öç almak için mi istiyorsunuz?"

"Bilirsin, bazı şeyleri başkalarıyla konuş-

L

37mam, ama bu konuda sana açık davranacağım. Evet, başka bir amacım da var. Düşmüş kızımı, Nataşa'yı bulunduğu kötü durumdan kurtarmak istiyorum."

" Düelloyla bunu nasıl başaracaksınız ki? " "Kurulan planlara, dolaplara engel olacağım. Ama böyle davranmakla sakın babalık şefkati ya da buna benzer zayıflıklara kapıldığımı sanma! Kızım beni, evimizi bırakıp Prens denen o alçak adamın oğluyla gitti. Ben de onu yüreğimden koparıp attım. Onu hiçbir zaman bağışlamadım. Gene de kurulan planlara neden karşı çıkmak istediğimi soracak olursan: ilk önce alçak bir herifin zaferine engel olmak istiyorum. Kızımı bağışlamamış olsam bile, ortada savunmasız ve her gün biraz daha uçuruma sürüklenen bir insan var. Doğrudan doğruya değilse de dolaylı yoldan, yani düelloyla bu olaya el atabilirim. Zaten düello olayı sözkonusu olunca bizim Prensler evlenmekten kendileri vazgeçerler. Kısacası bu evliliği istemiyorum. Bozmak için elimden ne gelirse yapacağım. Şimdi ne istediğimi anladın mı?"

"Hayır," diye karşılık verdim. "Nataşa'nın iyiliğini istiyorsanız, evlenmesine, onurunun kurtarılmasına engel olmamalısınız. Önünde uzun bir yaşam var. Temiz bir adla yaşamalı..."

38

"Başkalarının düşündüklerine aldırmasın, onlara değer vermesin; böyle yapması gerekir. Asıl onursuzluk, o aşağılık insanların arasına karışmaktır. Topluma vereceği en iyi cevap soylu gururu olmalıdır. Ancak o zaman elimi uzatırım ona."

Bu çılgınca düşünceler beni iyice şaşırtmıştı. Onu güçlkle yatıştırarak bir süre daha beklemesinin daha doğru olacağına inandırabil-dim. Ayrılırken:

"Bir şey daha kaldı," dedi. "Paran var mı?"

Şaşırdım.

"Para mı?" diye sormuşum.

"Evet." Yaşlı adam kızardı, gözlerini yere indirdi. "Oturduğun eve, durumuna bakıyorum da," dedi. "Bakarsın, hiç beklenmedik bir zamanda gerekebilir. Sen şimdi şu yüzelli lirayı al, harcamazsan geri verirsin. Kendine de iyi bak, oğlum. Yüzün sararmış, hastasın sen..."

Fazla direnmeden parayı aldım. Ne için verdiğini biliyordum nasıl olsa.

"Haydi hoşçakal!" Kapıdan çıkarken beş lira daha uzatarak: "Bu da küçük kız için," dedi.

"Ama benim verdiğimi söyleme. Ne gerekiyorsa alırsın."

İhmenev'i sokak kapısına kadar geçirdim.

39Kapıcıya, lokantadan yemek getirmesini söyledim. Helen o saate kadar açtı.

40ŞEFKAT

Apartmanın merdivenlerini çıkarken başım dönüyordu. Kapıdan içeri girip birkaç adım attıktan sonra odanın ortasına yığılıvermişim. Yalnızca Helen'in çığlığını ve beni tutmak için ellerini uzatarak bana doğru atılışını anımsıyorum.

Kendime geldiğimde sedirde yatıyordum. Helen, o sırada yemek getirmekte olan kapıcının, yardımıyla beni buraya, sedirin üstüne yatırdığını anlattı. Sık sık uyanıyor ve her uyanışında Helen'in üzerime eğilmiş şefkat dolu, aynı zamanda üzgün yüzünü görüyordum.

43Bütün bunları bir düş gibi, sisler arasında anımsıyorum. Kendimden geçmiş yatarken, Helen'in sevimli yüzü gözlerimin önünde bir beliriyor, bir siliniyordu. Bana bir şeyler içiriyor, yatağımı düzeltiyor, ya da yanıma oturarak ürkek, küçük parmaklarıyla saçlarımı okşuyordu. Hatta bir ara usulca yanağımdan öptü.

Ertesi gün öğleye kadar uyumuşum. Uyandığımda hemen hemen iyileşmiş gibiydim.

Çaydanlık sobanın üstündeydi. Helen uyandığımı görünce dostça gülerek yanıma geldi.

"Bütün gece başucumda beni bekledin," diyerek elini tuttum. "Senin bu kadar şefkatli, iyi yürekli olduğunu bilmiyordum."

"Başucunuzda beklediğimi nereden biliyorsunuz?" dedi gülerek. "Belki de bütün gece uyudum. Siz de uyudunuz çünkü... Çay ister misiniz?"

O da diğer bütün iyi yürekli, dürüst insanlar gibi böyle açıktan açığa övülmekten sıkılmıştı.

"İçerim," diye karşılık verdim. "Dün öğle yemeğini yedin mi?"

"Öğleyin değil, ama akşam yedim. Siz şimdi rahat rahat yatın, dinlenin; daha iyileşmediniz."

Çayımı getirdi. Ben çay içerken o da yatağın kenarına ilişti.

"Uzun süre yatamam, işim var," dedim.

44"Gene de hava kararana kadar yatıp dinleneyim. Akşam dışarı çıkacağım. Bir yere gitmem gerek, Helen."

"Gerekli mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama mı?"

"Hayır, ona değil."

"İyi öyleyse, dün sizi çok üzdü çünkü. O zaman kızına gideceksiniz, değil mi?"

-"Onun kızı olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Dün konuştuklarınızın hepsini işittim," diye karşılık vererek başını önüne eğdi. Kaşları çatılmıştı. "Kötü bir adam o," diye ekledi.

"İyi ama, onu tanıyorsun ki! Tersine, çok iyi bir adamdır."

"Hayır hayır, kötü adam o. Her şeyi duydum."

'Peki, ne duydun bakalım?"

'Kızı Nataşa'yı affetmek istemiyor..."

"Ama Nataşa'yı seviyor!" diye karşı koydum. "Nataşa suçlu olduğu halde o yine l kızını düşünüyor, onun için üzülüyor."

"Neden kızını affetmiyor öyleyse?.. Ama! artık affetse bile kızı ona gitmemeli."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü kızının sevgisine layık değil!" dedi Helen. "Babasından temelli ayrılısın. Gidip sokaklarda dnlensin daha iyi. Babası da kızının

46

Ü

dilendiğini görerek üzülsün, acı çeksın!"

Çok heyecanlanmıştı, gözleri parlıyordu. Böyle konuşmasının bir nedeni olmalıydı. Kısa bir sessizlikten sonra:

"Beni o adamın evine mi götürmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Evet, Helen."

"Hayır, gitmem oraya. Bir yere hizmetçiliğe giderim daha iyi!"

"O nasıl söz öyle, Helen? Hiç senin hizmetçilik etmene izin verir miyim sanıyorsun? Ne kadar hırçın ve gururlusun? Çok acı çekmiş olmalısın..."

Yataktan kalkarak masaya gittim. Helen hâlâ düşünceli düşünceli yere bakıyor, sesini çıkarmıyordu. Hazırlamam gereken yazı için yeni getirdiğim kitapları karıştırırken okumaya daldım.

"Hep bir şeyler yazıyorsunuz, nedir o yazdıklarınız?" diye sordu Helen.

Ben kitaba dalmışken yavaşça yanıma sokulmuştu. Ürkek bir gülümsemeyle bakıyordu bana.

"Türlü şeyler," dedim. "Bu yazdıklarım için para veriyorlar bana."

"Dilekçe mi yazıyorsunuz?"

"Hayır, dilekçe değil."

47"Gene de hava kararana kadar yatıp dinleneyim. Akşam dışarı çıkacağım. Bir yere gitmem gerek, Helen."

"Gerekli mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama mı?"

"Hayır, ona değil."

"İyi öyleyse, dün sizi çok üzdü çünkü. O zaman kızına gideceksiniz, değil mi?"

-"Onun kızı olduğunu nereden biliyorsun?"

"Dün konuştuklarınızın hepsini işittim," diye karşılık vererek başını önüne eğdi. Kaşları çatılmıştı. "Kötü bir adam o," diye ekledi.

"İyi ama, onu tanımıyorsun ki! Tersine, çok iyi bir adamdır."

"Hayır hayır, kötü adam o. Her şeyi duydum."

'Peki, ne duydun bakalım?"

'Kızı Nataşa'yı affetmek istemiyor..."

"Ama Nataşa'yı seviyor!" diye karşı koydum. "Nataşa suçlu olduğu halde o yine l kızını düşünüyor, onun için üzülüyor."

"Neden kızını affetmiyor öyleyse?.. Ama! artık affetse bile kızı ona gitmemeli."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü kızının sevgisine layık değil!" dedi Helen. "Babasından temelli ayrılısın. Gidip sokaklarda dnlensin daha iyi. Babası da kızının

46

Ü

dilendiğini görerek üzülsün, acı çeksın!"

Çok heyecanlanmıştı, gözleri parlıyordu. Böyle konuşmasının bir nedeni olmalıydı. Kısa bir sessizlikten sonra:

"Beni o adamın evine mi götürmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Evet, Helen."

"Hayır, gitmem oraya. Bir yere hizmetçiliğe giderim daha iyi!"

"O nasıl söz öyle, Helen? Hiç senin hizmetçilik etmene izin verir miyim sanıyorsun? Ne kadar hırçın ve gururlusun? Çok acı çekmiş olmalısın..."

Yataktan kalkarak masaya gittim. Helen hâlâ düşünceli düşünceli yere bakıyor, sesini çıkarmıyordu. Hazırlamam gereken yazı için yeni getirdiğim kitapları karıştırırken okumaya daldım.

"Hep bir şeyler yazıyorsunuz, nedir o yazdıklarınız?" diye sordu Helen.

Ben kitaba dalmışken yavaşça yanıma sokulmuştu. Ürkek bir gülümsemeyle bakıyordu bana.

"Türlü şeyler," dedim. "Bu yazdıklarım için para veriyorlar bana."

"Dilekçe mi yazıyorsunuz?"

"Hayır, dilekçe değil."

47Ona dilimin döndüğü kadar, türlü insanlar' üzerine birçok şeyler yazdığımı, sonunda bunlardan hikayelerin ya da roman adı verdikleri kitapların oluştuğunu anlattım. Büyük bir dikkat ve ilgiyle dinledi. Sonunda:

"Nasıl yani, yazdıklarınız gerçekten olan, sizin başınızdan geçen şeyler mi?"

"Yoo, uyduruyorum."

"Neden uydurma şeyler yazıyorsunuz?"

"Bak, al şu kitabı, oku! Yazdıklarımın ne olduğunu o zaman anlayacaksın. Daha önce bir kez buna bakmıştın da. Okumasını biliyorsun, değil mi?"

"Tabii biliyorum."

"Oku öyleyse, anlarsın. Bu kitabı ben yazdım."

"Siz mi? Okuyacağım..."

Bir şey daha söylemek istiyor, ama çekiniyordu. Sonunda dayanamadı sordu.

"Bunlar için çok para veriyorlar mı size?"

"Belli olmuyor. Ara sıra iyi kazanıyorum, ama geciktirirsem, zamanında işi teslim edemezsem hiç para vermiyorlar. Güç bir iş bu, Helen."

"Demek zengin değilsiniz?"

"Zengin mi? Hayır, hem de hiç değilim."

"Öyleyse ben de çalışıp size yardım edeceğim."

Şöyle bir baktı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Gözlerini yere indirerek iki adım yaklaştı. Sonra birden boynuma sarılarak yüzünü göğsüme bastırdı. Şaşırıp kalmıştım.

"Çok seviyorum sizi... Gururlu değilim ben," diye mırıldandı. "Dün de gururlu olduğumu söylediniz... Hayır hayır, gururlu değilim, hiç değilim. Sizi çok seviyorum. Beni seven bir tek siz varsınız..."

Gözlerinden yaşlar akıyordu. Dizlerinin üzerine çökerek:

"Bir tek siz seviyorsunuz beni..." diye yineledi. "Siz... Yalnız siz seviyorsunuz..."

Kollarıyla sıkı sıkı dizlerime sarılmıştı. Uzun süredir bastırmaya çalıştığı duyguları birden boşanıvermişti. Bunca zamandır kendini tutmasını sağlayan yüreğindeki garip direnci kavırıyordum. Ne kadar inatla direndiyse de, sonunda sevgiye, şefkate duyduğu özleme karşı koyama-yarak kendini bırakmıştı.

Dizlerimi saran kollarını güçlkle çözebildim. Yerden kaldırarak kucağıma alıp sedire götürdüm. Yüzüme bakmaktan utanırcasına yastıklara kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bir yandan da küçücük eliyle sımsıkı yakalamış olduğu elimi bırakmıyordu.

Bir süre sonra yavaş yavaş duruldu. Ama

48

49hâlâ başını çevirip yüzüme bakmaktan çekiniyordu. Yalnız iki kez bakışlarımız şöyle bir karşılaştı. Gözlerinin içinde yumuşak, aynı zamanda ürkek bir ifade vardı. Sonunda kızarak gülümsedi.

"Nasılsın, Helen? Biraz rahatladın mı, benim güzel, duygulu çocuğum?" diye sordum.

"Hayır, Helen demeyin artık bana..." diye fısıldadı.

"Helen demeyeyim mi? Ne diyeyim peki?"

"Nelli."

"Nelli mi? Neden Nelli? Gerçi çok güzel bir ad... Pekala, madem öyle istiyorsun, seni Nelli diye çağıracağım bundan böyle."

"Annem bana Nelli derdi. Yalnız o çağırırdı beni bu adla. Annemden başka kimsenin bana Nelli demesini istemiyordum. Ama şimdi... artık sizin de söylemenizi istiyorum. Sizi hep seveceğim, her zaman."

Ne kadar sevgi dolu bir yüreği vardı! Yine de kendisine Nelli demeye hak kazanabilmem için bunca zaman geçmesi gerekmişti. Şimdi ise bütün yüreğiyle bana bağlandığını görüyordum. Biraz daha yatışmasını bekledikten sonra:

"Dinle beni Nelli," dedim. "Seni annenden başka kimsenin sevmediğini söyledin. Peki, deden de gerçekten sevmiyor muydu seni?"

51"Hayır, sevmiyordu..."

"Ama buraya geldiğin gün merdivenlerde onun için ağlamıştın, hatırlıyor musun?"

"Sevmiyordu beni," diye yineledi. "Kötüydü o." Yüzünde acılı bir ifade belirdi.

"Ama zaten ondan kimseyi sevmesi beklenemezdi, Nelli," dedim. "Akıllı pek de yerinde sayılmazdı. Bilincini yitirmişti. Nasıl öldüğünü anlatmıştım sana."

"Evet ama, son aylardaydı o, ölümünden kısa bir süre önce kaybetmeye başlamıştı bilincini. Her şeyi unutturmuştu. Bütün gün burada otururdu. Ben gelmesem iki üç gün aç susuz kaldığı olurdu. Eskiden çok daha iyiydi."

"Ne zamanlar?"

"Annem ölmezden önce..."

"Demek dedenin yiyeceğini içeceğini sen getiriyordun?"

"Evet."

"Nereden alıyordun yemekleri? Bubnof'tan mı?"

"Hayır, hiçbir zarman Bubnof'tan bir şey almadım," dedi kesinlikle; sesi titriyordu.

"Peki, nasıl alıyordun? Nereden para buluyordun?"

Nelli sustu. Yüzü sapsarı kesilmişti. Uzun uzun beni süzdükten sonra:

52

"Sokaklarda dileniyordum..." dedi. "Sadaka toplayıp dedeme ekmekle enfiye alırdım..."

"Deden buna izin veriyor muydu, Nelli?"

"Önceleri ona söylemedim dilendiğimi. Sonra öğrenince dilenmem için beni zorla sokağa göndermeye başladı. Ben köprüde, geçenlerden sadaka dilenirken o da bir kenarda durup beklerdi. Elime ne geçse hemen üzerime atılır, çekip alırdı parayı. Sanki paraları ondan saklayacakmışım, sanki sırf onun için dilenmi-yormuşumgibi!"

Bunları söylerken acı acı gülümsüyordu.

"Bütün bunlar annemin ölümünden sonra oldu," diye ekledi. "O sıralar aklını iyice yitirmişti artık."

"Öyleyse anneni çok seviyor olmalıydı. Neden onunla oturmuyordu?"

"Hayır, annemi hiç sevmezdi... Anneme çok kızgındı. Bağışlamadı onu, tıpkı dünkü adam, Nataşa'nın babası gibi!.."

Kısa bir sessizlikten sonra Nelli'nin yüzünde yine acılı bir gülümseme belirdi. Bir şeyler anımsamıştı.

"Önceleri Azorka anneminmiş," dedi. "Eskiden dedem annemi çok severmiş. Annem evden ayrılınca köpek dedemin yanında kalmış.

yüzden dedem Azorka'yı çok sever, ondan

53hiç ayrılm-köpek ölü

Annemi hiç affetmedi, ama asi de öldü."

i gülümseme kaybolmuştu. Bir süre ikimiz de konuşmadık. Sessizliği bu kez ben bozdum:

"Nelli, deden eskiden ne iş yapardı?"

Eskiden çok zenginmiş. Ne iş yaptığını bilmiyorum. Annemin anlattığına göre bir fabrika kurmak istiyormuş. Ben küçükken annem her şeyi anlatmazdı. 'Zamanı gelince hepsini öğrenirsin, benim zavallı, mutsuz yavrum!' derdi. Bazen geceleri uyuduğumu sanarak kendi kendine ağlar, beni öper, 'mutsuz yavrum' derdi durmadan. Ben uyur gibi yapardım , ama uyumazdım . " 1 "Annen neden öldü?"

"Veremden... Bugünlerde öleli altı hafta olacak."

"Dedenin zengin olduğu zamanları hatırlar mısın?"

"Ben daha o zamanlar dünyada yokmuşum ki! Annem, ben doğmadan önce dedemin yanından ayrılmış."

"Kiminle gitmiş?"

"Bilmiyorum," dedi Nelli alçak sesle. "Yurt dışına gitmiş. Ben yabancı ülkede doğmuşum."

55" Yurt dışında mı? Nerede?"

"İsviçre'de. Her yere gittim ben. italya'ya, Paris'e de gittim."

"Gittiğin yerleri anımsıyor musun, Nelli?"

"Evet, çoğunu. Buraya döndüğümüz zaman annem hastalandı. Gittikçe yoksullaştık. Önce annem uzun süre dedemi aradı. Hep, ona karşı suçlu olduğunu söyleyerek ağlayıp dururdu. Dedemin de yoksul düştüğünü öğrenince büsbütün üzüldü. Dedeme sık sık mektup yazardı, ama o hiç karşılık vermedi."

"Annen neden döndü buraya? Babası yüzünden mi?"

"Bilmiyorum. Oysa orada, İsviçre'de çok iyi yaşıyorduk." Nelli'nin gözleri parladı. "Yalnız annemle ikimizdik. Onun da sizin gibi çok iyi yürekli bir arkadaşı vardı... Annemi buradayken tanımış, ama o İsviçre'de ölünce biz de annemle buraya geldik..."

"Demek annen o arkadaşıyla birlikte dedeni bırakıp gitmiş?"

"Hayır, onunla değil, bir başkasıyla. Ama sonradan o adam da annemi bırakmış gitmiş..."

"Kimdi o adam, Nelli?" :

Nelli iri gözleriyle yüzüme baktı, ama karşılık vermedi. Annesinin kiminle gitmiş olduğunu ve herhalde Nelli'nin babası olan i

56

adamı bildiği, anımsadığı açıkça belli oluyordu. Ama adamın adını bile söylemek ona çok acı geliyor olmalıydı.

Sorularımla ona daha çok acı çektirmek istemedim. Sinirli, tutkulu bir yaradılışı vardı, gene de birden parlayan coşkusu bastırmasını biliyordu. Böylece aşılmaz bir gururla içine kapanıyordu.

Beni bütün benliğiyle, neredeyse ölen annesi kadar çok sevdiği halde pek seyrek olarak açılır, içini dökerdi. O günden sonra benimle kendi geçmişinden konuşmaz oldu. Hatta anılarını benden saklamak istiyor gibiydi. Ama o gün birkaç saat süren konuşmamızda onu en çok sarsan, en çok üzen anılarını anlattı.

Acıklı bir hikaye... Sık sık rastladığımız acılı olaylar, katı bencillikler, çıkarlar, korkunç ahlaksızlıklar cehenneminde yaşanan hikayelerden biri... İlerde Nelli'nin ağzından dinleyeceğimiz acıklı bir öykü.

57r

İNATÇI HASTA

Yağmurdan sırlıslık olmuştum. Eve geldiğimde sabahın üçüydü. Kapıyı açarken içerden bir inilti duydum. Nelli hemen kapının yanında, yerde yatıyordu. Yüzüne bakınca korktum. Değişmiş, bambaşka; bir insan olmuş-

tu. Gözleri alev alev yanıyordu. Beni tanımamıştı sanki. Bakışları son derece garipti. Çok ateşi vardı. Hemen eğilip kucakladım.

"Ne oldu sana Nelli?"

58

Bir şeyden korkarcasına titreyerek bana sokuldu. Acele, kesik kesik bir şeyler mırıldandı. Bana bunları bir an önce anlatmak için beklemiş gibiydi. Ama söyledikleri bağlantısız, garip şeylerdi, hiçbirini anlayamadım. Sayıklıyordu.

Nelli'yi kucaklayıp yatağa götürdüm. Korku içinde, sanki onu birisinden korumamı istercesine sıkı sıkı sarılmıştı boynuma. Yatakta elimi yakalayıp sımsıkı tuttu. Sanki gitmemden korkuyor gibiydi. Öyle sarsıldım, sinirlerim öyle bozuldu ki, kendimi tutamayarak ağlamaya başladım. Aslında ben de hastaydım.

Ağladığımı görünce uzun süre kımıldamadan yüzüme baktı. Bir şeyler anlamak, ne olup bittiğini kavrayabilmek için bütün dikkatini toplamaya çalışıyor, kendini alabildiğine zorluyordu. Sonunda, yüzünde beliren ifadeden durumu yavaş yavaş kavramaya başladığını sezinledim.

Şiddetli sara nöbeti geçirenler, bir süre için ne düşüncelerini toparlayabilir, ne de anlaşılır bir çift söz söyleyebilir. Nelli de öyleydi şimdi. Bana bir. şeyler söyleyebilmek için olağanüstü çaba harcıyordu. Ama kendisini anlayamadığımı görünce, elini uzatarak gözyaşlarımı sildi. Sonra boynuma sarılıp sevgiyle yanaklarımdan öptü.

Ateşi düşmüyordu. Sık sık dalıyor, kendin-

59den geçiyor ve durmadan sayıklıyordu. Bundan önce de iki sara nöbeti geçirmiş, ama kolay atlatmıştı. Bu üçüncüsü çok şiddetliydi anlaşılan. Yarım saat kadar başında bekledikten sonra, j gerektiği zaman hemen uyanabilmek için sedirin kenarına sandalyeleri yan yana sıralayarak^ soyunmadan uzandım. Mumu söndürmedim.

Nelli'nin yüzü solgundu. Ateşten kavrulmuş dudaklarında kurumuş kan lekeleri vardı. Sara nöbeti geldiğinde düşerken ağzını bir yere çarpıp-kanatmış olmalıydı. Nelli'ye acı ve sıkıntı veren korku, uykuda bile onu bırakmıyordu. Ertesi gün ilk işim doktor çağırmak olacaktı. Nelli'nin hastalığının ilk dört günü doktor da, ben de çok tasalanmış ve korkmuştuk. Anca beşinci gün doktor beni bir kenara çekerek, şimdilik korkacak bir şeyin kalmadığını, hasta-nın yakında iyileşeceğini söyledi.

"Öyleyse hastalığı atlattı, korkacak bir şey kalmadı demek?" dedim sevinerek.

"Evet, iyileşecek; ama çok yaşamaz."

"Nasıl? Çok yaşamaz mı? Ölecek mi? Peki ama neden?" diye haykırmışım. Bu kesin yargı bir anda yıkmıştı beni.

"Evet, hiç kuşku yok. Ne yazık ki yakında ölecek. Çocuğun kalbinde doğuştan bir hastalık var. En küçük bir rahatsızlıkta, ufak bir

60

heyecanda gene yatağa düşer. Belki iyileşir, nöbetleri atlattır, ama yeniden hastalanır ve sonunda kalbindeki hastalıktan ölür."

"Gerçekten kurtulamaz mı, doktor? Bir çaresi yok mu bunun?.. Olacak şey değil!.."

"Öyle. Ancak koşullar çok elverişli olur da neşelenmesi, yaşamdan sevinç duyması sağlanabilirse belki çocuğun ölümü geciktirilebilir. Hatta pek seyrek olmakla beraber, bu hastalıktan kurtulanlara da rastlanmıştır... Yani kısacası bütün uygun koşulların biraraya gelmesiyle hasta belki ölümden kurtulabilir. Ama hastalığın tam olarak geçmesi söz konusu değildir."

"Peki şimdi ne yapmalı?"

"Çocuğa dingin bir yaşam sağlamalı. İlaçlarını da düzenli almalı. Anladığım kadarıyla bu kızın hırçın, garip bir yaradılışı var. Düzenli ilaç almayı hiç sevmiyor. Daha az önce ilaç içmemekte diretti."

"Evet, doktor, gerçekten garip bir çocuk. Ama bütün bunların hastalığından ileri geldiğini sanıyorum. Dün çok uysaldı, bugün ise ilacını vermek istediğimde, kazara olmuş gibi, uzattığım kaşığı dürtüp ilacı yere döktü. Yeniden vermek istedim, bu kez ilaç kutusunu elimden kapıp yere fırlattı. Sonra da hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ağlaması, yalnızca onu ilaç almaya

61zorlamamdan ileri gelmedi galiba."

"Ani heyecanlanma, öfkelenme! Eskiden başından geçen büyük acıların etkileri olmalı bunlar."

Doktora, Nelli'nin başından geçenleri bütün ayrıntılarıyla anlatmıştım. Nelli'nin hikayesi yaşlı doktoru çok etkilemişti.

"Bütün bunlar hep birbirine bağlı," diye sürdürdü konuşması. "Hastalığı da bir bakıma bundan ileri geliyor. Şimdilik tek çıkar yol, öncelikle verdiğim ilaçları alması.İlaç konusuna çok önem vermek gerekir."

Ertesi gün Nelli gene üzgün, neşesiz uyandı. Sorularıma hemen hiç karşılık vermedi. Bana kızgın gibiydi. Ağzını açıp tek söz söylemiyordu. Yalnız arada bir beni gizliden gizliye süzüyordu. Bakışlarında hem dingin bir acı, hem de daha önce hiç görmediğim bir yumuşaklık, bir sevgi vardı..

Kafasından neler geçtiğini kestiremiyordum. Ona karşı bir suç işlemişim gibi, artık benimle konuşmak istemiyordu sanki. Oldukça acı geliyordu bu bana. Ben de surat asıp, bütün gün onunla konuşmadım. Ama ertesi gün bu çocuksu davranışından ötürü utandım kendimden.

Nelli sık sık ağlıyordu. Onu nasıl avutacağımı bilemiyordum. Bir gün suskunluğunu

63kendisi bozdu. O gün hava kararırken eve dönmüştüm. Tam içeri girdiğimde, Nelli'nin, elindeki kitabı çabucak bir yastığın altına gizlediğini farkettilim. Ben yokken masamdan alıp okuduğu bir romandı bu. Ama neden saklıyordu benden? Utanır gibi bir hali vardı. Ben de olayı görmemezlikten geldim.

Ben bir ara mutfaktayken, yatağından fırlayarak kitabı eski yerine koydu. Odaya döndüğüm zaman beni yanına çağırdı. Sesi heyecanlıydı. Dört günden beri benimle hemen hiç konuşmamıştı.

"Bugün... Nataşa'ya gidecek misiniz?" diye sordu tutuk bir sesle.

"Evet, Nelli. Bugün onu mutlaka görmem gerekiyor."

"Onu çok mu seviyorsunuz?"

"Evet, Nelli, onu çok seviyorum."

"Ben de seviyorum," dedi sesini alçaltarak.

Bir an sustu, sonra ürkek ürkek yüzüme bakarak:

"Onunla birlikte oturmak isterdim," dedi.

Şaşırdım.

"Pek olacak şey değil bu, Nelli!" dedim. "Yanımda rahat değil misin?"

Birden kıpkırmızı kesildi.

"Onu demek istemedim," dedi. "Rahatım

64

tabii... Beni Nataşa'nın annesinin babasının yanına vermek istiyordunuz. Ama ben onların yanında oturmam. Nataşa'nın hizmetçisi var mı?"

"Var."

"Öyleyse hizmetçisini göndersin, onun yerine beni alsın. Her işini yaparım. Para da istemem. Onu seveceğim. Yemek yaparım, ortalığı temizler, çamaşırlarını yıkarım... Bunları söyleyin ona!"

"Ama neden, Nelli? Nereden aklına esti bu? Hem Nataşa için nasıl böyle düşünebilirsin? Seni aşçı, hizmetçi olarak yanına almaya gönlü razı olur mu sanıyorsun? Eğer seni yanına alabilecek olsa, küçük kızkardeşi gibi oturmak isterdi seninle."

"Hayır istemem, öylesini istemem..."

"Neden?"

Sustu. Dudakları titriyordu. Neredeyse ağlayacaktı. Sonunda:

"Sevdiği adam bir gün onu bırakıp gidecek, değil mi?" diye sordu.

Çok şaşırdım.

"Nereden biliyorsun böyle olacağımı, Nelli?"

Karşılık vermedi.

"Peki, sevdiği adamın bir gün Nataşa'yı bırakması seni neden bu kadar ilgilendiriyor?"

65kendisi bozdu. O gün hava kararırken eve dönmüştüm. Tam içeri girdiğimde, Nelli'nin, elindeki kitabı çabucak bir yastığın altına gizlediğini farkettilim. Ben yokken masamdan alıp okuduğu bir romandı bu. Ama neden saklıyordu benden? Utanır gibi bir hali vardı. Ben de olayı görmemezlikten geldim.

Ben bir ara mutfaktayken, yatağından fırlayarak kitabı eski yerine koydu. Odaya döndüğüm zaman beni yanına çağırdı. Sesi heyecanlıydı. Dört günden beri benimle hemen hiç konuşmamıştı.

"Bugün... Nataşa'ya gidecek misiniz?" diye sordu tutuk bir sesle.

"Evet, Nelli. Bugün onu mutlaka görmem gerekiyor."

"Onu çok mu seviyorsunuz?"

"Evet, Nelli, onu çok seviyorum."

"Ben de seviyorum," dedi sesini alçaltarak.

Bir an sustu, sonra ürkek ürkek yüzüme bakarak:

"Onunla birlikte oturmak isterdim," dedi.

Şaşırdım.

"Pek olacak şey değil bu, Nelli!" dedim. "Yanımda rahat değil misin?"

Birden kıpkırmızı kesildi.

"Onu demek istemedim," dedi. "Rahatım

tabii... Beni Naşata'nın annesinin babasının yanına vermek istiyordunuz. Ama ben onların yanında oturmam. Nataşa'nın hizmetçisi var mı?"

"Var."

"Öyleyse hizmetçisini göndersin, onun yerine beni alsın. Her işini yaparım. Para da istemem. Onu seveceğim. Yemek yaparım, ortalığı temizler, çamaşırlarını yıkarım... Bunları söyleyin ona!"

"Ama neden, Nelli? Nereden aklına esti bu? Hem Nataşa için nasıl böyle düşünebilirsin? Seni aşçı, hizmetçi olarak yanına almaya gönlü razı olur mu sanıyorsun? Eğer seni yanına alabilecek olsa, küçük kızkardeşi gibi oturmak isterdi seninle."

"Hayır istemem, öylesini istemem..."

"Neden?"

Sustu. Dudakları titriyordu. Neredeyse ağlayacaktı. Sonunda:

"Sevdiği adam bir gün onu bırakıp gidecek, değil mi?" diye sordu.

Çok şaşırdım.

"Nereden biliyorsun böyle olacağımı, Nelli?"

Karşılık vermedi.

"Peki, sevdiği adamın bir gün Nataşa'yı bırakması seni neden bu kadar ilgilendiriyor?"

65 diye sordum.

"Siz onu çok seviyorsunuz," dedi Nelli gözlerini yerden ayırmadan. "O adam gidince siz de Nataşa'yla evlenirsiniz."

"Hayır, Nelli, o beni, benim onu sevdiğim gibi sevmiyor. Hem ben de... Hayır, Nelli, senin dediğin olacak şey değil!"

"İkiziniz de hizmetçisi olurdu," diye mırıldandı. "Mutlu yaşardınız..."

Nesi vardı bu çocuğun? Neden böyle olmadık şeyler kuruyordu kafasında, bir türlü anlayamıyordum. Nelli o akşam bir daha hiç konuşmadı.

KAÇIŞ

Ertesi gün Nataşa'nın babası yaşlı İhmenev geldi. Ben de onu bekliyordum, İhmenev'ler Nelli'yi almak istiyorlardı. Karısı Anna İhmene-va öksüz çocuğu yanına almaya razı olmuştu. Bu konuyu onunla gizlice konuşmuştuk. Ona, babası tarafından lanetlenmiş bir kadının çocuğunu karşısında görmenin, kocası yaşlı İhmenev'in düşüncesini etkileyebileceğini söylemiştim. Bunun üzerine kadıncağız, öksüz çocuğu yanlarına almak için kocasını sıkıştırmaya başlamıştı. İhmenev de hemen razı olmuş, canla başla işe koyulmuştu. Karısının hoşuna gidecek bir şey yapabileceği için seviniyordu.

67 Nelli, İhmenev'i daha ilk görüşmelerinde sevmemişti. Nataşa'yı bağışlamasını bir türlü hazmedemiyordu.

İhmenev doğrudan konuya girdi. Nelli'nin yanına gidip elini tuttu.

"Bir kızım vardı," dedi. "Onu canımdan çok severdim. Ama şimdi yok artık. Öldü. Sen evimde ve yüreğimde onun yerini almak istemez misin?"

Bunu söylerken adamcağızın gözleri dolmuştu.

"Hayır, istemiyorum!" diye karşılık verdi Nelli başını kaldırmadan.

"Neden çocuğum? Yeryüzünde kimsen yok. Burada da sürekli kalamazsın. Ama bizim yanımızda kendi evinde gibi olursun."

Nelli başını kaldırdı. Yatağında doğrularak yaşlı adamın yüzüne karşı:

"istemiyorum!" diye haykırdı. "Çünkü kötü bir insansınız siz! Evet, kötüsünüz, çok kötüsünüz! Ben de kötüyüm, herkesten kötüyüm. Ama siz benden de kötüsünüz!..."

Bunları söylerken Nelli'nin yüzü sarardı; gözlerinden kıvılcımlar saçıyordu. Titreyen dudakları bembeyaz kesilmiş, heyecanla gerilmişti. İhmenev şaşkınlık içinde bakıyordu Nelli'ye.

"Evet, benden daha kötüsünüz, çünkü kızınızı bağışlamak istemiyorsunuz. Kızınızı unutmak, onun yerine yabancı bir çocuk almak istiyorsunuz. Ama insan kendi çocuğunu unutabilir mi hiç? Gerçekten sevebilecek misiniz beni? Bana baktıkça yabancı bir çocuk olduğumu düşünecek, unutmak istediğiniz kızınızı hatırlayacaksınız. Katı yürekli bir insansınız siz. Böyle insanların yanında yaşamak istemem!"

Nelli şimdi de kıpkırmızı kesilmişti. Bu arada bana da kaçamak bir göz attı. Sonra gene heyecanla sürdürdü saldırısını:

"Yarından sonra bayram. O gün herkes kucaklaşır, öpüşür. Dargınlar barışır, bütün günahlar bağışlanır... Ama biliyorum... Siz... Yalnız siz bağışlamayacaksınız. Katı yüreklisiniz çünkü. Gidin yanımdan!"

Sonunda Nelli kendini tutamayarak hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Adamcağız şaşırıp, sarsıldı, sapsarı kesildi. Yüzünde acılı, derin, çizgiler belirdi.

Nelli birden hıçkırıklar arasında: "Neden, neden herkes benimle uğraşıyor?" diye haykırdı, "istemiyorum, kimseden bir şey istemiyorum. Sokağa çıkıp dilenirim."

"Nelli, ne oluyor sana böyle? Nelli kızım!" diye atıldım elimde olmadan. Ama bu Nelli'nin 69öfkelerini daha da artırdı.

"Evet, burada kalmaktansa, sokağa çıkar dilenirim!" diye haykırdı hıçkırarak. "Annem de dilenmişti... Daha küçüğüm, kimse beni işe almaz. Ben de herkese el açar, dilenirim. İstemiyorum, istemiyorum başka şey! Kötüyüm ben, herkesten daha kötüyüm! Bakın, görün işte ne kadar kötü olduğumu!.."

Ve Nelli birdenbire yerinden fırlayarak masanın üstünde duran çay fincanımı alıp yere fırlattı. "Kırıldı işte!" diyerek meydan okurcasına baktı yüzüme. "Yalnız iki fincanınız vardı. Ötekini de kıracağım. Bakalım o zaman çayınızı neyle içeceksiniz?"

Çılgın gibiydi. Üstelik bu çılgınlığından zevk duyuyordu sanki. Yaptığı şeyin ne kadar ayıp ve çirkin olduğunu kavradığı, bunun bilincinde olduğu halde kendini aşırılıktan alamıyordu.

"Bu kız hasta," dedi yaşlı adam, "ya da... ya da nasıl bir çocuk olduğunu ben anlamıyorum. Hoşça kal!"

Şapkasını alarak elimi sıktı. Bitkindi. Nelli adamcağızı korkunç bir şekilde aşağılamıştı. Bütün bu olanlardan çok öfkelenmiştim. Odada ikimiz yalnız kalınca:

"Ona hiç acımıyor musun, Nelli?" diye

70bağırdım. "Utanmadın mı böyle yapmaya? Evet, iyi bir çocuk değilsin sen, gerçekten kötüsün!"

Şapkamı falan almadan yaşlı adamın peşinden koştum. Onu sokak kapısına kadar geçirmek, en azından biraz olsun avutabilmek için bir şeyler söylemek istiyordum. Bir yandan da azarladığım Nelli'nin kireç gibi bembeyaz yüzü gözümden gitmiyordu.

İhmenev'e yetiştiğimde:

"Zavallı çocuk, pek kırılmış," dedi yaşlı adam acı bir gülümsemeyle. "Onun derdi, üzüntüsü çok. Oysa ben tutup ona kendi sıkıntımı, acımı dökmeye kalktım. Evet, evet, yarasını deştim çocuğun. Tok açın halinden anlamaz, derler, ama açlar da bazen açların halinden gerçekten anlamıyor Haydi hoşça kal!"

Bir şeyler söylemeye davrandım, ama elini sallayarak konuşmama engel oldu.

"Beni avutmaya kalkışma," dedi biraz sinirli bir sesle. "Çocuğa dikkat et, evden kaçmasın! Öyle bir hali var."

Sonra bastonunu sallayarak, kaldırım taşlarına vura vura hızla uzaklaştı.

Yaşlı adamın sezgisi doğruymuş meğer. Döndüğümde Nelli'yi evde bulamayınca nasıl olduğumu anlatamam. Koridora koştum, merdivenlerde aradım onu; hatta komşunun kapısını

çalıp sordum. Nelli'nin kaçmış olacağına inanamıyor, inanmak istemiyordum, içimde korkunç bir sıkıntıyla onu aramak için yeniden sokağa fırladım. Önce Bubnof'un evine gidip tabutçu-

nun karısına Nelli'yi sordum. Bubnof bir olay yüzünden dünden beri karakoldaymış. Ama Nelli'yi oradan ayrıldıktan sonra bir daha hiç görmemişler.

Ne yapacaktım?

Akşama kadar sokaklarda dolaşıp durdum. Ölesiye yorgun ve üzgün eve dönüyordum. O akşam Nataşa'da olmam gerekiyordu. Daha sabahtan haber gönderip beni çağırtmıştı. Bir yandan da Nelli'yi düşündükçe yüreğim burkuluyor du. Kafamın içi allak bullaktı. Nelli'nin böyle davranmasının anlamı neydi? Nereye gitmiş olabilirdi? Nerede arayacaktım onu?

Kafamda binbir soruyla yürürken köprü'nün üstünde, hemen birkaç adım ötemde birden Nelli'yi gördüm. Sokak fenerinin arkasında duruyordu, beni görmedi. Ona doğru koşmak istedim, ama kendimi tuttum. Orada ne yaptığın öğrenmek istiyordum.

Aradan on dakika kadar geçti. Hâlâ orada, yoldan geçenlerin önünde duruyordu. Sonunda iyi giyimli, yaşlı bir adamın yanına sokuldu. Adam yoluna devam ederken, elini cebine sokup

73Nelli'ye para verdi. Nelli eğilerek teşekkür etti.

O anda duyduklarımı anlatamam. Yüreğim acıyla burkuldu. O kadar sevdiğim, değer verdiğim insan gözlerimin önünde dileniyor, aşağılanıyordu. Gözlerim yaşardı; aynı zamanda da içimde müthiş bir öfke uyandı. Güç durumda olduğu, para gereksindiği için dilenmiyordu. Sokağa atılmış, kendi yazgısına bırakılmış bir çocuk değildi ki! Böyle davranmakla birilerini şaşırtmak, sanki herkese meydan okumak istiyordu.

Yaşlı İhmenev haklıydı. Nelli yaşama kırgındı; yarası deşilmişti. Bir türlü iyileşemiyor-du. Ama bizi, kendisine karşı yaptığımız hangi haksızlıkla suçlayabilirdi? Yoksa çılgınca davranışlarıyla beni şaşırtmak, yüreğime korku düşürmek mi istiyordu? Ama hayır, bu da olamazdı. Çünkü şu anda yalnızdı ve benim kendisini dinlenirken gördüğümü bilmiyordu. Öyleyse neden sadaka istiyordu? Ne yapacaktı parayı?

Nelli, köprüden geçen adamdan parayı aldıktan sonra caddeye indi, pırıl pırıl aydınlatılmış bir dükkanın önüne geldi. Burada topladığı paraları saymaya başladı. Ben de on adım kadar gerisindeydim Avucundayeteri kadar para vardı anlaşılan. Sabahtan beri dileniyor

74

olmalıydı. Avcunu sıkı sıkı yumarak karşı kaldırıma geçti, orada bir dükkana girdi. Ben de dükkanın açık kapısına yaklaşarak Nelli'nin içerde ne yapacağını gözetlemeye başladım.

Parayı tezgahın üzerine bıraktı. Karşılık olarak kendisine bir çay fincanının uzatıldığını gördüm. Bu sabah bana ve İhmenev'e, kendisinin ne kadar kötü olduğunu göstermek için kırıdığı fincana çok benzeyen basit bir çay fincanıydı. Adam fincanı kağıda sararak Nelli'ye verdi. Nelli noşnut bir yüzle acele dükkandan çıktı. Bana doğru yaklaşırken:

"Nelli!" diye seslendim.

Ürkerek sıçradı. Başını kaldırıp yüzüme baktı. Bu arada fincan parmaklarının arasından kayarak kaldırıma düşüp kırıldı. Nelli'nin yüzü solgun, yorgunluktan bitkindi, ama bütün olup bitenleri gördüğümü anlayınca birden kıpkırmızı kesildi. Dayanılmaz bir utançtan ileri gelen bir kızarmaydı bu.

Elinden tutup eve götürdüm. Yolda hiç konuşmadık. Eve gelince bir sandalyeye oturdum. Nelli gözlerini yere indirmiş, deminki gibi solgun bir yüzle karşımda duruyordu. Düşünceliydi. Utancından yüzüme bakamıyordu.

"Dilendin mi, Nelli?"

"Evet," diye fısıldayarak başını iyice önüne

76

eğdi.

"Sabah kırıdığın fincanın yerine yenisini alabilmek için mi dilendin?"

"Evet."

"Bu fincan yüzünden sana bir şey dedim mi, azarladım mı seni? Yaptığın işin ne kadar uygunsuz, ne kadar bencil bir davranış olduğunun gerçekten farkında değil misin? Güzel bir şey mi bu, utanmıyor musun? Hiç mi?..."

"Utanmıyorum..." diye fısıldadı ancak duyulabilir bir sesle. Yanağından bir damla yaşın aşağı süzüldüğünü gördüm.

"Ayıp bir şey bu..." dedim. "Nelli, yavrum, eğer sana karşı bir suç işledimse, bağışla beni, barışalım."

Yüzüme baktı. Gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Kollarıma atıldı.

77

NELLİ'NİN ÖYKÜSÜ

Nelli, canı sıkkın, bir köşeye büzülmüş, garip garip yüzüme bakıyordu. Yanına, sedire oturdum, ellerini ellerime alarak:

"Nelli, meleşim," dedim, "bize iyilik etmek, hepimizi güç durumdan kurtarmak ister misin?"

Hayretle yüzüme baktı. "Nelli, bütün umudumuz şimdi sende! Bir baba var. Onu gördün, tanıyorsun. Dün buraya gelerek senden, kendi kızının yerini almanı rica etmişti. Kızı Nataşa, sevdiği adam için babasının evini bıraktı ve bu yüzden babası Ihmenev'in lanetine uğradı. Nataşa'nın sevdiği adam ise şimdi onu yüzüstü bıraktı. Bu adam, bir Prens'in oğlu. Prens kötü, çok kötü bir insan. Nataşa'yla evlenmesine engel olmak için oğlunu bugün uzak bir yere gönderdi. Kendisi de hemen Nataşa'ya giderek ona hakaret etti. Hatta kızcağızla alay etti. Beni anlıyorsun, değil mi Nelli?"

Siyah gözleri parlıyordu. Başını öne eğerek alçak sesle:

"Anlıyorum," diye mırıldandı.

"Nataşa yalnız ve hasta. Şimdi dinle beni. Gel, seninle Nataşa'nın annesine, babasına gidelim. Biliyorum, babasını sevmiyorsun, ama seninle birlikte oraya gitmemiz gerekiyor, içeri girince senin orada kalmak ve Nataşa'nın yerini almak istediğini söyleyeceğim. Kızına lanet ettiği için yaşlı adam şu sıralar çok güç durumda. Gerçi şimdi kızının adını bile duymak istemiyor, ama gerçekte onu çok seviyor, onunla barışmak istiyor. Beni dinliyor musun, Nelli?"

"Dinliyorum," diye fısıldadı gene.

Nelli'yle konuşurken gözlerim yaşarmıştı. O

82

da ürkek ürkek bakıyordu bana.

"Bana inanıyor musun, Nelli?"

"İnanıyorum."

"Öyleyse birlikte gideceğiz oraya. Seni çok iyi karşılayacaklar ve bir sürü sorular soracaklar. O zaman ben de söze karışarak konuyu senin eskiden nasıl yaşamış olduğuna getirecek ve anneni, dedeni soracağım. Bana anlattığın gibi, onlara da her şeyi anlat, Nelli. Eğer bunları anlatırsan, yaşlı Ihmenev de aynı şeyleri ta yüreğinde duyacak, senin anlattıklarını yaşamış gibi olacak. Çünkü Prens'in oğlunun bugün Nataşa'yı bırakıp gittiğini ve kızının aşağılanmış, düşmanlarının alaylarına, hakaretlerine karşı çaresiz, korunmasız, yapayalnız kaldığını biliyor. Hepsini biliyor... Nataşa'yı kurtar, Nelli!.. Gelecek misin?"

"Evet."

Güçlkle soluk alıyordu. Nelli'yi elinden tuttum, dışarı çıktık. Öğleden sonra saat iki sularıydı. Hava kararmaya başlamış, fırtına bekleniyordu. Ne zamandır havada bunaltıcı bir sıcak vardı. Uzaktan gök gürültüleri duyulmaya başlamıştı bile.

Bir arabaya bindik. Nelli yol boyunca konuşmadı. Yalnız arada bir beni o garip, anlaşılmaz bakışıyla süzüyor, göğsü hızlı hızlı

83inip kalkıyordu. Arabada ona sarılmış otururken, küçük yüreğinin elimin altında yerinden fırlayacakmışcasına çarptığını duyuyordum.

Yol bitip tükenmeyecekmiş gibi geldi bana. Sonunda vardık. Yaşlı karı kocanın yanına girerken heyecandan yüreğim duracak sandım. Ne pahasına olursa olsun, yalnızca af ve barış sağlamak zorunda olduğumun bilincindeydim.

Saat üç olmuştu, İhmenev çok üzgün ve hastaydı. Kanepeye uzanmıştı. Bitkin görünüyordu. Yüzü solgun, başı sarılıydı. Yanında oturan karısı Anna İhmeneva zaman zaman sirkeli suyla kocasının şakaklarını ıslatıyordu. Bizi karşılarında görünce ikisi de şaşırdı.

"Nelli'yi getirdim," dedim içeri girerken. "Düşünüp taşındıktan sonra size gelmeye kendi karar verdi. Onu yanınıza alın ve sevin..."

İhmenev kuşkulu gözlerle baktı bana. Gelişimizin ne gibi gizli nedenleri olduğunu öğrenmek istercesine bir bana, bir Nelli'ye bakıyordu.

Nelli titriyordu. Elimi sıkı sıkı tutmuş, gözlerini yerden kaldırmıyordu. Yalnız arada bir, yakalanmış küçük, vahşi bir hayvan gibi sağa sola kaçamak bakıyordu. Bir anda her şeyi kavrayan Anna İhmeneva kendini çabuk topladı. Hemen Nelli'yi kucakladı, öpüp okşadı.

84

Hatta birazcık ağladı da. Nelli'yi elinden tutarak usulca yanına oturttu. Nelli onu merak ve şaşkınlık içinde yan yan süzüyordu.

Yaşlı kadın bundan sonra ne yapması gerektiğini kestiremediğinden, soran gözlerle saf saf yüzüme baktı, İhmenev ise elini alnına götürerek kısıp bir sesle:

"Çok başım ağrıyor," dedi. Hâlâ konuşmadan oturuyorduk. Söze nereden başlayacağımı bilemiyordum. Oda hafif karanlıktı. Göğü kara bulutlar kaplamıştı. Gök gürültüleri geliyordu.

"Bu fırtına pek zamansız," dedi yaşlı İhmenev. "Ama hatırlıyorum, otuz altı yılında bizim bölgede fırtınalar daha da erken başlamıştı."

Anna İhmeneva içini çekerek ürkek ürkek: "Semaveri hazırlayayım mı?" diye sordu. Kimse cevap vermeyince tekrar Nelli'ye dönerek:

"Adın ne senin, yavrum?" diye sordu. Nelli alçak sesle adını söyledi ve başını daha da öne eğdi.

"Nelli adı herhalde Helen'in kısaltılmışı olacak?" dedi Anna İhmeneva. "Evet." Tekrar bir sessizlik oldu.

85"Gerçekten kimsen yok mu senin, yavrum?"

"Yok."

"'Anneciğin öleli çok mu oldu?"

"Hayır, çok olmadı."

"Annen yabancıydı herhalde? Sonra bana dönerek: "Öyle anlatmıştınız, değil mi?" diye sordu yaşlı kadın.

Nelli yardım istercesine siyah gözlerini bana çevirdi. Güçlkle ve düzensiz soluk alıyordu.

"Dedesi İngiliz'di," diye açıkladım. "Nelli burada değil, yabancı bir ülkede doğmuş."

"'Anneciğin babanla Avrupa'ya mı gitmiş?" diye sordu Anna İhmeneva.

Nelli birden kıpkırmızı kesildi. Anna İhmeneva sorularında fazla ileri gittiğini anlayarak, kocasının öfkeli bakışları altında hemen kendini topladı. Beriki ise karısına dik dik bakıp başını pencereye çevirdi. Sonra birden karısına dönerek:

"Annesini kötü, aşağılık herifin biri kandırmış, "dedi. "Annesi o adamla birlikte babasının evinden kaçmış, babasının bütün parasını da adama vermiş. Adam, annesini kandırarak paraları aldıktan sonra yabancı ülkelere götürmüş ve kadıncağızı orada yüzüstü bırakarak çekip gitmiş. Bunun üzerine iyi bir insan

86

annesine mis. Ama bu iyi insan da

ölünce, b yıl kadar önce gene babasının yanına dönmek istemiş. Böyle anlatmıştın, değil mi?" Yaşlı adam tutuk bir sesle sormuştu bunu

bana.

Son derece heyecanlanmış olan Nelli yerinden kalkarak kapıya doğru yürüdü.

"Gel buraya, Nelli!" diye yaşlı adam ona elini uzatarak. "Gel, otur, buraya, yanıma otur!"

Eğilerek Nelli'nin alnından öptü ve usulca saçlarını okşadı. Nelli'nin bütün gövdesi titriyordu. Anna İhmeneva ise, bu öksüz kızı okşayan kocasını duygulu, umut dolu bakışlarla seyrediyordu.

"Anneni kötü bir insanın mahvettiğini biliyorum, Nelli," dedi İhmenev. "Ahlaksız, kötü bir insandı o adam. Annenin dedeni sevdiğini saydığını da biliyorum."

"Annem dedemi, onun kendisini sevdiğinden daha çok seviyordu," dedi Nelli ürkek ama kesin bir sesle.

"Nereden biliyorsun?" diye sordu yaşlı adam. Sesinde çocuksu bir sabırsızlık vardı. Bu durumundan neredeyse kendi de utanmıştı.

"Biliyorum," diye karşılık verdi Nelli. "Dönüşünde annemi yanına almadı... Kovdu 87onu!.."

İhmenev'in bir şeyler söylemek, dedesini haklı bulduğunu belirtmek istediğini sezinledim, ama o susmakla yetindi. Karısı ise, özellikle bu konu üzerinde konuşmanın sürmesini istiyor ve inatla konuyu daha da açmaya çalışıyordu:

"Peki, o zamanlar deden sizi yanına almayınca ne yaptınız, nerede oturdunuz?" diye sordu.

"Biz buraya gelince dedemi çok aradık, ama uzun süre bulamadık. Annem bana, dedemin bir zamanlar çok zengin olduğunu, bir fabrika kurmayı tasarladığını, ama annemle yurt dışına giden adamın, annemden dedemin bütün paralarını aldığını ve bir daha geri vermediğini anlatmıştı. Bu yüzden dedem anneme çok kızgınmış. Annem ona karşı suçlu durumdaymış. Gene de dünyada dedemden başka kimsesi yokmuş. Bunları anlatırken hep ağlardı... Daha biz buraya gelirken yolda: 'Beni bağışlamayacak!' diyordu. 'Ama belki seni severde senin sayende beni de affedebilir.' Böyle düşünüyordu annem. Bir yandan da dedeme gitmekten çok korkuyordu... Eskiden dedemle nasıl yaşadıklarını anlatırdı. Dedemin o zamanlar dünyada en çok sevdiği insan annemmiş. Annem akşamları ona piyano çalar, kitap okurmuş. Dedem de ona

88

bir çok armağanlar verirmiş.... Annem buraya geldiğimizde çok hastaydı. Uzun süre dedemi aradık, ama bulamadık. Bir evin bodrum katında kendimize bir oda kiraladık..."

"Zavallı hasta kadın, bodrum köşelerinde, ha?" diye haykırdı Anna İhmeneva.

"Evet... bodrum köşelerinde!" diye karşılık verdi Nelli. Sonra daha canlı bir sesle şöyle ekledi:

"Annem bana hep: 'Yoksul olmak günah değildir, zengin olup yoksulları küçük görmek, onları ezmek günahtır!' der, Tanrı'nın böyle insanları cezalandıracağını söylerdi." İhmenev:

"Altıncı Cadde'deki şu Bubnof'un evini kiralamıştınız, değil mi?" diye sordu.

"Hayır, önce Meşçenskaya'da oturduk," diye açıkladı Nelli. Kısa bir sessizlikten sonra anlatmaya devam etti: "Çok karanlık ve nemliydi orası. Annem büsbütün hastalandı. Gene de o zamanlar hâlâ sokağa çıkabiliyordu. Ben onun çamaşırlarını yıkarken ağlardı. Aynı bodrum katında yaşlı dul bir kadınla emekli bir memur oturuyordu. Memur her gün eve sarhoş gelir, bütün gece gürültü eder, bağırıp çağırırdı. O adamdan çok korkardım. Annem beni yatağına alır, korkacak bir şey olmadığımı söylerdi. Oysa emekli memur bağırıp, küfürler

89 1

savururken annem de korkudan titrerdi. Bir keresinde adam yaşlı dul kadını dövmeye kalktı. Annem kadına acıdı, onu korumak istedi. O zaman adam anneme vurdu, ben de ona vurdum..."

Nelli bir an durdu. Anıları onu coşturmuştu. Gözleri parlıyordu.

"Aman Tanrım!" diye haykırdı Anna İhmeneva. Nelli'nin anlattıklarını büyük bir ilgiyle dinliyor ve gözünü ondan hiç ayırmıyordu. Nelli de saygılı bir tavırla ondan yana dönerek öyküsüne devam etti:

"Bunun üzerine annem beni elimden tutarak sokağa çıktı. Akşam geç saatlere kadar sokaklarda dolaşıp durduk. Bütün gün ağzımıza tek lokma koymamıştık. Akşam hava kararıken büyük bir caddeden geçiyorduk. Annem birden durarak: 'Azorka! Azorka!' diye bağırdı. Bunun üzerine büyük, tüysüz bir köpek anneme doğru koşarak ulumaya, üstüne atılmaya başladı. O sırada annemin yüzü korkudan kireç gibi bembeyaz kesilmişti. Elinde bastonuyla gözlerini yerden kaldırmadan yürüyen uzun boylu, yaşlı bir adamın dizlerine kapandı. Bu son derece zayıf ve kötü giyimli yaşlı adam dedemdi... Onu ilk kez o gün görüyordum. Dedem de bu olaydan çok sarsılmış, yüzü sapsarı olmuştu. Annemin,

90

önünde diz çökerek ayaklarına sarıldığını görünce kendini geri çekip annemi itti ve bastonuyla kaldırım taşlarına vurarak hızla oradan uzaklaştı. Azorka bir süre bizim yanımızda kaldı. Durmadan kesik kesik havlıyor, annemi yalıyordu. Sonra koşup, ağzıyla dedemin eteğinden tutup geri çekmek istedi. Ama dedem bastonuyla Azorka'ya vurdu. Azorka yeniden bizim yanımıza dönmek isteyince dedem onu yanına çağırdı. O zaman zavallı Azorka uluya uluya dedemin peşinden gitti. Annem ise yerde ölü gibi yatıyordu, insanlar başına toplandı, polis geldi. Ben durmadan ağlıyor, annemi yerden kaldırmaya çalışıyordum. Sonunda doğrularak çevresine bakındı ve birlikte oradan uzaklaştık. Başımıza toplanan insanlar başlarını sallayarak arkamızdan baktılar..."

Nelli hem soluk almak hem de biraz güç toplayabilmek için durdu. Yüzü çok solgundu, ama bakışlarında kesin kararlılığın parıltıları vardı. Sonunda her şeyi olduğu gibi anlatmaya karar vermişti.

"Annen babasına haksızlık etmiş, ona karşı büyük bir suç işlemiş, babası da haklı olarak onu itmiş, istememiş," dedi İhmenev. Bunu biraz kararsız, gene de oldukça haşın, sert bir sesle 91söylemişti.

"Annem de öyle söyledi," dedi Nelli heyecanla, "Eve giderken yolda bana: 'Bu senin deden, Nelli,' dedi. 'Ona karşı suçluyum. Gördüğün gibi o da beni lanetledi. Bu yüzden Tanrı beni cezalandırıyor.' O akşam ve sonraki günler hep aynı şeyi söyledi."

Nelli anlatırken sessizce ağlayan yaşlı Anna İhmeneva:

"Peki, öbür eve nasıl geçtiniz?" diye sordu.

"Annem o gece hastalandı. Bu arada komşumuz dul kadın, Bubnof'un evinin bodrumunda bir oda bulmuştu. Üçüncü gün yaşlı dulla birlikte o odaya taşındık. Ama annem artık yatağa düşmüştü. Üç hafta yataktan kalkmadı. Ben baktım ona. Paramız kalmamıştı. Yaşlı dul kadın bize yardım etti... Annem iyileşip yataktan kalkınca bana Azorka'yı anlattı: Bir gün çocuklar Azorka'nın boynuna bir ip bağlamışlar; nehre doğru sürükleyip, onu boğmak istiyorlarmış. Annem köpeği çocukların elinden kurtarmış. Dedem Azorka'yı görünce gülmeye, köpekle alay etmeye başlamış. Bunun üzerine köpek kaçmış. Annem ağlamaya başlayınca dedem çok şaşırılmış, üzülmüş. Azorka'yı bulup getirene yüz lira vereceğini bildirmiş. Üç gün sonra Azorka gerçekten bulunmuş. Dedem de o günden sonra

92

Azorka'yı gevmeye başlamış. Hele annem o kadar severmiş ki, köpeği kendi yatağında yatırmış. Annemin anlattığına göre Azorka, önceleri gezgin cambazların köpeği olmalıymış. Salta durmak, sırtında maymun taşımak, tüfekle selam durmak gibi türlü becerileri varmış. Annem sonradan dedemi bırakıp evden ayrılınca, dedem Azorka'yı alıkoymuş ve hep onunla dolaşır olmuş, işte bu yüzden annem o gün sokakta Azorka'yı görünce dedemin de orada olduğunu hemen anlamış."

93

"Dedeni bir daha görmediniz mi?" diye sordu Anna İhmeneva.

"Ben gördüm. Annem iyileştikten sonra bir gün yolda rastladım. Önce karşımda Azorka'yı gördüm. Sonra başımı kaldırıp bakınca dedemi tanıdım. Korkudan hemen yana çekilerek duvara yaslandım. Dedem de beni tanıdı ve uzun uzun yüzüme baktı. Öyle korkunçtu ki bakışı, ödüm koptu.. .Sonra hiçbir şey söylemeden yürüyüp gitti. Azorka da beni tanımıştı. Eve geldiğim zaman, annem üzülüp gene hasta olmasın diye bu olaydan hiç söz etmedim, iki gün sonra tam bakkalın köşesini döndüğüm sırada yine dedem ve Azorka'yla burun buruna geldim. Hemen yan sokağa saparak bakkalın öbür sokağa bakan kapısından içeri girdim. Ama karşımda yine onları bulunca öyle korktum ki, yerimden kıpırdayamaz oldum. Dedem karşımda duruyordu. Gene uzun uzun yüzüme baktı. Sonra saçlarımı okşadı ve elimden tutup dışarı çıkardı. Birlikte yürümeye başladık. Azorka da kuyruğunu sallayarak peşimizden geliyordu. Dedem artık vücudunu dik tutamıyor, bastonuna dayanarak yürüyordu. Beni köşede çörek ve elma şekerini satan bir gezgin satıcıya götürdü. Horoz ve balık biçiminde çörekler, şekerler aldı. Cüzdanından para çıkarırken eli o kadar titriyordu ki, yere beş

94

kuruş düşürdü. Parayı yerden alıp kendisine uzattım. Almadı. Çörekleri, şekerleri verdi ve yine saçlarımı okşayarak hiçbir şey söylemeden uzaklaştı. Eve gidince anneme her şeyi anlattım. Önce kulaklarına inanmadı, sonra öyle sevindi, öyle sevindi ki, bütün gün beni soru yağmuruna tuttu. Dedeme karşı daha yakın davranmamı, ondan korkmamamı, onunla konuşmamı tembih etti. Ertesi sabah dedemi bulmam için beni birkaç kere sokağa yolladı. Meğer arkamdan hemen o da çıkıyor ve beni izliyormuş. Babasını bir kez daha olsun görebilmek için ardımdan sokaklara çıktığından üşüttü, gene hastalanarak yatağa düştü." Nelli bir ara durdu. Kısa bir sessizlik oldu. Kimseye bakmadan birkaç kez derin derin soluk aldıktan sonra öyküsüne bıraktığı yerden başladı:

"Dedeme ancak bir hafta sonra tekrar rastladım. Bana gene çörek ve elma şekerini aldı. Bu karşılaşmamızda da hiç konuşmadı. Yanımdan ayrıldıktan sonra gizlice peşine takıldım. Dedemin nerede oturduğunu öğrenip anneme anlatmayı önceden kafama koymuştum. Beni görmesin diye uzaktan ve yolun karşı kaldırımından yürüyordum. Evi oldukça uzaktaydı. Büyük bir apartmanın dördüncü katında oturu-

95yordum. Geç saatlerde eve döndüm. Annem, bunca zaman nerede olduğumu bilmediği için korkmuş, beni merak etmişti. Olup biteni kendisine anlatınca çok sevindi ve hemen ertesi sabah dedeme gitmeye karar verdi. Ama sabah kalkınca düşünmeye başladı. Korkuyordu dedeme gitmekten. Üç gün hep gidip gitmemek arasında bocaladı ve sonunda korkusundan gidemedi. Beni yanına çağırarak: 'Bak, Nelli,' dedi, 'şimdi hasta olduğum için dışarı çıkamıyorum. Ama dedeme bir mektup yazdım. Ona gidip bu mektubu ver. Mektubu nasıl okuyacağına, ne söyleyeceğine iyice dikkat et. Önünde diz çöküp ayaklarına kapan, ellerini öp ve anneni başışlaması için yalvar ona...' Dedemin evine gittim. Oturduğu dairenin kapısında sürgü yoktu. Açıp içeri girdim. Masada oturmuş ekmekle patates yiyordu. Azorka da önünde, kuyruk sallıyordu. Evin pencereleri küçük, içerisi karanlıktı. Bir masayla bir tek iskemle vardı odada. Yalnız oturuyordu. Yaklaştım. Öyle ürktü ki, yüzü bembeyaz kesildi, titremeye başladı. Ben de korkmuştum. Bir şey söylemeden mektubu masanın üstüne bıraktım. Dedem mektubu görünce çok öfkelenildi. Yerinden fırlayarak bastonunu kapıp üzerine atıldı. Ama vurmadı, kolumdan tutup beni kapı dışarı etti. Daha

96

dördüncü katın merdivenlerini bile inmemiştim ki, dedemin kapısı açıldı. Dedem okumadığı mektubu ardımdan fırlattı. Eve gidip bütün gün ağladım. Annem durumu öğrenince tekrar yatağa düştü..."

Tam o sırada kuvvetli bir gök gürlemesi duyuldu ve sağanak halinde boşanan yağmur camlara vurmaya başladı. Odanın içi iyice karanlık olmuştu. Yaşlı kadın çok korktu. Hepimize bir sessizlik çökmüştü.

"Şimdi geçer," dedi İhmenev pencereye bakarak. Sonra ayağa kalkıp odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

Nelli yan gözle onu izliyordu. Aşın heyecanlıydı. Tekrar koltuğuna oturan İhmenev:

"Peki, sonra ne oldu?" diye sordu.

Nelli ürkek ürkek çevresine bakmıyordu.

"Dedeni bir daha görmedin mi?"

"Gördüm..."

"Anlat, anlat hadi yavrum!" diye atıldı İhmenev'in karısı.

"Bu olaydan sonra üç hafta görmedim onu. Kış geldi, kar yağmaya başladı. Dedeme yine aynı yerde rastlayınca çok sevindim. Çünkü, annem, dedemin bir daha hiç görünmeyeceğini düşünerek çok üzülüyordu. Dedemi görünce hemen karşı kaldırıma kaçtım. Ondan kaçtığımı 97anlasın istiyordum. Arkama dönüp baktığımda dedemin hızlı hızlı peşimden geldiğini gördüm. Bana yetişemeyeceğini anlayınca o da koşmaya, 'Nelli! Nelli!' diye seslenmeye başladı. Azorka da peşimdeydi. O zaman dedemin yaşlı haline acıdım, durdum. Dedem yaklaştı, elimden tuttu. Birlikte yürümeye başladık. Ne kadar üzgün olduğumu anlayınca eğilip beni öptü. Sonra yırtık ayakkabılarına baktı, başka ayakkabım olup olmadığını sordu. Ona hemen, annemin hiç parası olmadığını, komşuların sırf acıdıkları için bize yiyecek verdiklerini anlattım. Dedem gene hiç konuşmadan beni çarşıya götürüp bir çift çizme aldı, hemen orada giymemi söyledi. Bir dükkana uğradık, yine börek ve şeker aldı. Evine geldiğimiz zaman böreği yememi söyledi. Ben börek yerken o da beni seyrediyordu. Azorka ön ayaklarını masaya dayamış, börek istiyordu. Ona da bir parça verdim. Dedem güldü ve börek bitince şekerleri verdi. Sonra saçlarımı okşadı, okuma yazma bilip bilmediğini sordu. Bildiğim şeyleri anlattım. Bunun üzerine her gün saat üçte gelmemi, bana ders vereceğini söyledi. Sonra arkamı dönüp pencereden yana bakmamı ve haber verene kadar başımı çevirmememi istedi. Dediğini yaptım, ama yine de yan gözle ne yaptığına bakmaktan kendimi alamadım. Yastık-

98

lardan birini ucundan söktü ve içinden dört lira çıkardı. 'Bunları sana veriyorum, yalnız senin olacak!' dedi. Almak için uzandım, ama sonra durup düşündüm ve: 'Yalnız kendim için almam,' dedim. Dedem birden öfkelenildi. 'Peki, peki, nasıl istersen öyle yap!' dedi.

Eve dönünce anneme her şeyi anlattım. Ama annemin durumu gittikçe kötüleşiyordu. Tabutçuya sık sık gelen bir tıp öğrencisi anneme bakıyor, ona ilaç veriyordu.

Hemen her gün dedeme gitmeye başladım; annem öyle istiyordu. Dedem bana din ve coğrafya kitapları aldı. Yeryüzünde hangi ülkelerin olduğunu, oralarda ne tür insanların yaşadığını anlatıyor, Tanrı'nın herkesi nasıl bağışladığını söylüyordu. Kendisine soru sormam çok hoşuna gidiyordu. Bazen hiç ders yapmadığımız, yalnızca Azorka'yla oynadığımız da oluyordu. Azorka beni çok seviyordu. Ona baston üstünden atlamasını öğrettim. Dedem gülüyor, hep saçlarımı okşuyordu. Dedem az gülerdi. Bazen çok konuşur, sonra birden susar ve gözleri açık olduğu halde, sanki uyuyakalmış gibi, öyle saatlerce otururdu. Bazen geldiğimde onu böyle dalmış, sandalyesinde oturur bulurdum. Daldığı zamanlar hiçbir şey duymazdı. Uzun süre bekler, geldiğimi duysun diye

99öksürürdüm. Ama o başını kaldırıp da bakmazdı bile. O zaman ben de çıkıp giderdim.

Annem dönüşümü dört gözle beklerdi. Yataktan çıkamıyordu. Ona her şeyi anlatırdım. Bir gün dedeme, annemin kendisini çok sevdiğini söyledim. Somurtarak dinledi. Kızmıştı, ama bir şey söylemedi. Annemin onu bu kadar sevdiği ve durmadan onun sorduğu halde, kendisinin annemle neden hiç ilgilenmediğini sordum. Bunun üzerine dedem öfkelenerek beni kapı dışarı etti. Bir süre kapının önünde bekledim. Az sonra kapıyı açarak beni yeniden içeri aldı. Ders yapmaya başladık. Din dersiydi. Ona dedim ki: 'Tanrı bize: Birbirinizi sevin, size yapılan kötülükleri bağışlayın! dediği halde, siz neden annemi bağışlamak istemiyorsunuz?'

O zaman yerinden fırlayarak, böyle söylememi bana annemin öğretmiş olduğunu haykırdı ve beni o gün ikinci kez evden kovdu, bir daha da gelmememi söyledi.

'Bundan sonra istesenez de gelmem!' diyerek çıkıp gittim.

Dedem ertesi gün o evden taşınmış..."

O arada yağmur dinmişti. İhmenev pencereye dönerek:

"Bu yağmur çabuk geçer demiştim, dindi işte!" dedi. "Bakın, hava açtı bile."

100

Yaşlı kadın hayretle kocasına baktı. Sonra Nelli'nin öyküsünü kesti diye öfkelenildi, Nelli'yi kucagina oturttarak:

"Anlat sen bana yavrucuğum!" dedi. "Ben dinliyorum seni. Varsın, kötü yürekli insanlar dinlemesin..."

Kadıncağz daha sözlerini bitiremeden ağlamaya başlamıştı. Nelli soran gözlerle yüzüne baktı.

"Anlatmana devam et, Nelli!" dedim.

"Üç gün dedeme gitmedim. O günlerde annemin durumu çok kötüleşmişti. Paramız kalmamıştı. Artık ne ilaç alabiliyor, ne de bir lokma yiyecek bulabiliyorduk. Komşularımızın da ellerinde avuçlarında bir şey kalmamıştı. Hatta bazıları, sırtlarından geçiniyoruz diye bizi suçlamaya, arkamızdan konuşmaya başladılar. Üçüncü günün sabahı kalkıp giyindim. Annem nereye gittiğimi sordu.

'Dedeme, para istemeye gidiyorum,' dedim.

Sevindi. Çünkü ona, dedemle aramızda geçenleri, beni nasıl kovduğunu anlatmış ve bir daha ona gitmeyeceğimi söylemiştim. Annem buna çok üzülmüş, ağlamış, yine de dedeme gitmemin gerektiğini söyleyerek beni yatıştırmak istemişti.

O gün dedemin taşınmış olduğunu duyunca

101

n

yeni evini sorup öğrendim. Beni karşısında görünce üzerime yürüdü, öfkesinden tepiniyordu. Onun öfkesine aldırmayarak, annemin çok ağırlaştığını, ilaç almak için para gerektiğini, yiyecek hiçbir şeyimizin kalmadığını söyledim. Dedem bağırarak beni kapıdan dışarı, merdivenlere doğru itti. Para verene kadar gitmeyeceğimi söyledim. Merdivenlere oturup beklemeye başladım. Biraz sonra kapıyı açtı, benim orada oturduğumu görünce içeri girip kapıyı kapadı. Birkaç kez böyle kapıya çıkıp benim hâlâ bekleyip beklemediğime baktı. Sonunda kapıyı dışardan kilitleyip tek söz söylemeden Azorka' yla birlikte yanımdan geçerek sokağa çıktı. Ben de sesimi çıkarmadım ve oturduğum yerden kalkmadım.

Hava iyice karardıktan sonra döndü eve. Merdivenlerde bana çarpınca:

'Kim var orada?' diye bağırdı.

'Benim',, dedim.

Hâlâ merdivenlerde oturduğumu görünce çok şaşırdı. Uzunca bir süre orada önümde durdu. Sonra hızla yukarı çıktı, kapıyı açıp içeri girdi. Elinde birtakım bakır paralarla kapıya gelip paraları önüme, merdivenlere doğru fırlattı.

'Al!' diye haykırdı. 'Elimde olan bütün para

102bu... Annene de onu lanetlediğimi söyle!'

Kapıyı çarparak içeri girdi. Paralar merdivenlere saçılmış, basamaklardan aşağılara yuvarlanmıştı. Dedem, paraları bu karanlıkta bulamayacağını düşünmüş olmalı, elinde bir mumla tekrar kapıda göründü. Mum ışığında paraları buldum. Dedem de yardım etti.

Eve gelince parayı anneme verip her şeyi olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine anneciğimin hastalığı daha da arttı. O gece ben de hastalandım. Ertesi gün ateşim çıktı. Ama aklımdan çıkmayan tek şey, dedeme olan kızgınlığımdı. Annem bir ara dalınca sokağa çıkıp dilenmeye

başladım. Birkaç kişi acıdı, çıkarıp para verdiler. Yeteri kadar para toplayınca dedeme gittim. Kapıyı açıp eşikte durarak avucumdaki paraların hepsini dedemin önüne fırlattım. 'İşte paranız!' dedim. 'Annemi lanetlediğiniz için paranıza ihtiyacı yok!'

Sonra kapıyı çarparak hemen kaçtım oradan.

Annemin hastalığı gittikçe ağırlaştı. Hiç paramız yoktu. Birlikte oturduğumuz yaşlı dul kadınla, annemden habersiz dilenmeye başladık. Ama kısa bir süre sonra kiracılar durumu farkettiler ve annemi, beni dilencililiğe yollamakla

104

suçladılar. Bunun üzerine annem yataktan kalkarak giyindi, beni elimden tutup sokağa çıkardı. Güçlkle yürüyebiliyordu, iki adımda bir durup kaldırıma oturuyordu. Yürürken ona destek olmaya çalışıyordum. Dedeme gitmek istediğini, kendisini ona götürmemi söylüyordu. Oysa gece olmuştu. Büyük bir caddeye çıktık. Annem birden fenalaştı ve oraya yığılıverdi. Bayılmıştı. Bizi polise götürmek istediler, ama araya bir bey girdi. Bana adresimizi sordu ve kendi arabasıyla bizi eve kadar getirdi. O günden sonra annem bir daha kalkamadı. Üç hafta sonra

da öldü..."

"Peki, ya babası?" diye atıldı Anna Ihmeneva. "Deden bağışlamadı mı onu?"

"Hayır, bağışlamadı," diye karşılık verdi Nelli. Ağlamamak için kendini tutmaya çalışıyordu, "ölümünden bir hafta önce annem beni

yanına çağırarak:

'Bir kere daha git dedene, Nelli!' dedi.

'Son bir kere daha! Gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç güne kadar öleceğimi, seni yeryüzünde yapayalnız bırakacağımı, böyle ölmenin bana çok acı geldiğini söyle...'

Gittim. Dedemin kapısını çaldım. Açtı ve beni görünce hemen kapıyı yüzüme çarpmak istedi. Ama ben kapıyı iki elimle sıkı sıkı tutarak:

105bu... Annene de onu lanetlediğimi söyle!"

Kapıyı çarparak içeri girdi. Paralar merdivenlere saçılmış, basamaklardan aşağılara yuvarlanmıştı. Dedem, paraları bu karanlıkta bulamayacağımı düşünmüş olmalı, elinde bir mumla tekrar kapıda göründü. Mum ışığında paraları buldum. Dedem de yardım etti.

Eve gelince parayı anneme verip her şeyi olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine anneciğimin hastalığı daha da arttı. O gece ben de hastalandım. Ertesi gün ateşim çıktı. Ama aklımdan çıkmayan tek şey, dedeme olan kızgınlığımdı. Annem bir ara dalınca sokağa çıkıp dilenmeye başladım. Birkaç kişi acıdı, çıkarıp para verdiler. Yeteri kadar para toplayınca dedeme gittim. Kapıyı açıp eşikte durarak avucumdaki paraların hepsini dedemin önüne fırlattım.

'İşte paranız!' dedim. 'Annemi lanetlediğiniz için paranıza ihtiyacı yok!'

Sonra kapıyı çarparak hemen kaçtım oradan.

Annemin hastalığı gittikçe ağırlaştı. Hiç paramız yoktu. Birlikte oturduğumuz yaşlı dul kadınla, annemden habersiz dilenmeye başladık. Ama kısa bir süre sonra kiracılar durumu farkettiler ve annemi, beni dilencililiğe yollamakla

104

suçladılar. Bunun üzerine annem yataktan kalkarak giyindi, beni elimden tutup sokağa çıkardı. Güçlkle yürüyebiliyordu, iki adımda bir durup kaldırıma oturuyordu. Yürürken ona destek olmaya çalışıyordum. Dedeme gitmek istediğini, kendisini ona götürmemi söylüyordu. Oysa gece olmuştu. Büyük bir caddeye çıktık. Annem birden fenalaştı ve oraya yığılıverdi. Bayılmıştı. Bizi polise götürmek istediler, ama araya bir bey girdi. Bana adresimizi sordu ve kendi arabasıyla bizi eve kadar getirdi. O günden sonra annem bir daha kalkamadı. Üç hafta sonra

da öldü..."

"Peki, ya babası?" diye atıldı Anna İhmeneva. "Deden bağışlamadı mı onu?"

"Hayır, bağışlamadı," diye karşılık verdi Nelli. Ağlamamak için kendini tutmaya çalışıyordu, "ölümünden bir hafta önce annem beni yanına çağırarak:

'Bir kere daha git dedene, Nelli!' dedi.

'Son bir kere daha! Gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç güne kadar öleceğimi, seni yeryüzünde yapayalnız bırakacağımı, böyle ölmenin bana çok acı geldiğini söyle...'

Gittim. Dedemin kapısını çaldım. Açtı ve beni görünce hemen kapıyı yüzüme çarpmak istedi. Ama ben kapıyı iki elimle sıkı sıkı tutarak:

105'Annem ölecek, sizi çağırıyor, gelin!' diye haykırdım.

Beni dışarı itip kapıyı kapadı. Anneciğime döndüm, yanına uzanıp boynuna sarıldım. Bir şey söylemedim... O da bana sarıldı ve hiçbir şey sormadı..."

Bu sırada yaşlı İhmenev masaya tutunarak güçlkle yerinden doğruldu. Garip, bulanık gözlerle hepimize teker teker baktı, sonra bitkin bir halde koltuğuna yığıldı. Karısı artık ona hiç bakmıyordu bile. Nelli'ye sarılmış, hıçkırıyordu.

"Öleceği günün akşamı beni yanına çağırdı," diye anlatmasını sürdürdü Nelli. "Elimi tuttu: 'Bugün öleceğim, Nelli...' dedi. Daha başka şeyler de söylemek istiyordu, ama konuşacak gücü kalmamıştı. Yüzüne baktım, o ise artık beni görmüyor, yalnızca sıkı sıkı elimi tutuyordu. Usulca elimi çekip dışarı fırladım.. Hiç durmadan koşarak dedeme gittim. Beni karşısında görünce yerinden doğruldu. Korkudan yüzü bembeyaz kesilmişti. Titriyordu. Elini tuttum. 'Ölüyor!' dedim.

O zaman allak bullak oldu. Hemen bastonunu kaparak ardımdan dışarı fırladı. Şapkasını bile almayı unutmuştu. Hava soğuktu. Birlikte koşmaya başladık. Annemin birazdan öleceğini biliyordum, onun için bir araba

106

J

tutmasını söyledim, ama dedemin cebinde araba tutacak parası yoktu. Azorka da peşimizdeydi. Hep birlikte hiç durmadan koşuyorduk. Dedem yorulmuştu, gücü tükenmek üzereydi. Bir ara düştü. Güçlkle ayağa kaldırıp yürütmeye çalıştım. Ancak hava karardığında eve varabildik. Annem ölmüştü. Dedem onu görünce ellerini oğuşturdu. Bütün vücudu titriyordu. Anneme doğru bir adım attı, ama hiçbir şey söylemedi. O zaman kendimi tutamayarak elinden çekip haykırdım:

'Bak işte, katı yürekli, kötü adam, bak!

Lanetlediğin kızına bak!'

Dedem korkunç bir çığlık atarak oraya yığıldı..."

Anna İhmeneva hıçkırıklar içinde Nelli'ye sarılarak:

"Bundan sonra ben... ben senin annen olacağım, Nelli!" diye haykırdı. "Benim evla-dımsın sen artık... Gel Nelli, gidelim buradan! Kötü insanları, katı yürekliyi bırakıp gidelim! isterlerse kendi öz kızlarını bağışlasınlar Tanrı onlara hepsinin hesabını soracak... Gidelim Nelli, gidelim buradan!"

Yaşlı kadının böylesine heyecanlanabileceği-aklıma gelmezdi. İhmenev de oturduğu koltuktan doğrulmuştu. Ayağa kalkarak tutuk bir sesle

107karısına sordu:

"Nereye gitmek istiyorsun, Anna?"

"Ona! Kızıma! Nataşa'ya!" diye haykırdı Anna İhmeneva ve Nelli'yi kapıya doğru çekti.

"Dur! Dur, bekle!"

"Artık bekleyecek ne kaldı, katı yürekli adam? Yeteri kadar bekledim. Hoşça kal!"

Ama yaşlı kadın başını çevirip de kocasına bakınca, şaşkınlığından donup kaldı, İhmenev şapkasını almış, titreyen elleriyle paltosunu giymeye çalışıyordu.

"Sen de mi... sen de mi bizle geliyorsun?" diye haykırdı karısı. Böylesi bir mutluluğa inanmaktan korkuyor gibiydi.

"Nataşa, nerede benim Nataşa'm?" diyebildi sonunda İhmenev inlercesine. "Nerede o? Nerede benim kızım? Geri verin bana Nâtaşa'mı! Nerede, nerede o?"

Uzattığı bastonunu kaparak kapıya doğru atıldı.

"Bağısladı! Bağısladı!" diye haykırıyordu yaşlı kadın.

Ancak İhmenev eşiğe kadar bile gelemedi. Kapı birden bire açıldı ve Nataşa koşarak odaya daldı. Yüzü sapsarı, gözleri çakmak çakmaktı. Giysisi buruşmuş, yağmurdan sıırılsıklam olmuştu. Babasını karşısında görünce kollarını ona doğru uzatarak ayaklarına kapandı.

108

NELLİ'NİN ÖLÜMÜ

Nelli, İhmenev'lerin gözbebeği olmuştu. Nataşa onu o kadar seviyordu ki, sonunda Nelli de bu sevgiye bütün yüreğiyle karşılık vermiş, ona bağlanmıştı.

Zavallı çocuk! Yeryüzünde kendisini bu kadar çok seven insanların olabileceğini hiç düşünmemişti. O küçük, hırçın yüreğinin yumuşadığını, artık hepimize açıldığını sevinçle görüyorduk. İçinde yalnızca kuşku, acı ve garip inatçılığının gelişmesine yolaçan geçmişine karşılık, burada herkesin kendisine gösterdiği sevgiye büyük bir coşku ve içtenlikle cevap veriyordu. Gene de uzun süre inatçılığından vazgeçememiş, insanlarla barışmış olmanın getirdiği, içinde

109biriken sevinç gözyaşlarını tutmuştu. Ama sonunda sevgimize yenildi, kendini bıraktı.

En çok Nataşa'yı, sonra da yaşlı İhmenev'i seviyordu. Ben ise onun için vazgeçilmez bir varlık olup çıkmıştım. Uzunca bir süre kendisini görmeye gelmesem, hastalığı artıyordu. Yine de Nelli hâlâ duygularını, sevgisini doğrudan ve açıkça göstermekten çekiniyordu.

Sağlığı konusunda hepimiz tasalıydık. Öyle uzun boylu konuşulup tartışmadan, sessizce, Nelli'nin İhmenev'lerin yanında temelli kalması kararlaştırılmıştı. Ama İhmenev'lerin bu kentten ayrılacakları zaman yaklaştıkça, Nelli'nin durumu da giderek kötüleşiyordu. Hastalığının ne olduğu kesinlikle anlaşılamadı. Son günlerde bir türlü geçmeyen sürekli ateş ve heyecan onun yataktan kalkmasına engel oluyordu.

İhmenev onu öz kızı Nataşa kadar seviyordu. Nelli'yi neşelendirip güldürmeyi çok iyi beceriyordu. Odasına girer girmez hemen içerden kahkahalar, gülüşmeler gelirdi. Nelli küçücük bir çocuk gibi seviniyor, yaşlı adama takılarak onunla şakalaşıyor, türlü maskaralıklar yapıyor, gördüğü düşleri anlatıyordu. Durmadan birtakım hikayeler uyduruyor, onun da kendisine bu tür şeyler anlatmasını istiyordu.

Bir akşam Nelli'ye iyi geceler dileyip odadan

111ayrıldıktan sonra İhmenev bana:

"Tanrı onu çektiğimiz acıların karşılığı olarak yolladı bize," dedi.

Hemen her akşam İhmenev'lerde biraraya geliyorduk. Arada bir, Nelli'ye bakan yaşlı doktor da bize katılıyordu. Adamcağız İhmenev' lere yürekten bağlanmıştı. O zaman Nelli'yi koltuğuna oturtarak, çevresine sıralandığımız yuvarlak masanın yanına getiriyorduk. Balkon kapısını açardık. Batmakta olan güneşin kızıl-sı ışınları küçük bahçeyi aydınlatırdı. Bahçeden taze yeşilliklerin, yeni açmış leylakların kokuları gelirdi.

O akşam Nelli her zamankinden daha yorgun, daha heyecanlıydı. Doktor onu büyük bir tedirginlikle izliyordu. Ama Nelli ille de konuşmak, içini dökmek istedi. Geç saatlere kadar bize yabancı ülkelerdeki yaşamından, annesiyle oralarda neler yaptıklarından sözetti. Konuşmasını kesmedik. O sıralar annesiyle çok gezmişler. Çıktıkları dağlardaki buzulları, çav-lanları, İtalya'daki gölleri, vadileri, değişik çiçekleri, ağaçları, oralarda yaşayan köylüleri, giysilerini, güneşten yapmış yüzlerini, başlarından geçen türlü yaşantıları, büyük kentleri,

sarayları, rengarenk ışıklarla aydınlatılan büyük bir kilisenin kubbesini, güney ülkelerinde sıcak

deniz kıyılarına serpiştirilmiş kentleri, kasabaları büyük bir heyecanla anlattı.

Daha önce yabancı ülkelerdeki anılarından hiç böyle ayrıntılı söz etmemişti. Hepimiz kulak kesilmiş, büyük bir merakla dinliyorduk. O gün kendisinden duyduklarımız, şimdiye kadar anlattıklarından çok değişik, bambaşka şeylerdi. Ama sonunda Nelli fenalaştı. Onu odasına götürdük. Doktor hem korkmuş, hem de onun bu kadar konuşmasına ses çıkarılmadığı için kızmıştı. Nelli baygınlık geçiriyordu.

Biraz kendine gelir gibi olunca benimle konuşmak istedi. Herkes odadan çıktıktan sonra:

"Onlarla birlikte gideceğimi sanıyorlar, ama gitmeyeceğim, gidemem çünkü..." dedi. "Bir süre sende kalmak istiyorum. Söylemem gereken şey buydu."

Nelli'yi yatıştırmaya çalıştım, İhmenev'lerin onu kendi kızları gibi sevdiklerini, böyle bir şeyin herkesi üzeceğini söyledim.

"Hayır, gidemem!" diye karşılık verdi Nelli kararlı bir tavırla. "Düşlerimde sık sık annemi görüyorum. Bana, onlarla gitmememi, burada kalmam gerektiğim söylüyor. Çok günah işlemişim, dedemi yalnız bırakmışım. Bunları söylerken hep ağlıyordu annem. Burada kalıp

112

113dedeme bakmak istiyorum."

Şaşırdım.

"Ama deden çoktan öldü, Nelli," dedim.

Biraz düşündükten sonra dikkatle gözlerimin içine baktı.

"Dedemin nasıl öldüğünü bir daha anlat-sana!" dedi. "Başından sonuna kadar her şeyi anlat!"

Bu isteği garibime gitti, ama oturup olayı bütün ayrıntılarıyla anlatmaya başladım. Nelli' nin sayıkladığını, geçirdiği fenalıktan ötürü bilincinin tam yerinde olmadığını sanıyordum. Oysa beni büyük bir dikkatle dinledi. Dedesinin ölümünü anlatırken, ateşten çıkmak çıkmak olmuş, kor gibi parıldayan gözlerini üzerimden hiç ayırmadan sonuna kadar dinledi. Anlatmam bitince kısa bir süre düşündükten sonra:

"Hayır, dedem ölmedi," dedi. "Annem sık sık dedemden söz ediyor. Dün ben de anneme: 'Dedem öldü,' deyince çok üzüldü ve ağlayarak dedemin ölmüş olamayacağını, beni kandırmaya çalıştıklarını söyledi. Ona göre şimdi dedem, bizim de bir zamanlar yaptığımız gibi sokaklarda dolaşıyormuş."

"Bütün bunlar düş, Nelli, hastalığın getirdiği düşler."

"Ben de öyle sanıyordum. O yüzden

114

kimseye sözünü etmedim, yalnız sana anlatmak istedim. Bugün sen gelmezden önce uyuya kalmışım. Bu kez dedemi de gördüm düşümde. Evinde oturmuş beni bekliyordu. Korkunç bir görünüşü vardı. Çok zayıflamıştı. Bana, kendisinin de, Azorka'nın da iki gündür ağızlarına tek lokma koymadıklarını söyledi. Çok öfkeliydi, durmadan suçluyordu beni..."

Onu yatıştırmaya çalıştım. Sonunda bu saplantıdan onu vazgeçirebildiğimi sanıyordum. Düşünde gene dedesini göreceği için uyumaktan korktuğunu söyledi. İçtenlikle kucakladı beni.

"Ama gene de seni bırakamam!" dedi yüzünü yüzüme dayayarak. "Dedem olmasaydı bile senden ayrılmazdım."

Nelli'nin bu kadar ağırlaşması herkesi korkutmuştu. Doktora alçak sesle, Nelli'nin bütün bu sayıklamalarını, hayallerini anlatarak, hastalığı üzerine ne düşündüğünü sordum.

"Kesin bir şey söylenemez," diye karşılık verdi. "Onu kollamaya, hastalığın gelişimini izlemeye çalışıyorum. Ancak iyileşmesi kesinlikle söz konusu değil. Ölecek. İhmenev'lerin adına da çok üzülüyorum. Yarın diğer doktor arkadaşlarıma danışacağım. Onlar da bir kere Nelli'yi görüp muayene etsinler... Zavallı sevgili yavru! Ne kadar da canlı, duygulu bir insan!..."

115Nelli artık yataktan çıkamaz olmuştu. İki hafta süren ölüm savaşı boyunca doğru dürüst kendine gelememişti. O garip düşlerden, hayallerden tam kurtulamamıştı. Bilinci bulanıklaştı. Ölümüne kadar, dedesinin kendisini çağırdığına inandı. Uykusunda sık sık ağlıyordu.

Oda yalnız kaldığımız bir gün, ateşten yanan küçük elleriyle elimi tuttu:

"Ben Öldükten sonra Nataşa'yla evlen!" dedi.

Uzun süredir kafasını kurcalayan bir düşünce olmalıydı bu. Sesimi çıkarmadım, gülümseyerek karşılık verdim ona. Bunun üzerine o da gülümsedi.

Ölümünden üç gün önce, güzel bir yaz akşamı perdeleri kaldırmamızı, pencereyi açmamızı istedi. Pencere bahçeye bakıyordu. Nelli, bahçedeki sık yeşillığe, batmakta olan güneşe uzun uzun baktı. Sonra birden odadakilerden bizi yalnız bırakmalarını rica etti. Ancak duyulabilir bir sesle:

"Yakında öleceğim," dedi. "Öldükten sonra da beni hatırlamanı istiyorum. Bak, hatıra olarak sana şunu bırakıyorum..."

Böyle diyerek boynunda beze sarılmış, muskaya benzer küçük bir şey gösterdi.

"Annem ölürken bana bırakmıştı bunu. Ben

116ölünce sen al, açıp içindeki yazıları oku! Bugün herkese bunun sana ait olduğunu söyleyeceğim. İçindekileri okuduktan sonra dedeme git, kendisini bağışlamadan öldüğümü söyle... Annemin nasıl öldüğünü, benim Bubnof'un yanında kalışımı, senin beni orada nasıl bulduğunu... hepsini, hepsini anlat! Kendisine gitmektense, Bubnof'un yanında kalmak istediğini söyle ona..."

Nelli'nin yüzü beyazlaşmıştı. Bitkin bir halde yastıkların üzerine yığıldı. Birkaç dakika hiç konuşmadı.

"Çağır onları," dedi sonunda hafif bir sesle. "Onlarla da vedalaşmak istiyorum. Hoşçakal!"

Son bir kez daha candan, yürekten kucakladı beni. Herkes içeri girdi. Yaşlı İhmenev, Nelli'nin ölmek üzere olduğunu bir türlü kavrayamıyordu. Bu düşünce onun için katlanılır gibi değildi. Sonuna kadar diretip, bizimle tartışarak, Nelli'nin mutlaka iyileşeceğini söyleyip durdu. Üzüntüden , çökmüştü. Gece gündüz Nelli'nin başucundan ayrılmadı. Nelli' nin duyulamayacak kadar alçak sesle söylediklerini, isteklerini anlamaya çalışıyordu. Küçük hastanın odasını baştan başa çiçeklerle donatmıştı. Ancak bütün bunlar Nelli'yi heyecanlandırmı-
118

maktan başka bir işe yaramıyordu. Kendisine gösterilen bu sevgiye o da bütün yüreğiyle karşılık vermeliydi...

O akşam Nelli bizimle vedalaşırken, yaşlı adam onunla bir daha hiç konuşamayacağını bir türlü kabul edemiyor, kabul etmek istemiyordu. Nelli de ona gülümseyerek bütün bir akşam neşeli görünmeye çalıştı. Şakalaştılar, güldüştüler...

Nelli'nin yanından ayrılırken hepimiz sevinçli bir umut içindeydik. Ama ertesi gün gerçekten konuşamaz oldu. iki gün sonra da öldü.

— BiTTi —Bu öykü Dostoyevski'nin "Ezilenler" adlı romanından derlenmiştir.

SMİTH'İN TORUNU

Kapının açıldığını duyunca hızla arkama döndüm. Uzunca bir süre kimse görünmedi. Kapı kendiliğinden açılmıştı sanki. Neden sonra eşikte garip bir yaratık belirdi. Karanlıkta bir çift göz durmadan bana bakıyordu. Sırtımdan soğuk terler boşandı. Çok korkmuştum, ama hemen sonra karşımda duranın bir kız çocuğu olduğunu farkettilim. O anda bu tanımadığım çocuğun garip görüntüsü yerine iki gün önce ölen ihtiyar Smith'in kendisi karşıma çıkmış olsaydı, bu kadar korkmazdım.Küçük kız sessizce yaklaşıp önümde durdu. Daha ağzından tek söz çıkmamıştı. Çocuğa daha dikkatlice baktım. Oniki, onüç yaşlarında, ağır bir hastalıktan yeni kalkmış gibi çok zayıf, solgun, ufak tefek bir kızdı. İri, kara gözleri ise tersine, son derece canlı, parlaktı. Sol elindeki eski, yırtık bir atkıyla akşam serinliğinde üşümüş göğsünü örtüyordu. Giysileri parça parçaydı. Tarak yüzü görmemiş gür, siyah saçları dağınıktı, iki dakika kadar böylece karşılıklı bakiştık.

Sonunda, boğazı ağrıyormuş gibi, ancak duyulabilecek kısık bir sesle:

"Dedem nerde?" diye sordu.

Bu soru o anda bütün korkumu dağıttı. İhtiyar Smith'i soruyordu.

"Deden mi?" dedim şaşırarak. "Deden öldü."

Çocuktan böyle bir soru beklemediğim için boş bulunmuş, söyleyivermişim. Aynı anda da pişman oldum. Bir dakika daha öylece kımıldamadan durdu. Sonra birden titremeye başladı. Düşmesin diye tutmak istedim. Biraz sonra düzeldi. Geçirdiği sarsıntıyı gizlemek için olağanüstü çaba harcadığı belli oluyordu.

"Bağışla beni, çocuğum!" dedim. "Boş bulundum, birden söyleyiverdim, ama belki de yanılıyorum. Kimi arıyordun? Burada oturan yaşlı adamı mı?"

Bakışları ürkekti. Güçlkle:

"Evet," diye mırıldandı.

"Adı Smith miydi?"

"Evet."

"Öyleyse oydu. Evet, öldü. Ama bu kadar üzme kendim. Neden daha önce hiç gelmedin? Nereden geliyorsun şimdi? Dün gömdüler. Hiç beklenmedik anda, birden ölüverdi... Demek sen Smith'in torunusun?"

Küçük kız, benim bu bağlantısız ve birbiri ardınca gelen sorularıma hiç karşılık vermedi. Sessizce arkasını dönüp kapıya doğru yürüdü. O kadar şaşırmışım ki, ne başkaca bir şey sorabildim, ne de onu alıkoymaya çalıştım. Kapı eşiğinde durup, hafifçe bana dönerek:

"Azorka da öldü mü?" diye sordu.

"Evet, Azorka da öldü."

Sorusu garibime gitti. Sanki köpeği Azorka'nın da yaşlı efendisiyle birlikte ölmüş olması gerektiğini kesinlikle biliyor gibiydi.

Odadan çıktı, ardından yavaşça kapıyı kapattı.

İlk şaşkınlığım geçtikten sonra peşinden koştum. Onu böyle bıraktığım için kendime çok kızmışım. Süzülüp gitmişti sanki; ayak seslerini, sokak kapısının açılıp kapandığını bile duymadım. Bu kadar kısa zamanda merdivenleri inmiş olamazdı. Durup bir süre kulak kabarttım. Hiç ses yoktu. Neden sonra alt katlardan birinde bir kapı açılıp kapandı. Sonra her yer gene sessizliğe gömüldü.

Hızla aşağı koştum. Dördüncü kata gelince durdum. Sahanlıkta birisi saklanıyormuş gibi geldi bana. Gözüm karanlığa alışana kadar el yordamıyla çevremi yoklamaya başladım. Gerçekten de küçük kız bir köşeye çekilmiş, yüzü duvara dönük, sessizce ağlıyordu.

"Dinle beni," dedim. "Benden korkmamalısın. Sana gerçeği birdenbire söylemem doğru değildi, bu yüzden suçluyum tabii. Deden ölürken senin sözünü ediyordu. Son sözleri hep sendin. Kitapları kaldı, belki de senin kitaplarındır. Adın ne senin?.. Deden diyordu ki, Altıncı Caddede..."

Sözümü tamamlayamadım. Sanki oturduğu yeri bilmemden korkmuştu. Bir çılgılık atarak ince, kemikli eliyle beni itti, koş a koş merdivenlerden aşağı indi. Ben de ardından koştum. Ama sokak kapısına vardığımda küçük kızı göremedim. Voznesenski Caddesi'ne kadar koştum. Neden sonra tüm çabalarımın boşuna olduğunu anladım. Kız ortadan yok olmuştu.

1 1

Ertesi sabah saat on'da evden çıktığımda kapıda dünkü konuğum, Smith'in torunuyla karşılaştım. Neden geldiğini bilmiyordum, ama gelişi beni çok sevindirmişti. Dün kendisini doğru dürüst görememişim. Şimdi ona gündüz gözüyle bakınca büsbütün şaşırdım. Gözlerinden dupduru zeka fışkırıyor, ama aynı zamanda aşırı bir kuşku, güvensizlik okunuyordu. Üstündeki eski, kirli giysi, gün ışığında dünkünden daha da perişan görünüyordu. Bedenini sinsice, yavaş yavaş kemiren onulmaz bir hastalığa tutulmuş olduğu izlenimi uyandı bende.

"İçeri girsene," dedim.

Kuşkulu gözlerle çevresine bakınarak yavaş yavaş içeri girdi. Dedesinin oturmuş olduğu odayı dikkatle inceliyordu.

"Kitap için geldim," dedi.

"Ha, evet, kitapların. İşte bunlar, al! Senin için özellikle sakladım bunları."

"Dedem size benden hiç söz etmiş miydi?"

"Hayır, senden söz etmedi ama..."

"Öyleyse geleceğimi nereden biliyordunuz? Kim söyledi size geleceğimi?"

"Çünkü bana, deden tek başına yaşaya-mazmış gibi geliyordu. Öyle yaşlı ve güçsüzdü ki, birinin gelip onu arayacağım düşünüyordum... Al kitaplarını! Bunlarla ders mi çalışıyordun?"

10

"Evet. Dedeme geldiğim zamanlar bu kitaplardan ders verirdi bana."

"Sonradan gelmedin mi?"

"Hayır." Gelmemesinin nedenini haklı göstermek istercesine: "Hastaydım," diye ekledi.

"Ailen, anan, baban var mı?"

Birden kaşlarını çatarak korkuyla yüzüne baktı. Sonra başını eğip sessizce arkasını döndü. Hiç konuşmadan, tıpkı dünkü gibi yavaş yavaş kapıya doğru yürüdü. Şaşırıp kalmıştı. Kapıya gelince yine eşikte durdu:

"Dedem neden öldü?" diye sordu tutuk bir sesle.

Yanına gidip her şeyi anlattım ona. Sesini çıkarmadan dikkatle dinledi. Yaşlı adamın ölürken Altıncı Cadde'den sözettiğini söyledim.

"Bunun üzerine, o caddede sevdiği insanların oturduğunu düşündüm, gelip kendisini aramalarını bekledim," dedim. "Son anda seni düşündüğüne göre mutlaka çok seviyor olmalıydı."

"Hayır," diye fısıldadı, "hiç sevmezdi beni."

Çok heyecanlanmıştı. Kendini tutmak için büyük bir çaba harcadığı belli oluyordu. Giderek yüzü sarardı. Alt dudağını ısıırıyordu.

"O duvar nerede?" diye sordu.

"Hangi duvar?"

"Dedemin dibinde öldüğü duvar?"

"Gösteririm. Adın ne senin?"

"Gereği yok!"

"Neden?"

"Gereği yok işte. Adımla çağırılmazlar çünkü beni."

Kesik kesik konuşuyordu. Canı sıkılmış gibiydi. Gitmek istedi, ama bırakmadım.

"Dur bakayım, garip kız! Ben sana yalnızca yardım etmek istiyorum. Dün seni merdivenlerde bir köşeye çekilmiş, ağlar görünce yüreğim parçalandı. Hem deden benim kollarımda öldü. Altıncı Cadde'den söz ederken seni düşünmüş olmalı. Seni bana emanet etmek ister gibi bir hali vardı. Deden hep düşlerime giriyor. Kitapları da senin için sakladım, oysa sen benden korkuyorsun. Her halde çok yoksul, öksüz bir kız olmalısın. Belki de başkalarının evinde kalıyor-sundur. Öyle mi?"

Onu iyi niyetli olduğuma inandırmaya çalışıyor, bir yandan da, beni bu çocuğa çeken şeyin ne olduğunu kendi kendime soruyordum. Sözlerim ona dokunmuş olmalı; garip garip yüzüne baktı. Ama bu kere bakışları sert değildi. Sonra gene başını öne eğdi.

12

131 1

Hiç beklenmedik bir anda çok hafif bir sesle:

"Helen," diye fısıldadı.

"Adın Helen mi?"

"Evet."

"Peki, bundan sonra bana gelecek misin?"

"Hayır, olmaz... Şey... Bilmem ki! Gelirim belki."

Düşünüyor, karar vermek için kendini zorluyordu. O sırada komşulardan birinin duvar saatinin vurduğu işitildi. Helen yerinden sıçradı. Yüzünde sıkıntılı, acılı bir ifade vardı.

"Saat kaç?" diye sordu alçak sesle.

"Onbuçuk olmalı," dedim.

"Aman Tanrım!" diye haykırdı korkuyla ve hızla kapıya doğru koştu. Onu holde yakaladım.

"Seni böyle bırakamam," dedim. "Neden korkuyorsun? Geç mi kaldın?"

"Evet, evet, turşu almaya çıkmıştım," dedi soluk soluğa. "Bırakın gideyim, dövecek beni!"

Anlaşılan bu sözleri istemeyerek ağzından kaçırmıştı. Elimden kurtulmaya çalışıyordu.

"Dur, dinle beni. Bu kadar direnmenin gereği yok. Altıncı Cadde'ye gideceksin, değil mi? Ben de o yöne gidiyorum. Kendi işim için. Arabayla daha çabuk varırız oraya. Haydi, gidelim!"

Koşarak aşağı indik, ilk rastladığımız arabayı durdurduk. Helen benimle arabaya binmeye razı olduğuna göre, gideceği yere çok çabuk varması gerekiyordu, işin garibi, ona soru sormaya da cesaret edemiyordum. Kaldığı evde bu kadar korktuğu insanın kim olduğunu sorduğum zaman, elini sallayarak soruma karşılık vermek istemediğini belirtti. Hatta bu yüzden arabadan aşağı atlıyordu neredeyse.

Sonunda Altıncı Cadde'nin başına vardık. Arabayı durdutarak aceleyle indi, tedirgin gözlerle çevresine bakındı.

"Gidin siz! Sonra gene gelirim," dedi. "Hemen gidin buradan!"

Yoluma devam ettim. Ama kıyı boyunca biraz ilerledikten sonra arabadan atlayıp koşarak Altıncı Cadde'ye döndüm. Yolun karşı kaldırımında yürümeye başladım. Helen'i görmüştüm. Hızlı hızlı yürüdüğü halde fazla uzaklaşmamıştı. Hatta onu izleyip izlemediğimi anlamak için dönüp arkasına baktı. Hemen bir evin girişine sığınarak gizlendim. Beni görmedi.

Çok meraklanmıştım. Hiç olmazsa hangi evde oturduğunu öğrenmeye kesin kararlıydım.

14

15Ben kapının önünde durmuş, yazıyı okumaya çalışırken, avludan önce bir kadın çığlığı, ardından da bir sürü küfür duyuldu. Avlu kapısından içeri baktım. Üst kata çıkan tahta merdivenin basamaklarından birinde, başında hotozu, omuzlarında yeşil salıyla şişman bir kadın, elini beline dayamış duruyordu. Yüzü kahverengi kırmızı arası iğrenç bir renk almıştı. Şişmiş, kanlanmış küçük gözleri öfkeyle parlıyordu.

Daha öğlen bile olmamıştı, gene de şişman kadının sarhoş olduğu her halinden anlaşılıyordu. Kadın, elinde çanak, korkuyla karşısında duran Helen'e ciyak ciyak bağırıyordu.

O sırada bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı. Basamaklarda, anlaşılan gürültüyü duyarak kapıya çıkmış olan yoksul giyimli, orta yaşlı, sevimli bir kadın belirdi. Alt katta aralanan bir kapıdan da evin öbür kiracıları olan çok yaşlı bir adamla genç bir kız bakıyorlardı. Herhalde evde uşak olarak çalışan iri yarı bir köylü elindeki süpürgeyle avlunun ortasında durmuş, olup bitenleri umursamazlıkla seyrediyordu.

"Seni gidi hain sülük, pis yaratık!" diye haykırıyordu şişman, sarhoş kadın. "Demek sana yaptığım iyiliğe böyle karşılık veriyorsun ha, pis pasaklı! Turşu almaya gönderdim diye

20

ÖKSÜZ KIZIN ÇİLESİ

Sonunda Helen küçük bir dükkana girdi. Durup bekledim. Az sonra dükkandan çıktı. Elinde kitaplar yerine toprak bir çanak vardı. Birkaç adım sonra gösterişsiz bir evin avlu kapısından içeri girdi. Ev iki katlı, eski, taş bir yapıydı. Alt kattaki pencerelerin birinde küçük, pembe bir tabut asılıydı.

Karşı kaldırıma geçip evin önüne geldim. Avlu kapısının üstündeki tabelada şöyle yazıyordu:

"Bayan Bubnof'un Evi"

19

Ben kapının önünde durmuş, yazıyı okumaya çalışırken, avludan önce bir kadın çılgılığı, ardından da bir sürü küfür duyuldu. Avlu kapısından içeri baktım. Üst kata çıkan tahta merdivenin basamaklarından birinde, başında hotozu, omuzlarında yeşil salıyla şişman bir kadın, elini beline dayamış duruyordu. Yüzü kahverengi kırmızı arası iğrenç bir renk almıştı. Şişmiş, kanlanmış küçük gözleri öfkeyle parlıyordu.

Daha öğlen bile olmamıştı, gene de şişman kadının sarhoş olduğu her halinden anlaşılıyordu. Kadın, elinde çanak, korkuyla karşısında duran Helen'e ciyak ciyak bağıyordu.

O sırada bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı. Basamaklarda, anlaşılan gürültüyü duyarak kapıya çıkmış olan yoksul giyimli, orta yaşlı, sevimli bir kadın belirdi. Alt katta aralanan bir kapıdan da evin öbür kiracıları olan çok yaşlı bir adamla genç bir kız bakıyorlardı. Herhalde evde uşak olarak çalışan iri yarı bir köylü elindeki süpürgeyle avlunun ortasında durmuş, olup bitenleri umursamazlıkla seyrediyordu.

"Seni gidi hain sülük, pis yaratık!" diye haykırıyordu şişman, sarhoş kadın. "Demek sana yaptığım iyiliğe böyle karşılık veriyorsun ha, pis pasaklı! Turşu almaya gönderdim diye

20

hemen fırsat bilip sıvışışverdin gene ha! Nerelere gidiyorsun bakalım, söyle! Nerelere gidiyorsun, ha? Kimin yanına? Söyle, yoksa seni şuracıkta gebertirim!"

Öfkeden kuduran kadın zavallı kızın üzerine atılmak istedi, ama alt katta oturan kiracı kadının merdivenlerden çıkarken kendisine baktığını görünce durdu. Kiracı kadın saygılı bir sesle:

"Neden kendinizi bu kadar üzüyorsunuz?" diye sordu öfkeden çılgına dönmüş şişman kadına.

"Bu kadar canınızı sıkacak ne yapti ki?"

"Ne mi yaptı? Daha ne yapsın, ayol! Turşu almaya gönderdim, kaç saatte döndü. Karşı gelinmesini sevmem ben. Ne istiyorsam, dediğim yapılmalı! Anasının on dört lira borcunu bağışladım, cenaze masraflarını ödedim, sokaklarda sürünmesin diye bu şeytan suratlı piçi yanıma aldım. Hepsini sen de biliyorsun, komşucuğum. Bütün bunlardan sonra üzerinde bir parçacık hakkım olmasın mı? Bana teşekkür edeceği yerde hep karşı koyuyor. Bu dinsize giysiler, ayakkabılar aldım, gelinler gibi süsleyip püsledim. Ne yaptı beğenirsiniz a dostlar?"

Sarhoş kadın kiracılara dönerek öfkeli, cırlak sesiyle yeniden bağırmaya başladı:

"Ne yaptı dersiniz? İki gün içinde o güzelim

22

entariyi parça parça etti. Şimdi de böyle geziyor işte! Düşünün bir, isteyerek, bilerek yırttı üstündekini. Gözümle gördüm. Partal gezer de, güzel patiska entariler giymezmiş! O zaman artık ben de kendimi tutamayarak bir güzel patakladım. Ceza olsun diye yerleri sildirttim. İnanır mısınız, sildi, gıcır gıcır yaptı yerleri. Biliyorum, beni kızdırmak için böyle pırl pırl yaptı. Daha ben, 'artık durmaz yanımda, kaçıp gider,' diye düşünürken gerçekten de kaçmaz mı? Siz de duydunuz ya, dün nasıl dövdüm. Dayak atmaktan ellerim patladı. Ayakkabılarını, çoraplarını alıp sakladım. Ama bugün gene kaçtı işte! Nerelerdeydin ha? Konuşsana! Kimlere şikayet ettin, gene kimlere fitneledin beni?"

Kadın kendinden geçerek, korkudan taş kesilmiş Helen'in üzerine atıldı, saçlarından yakalayıp yere çarptı. İçinde hıyar turşuları bulunan çanak Helen'in elinden fırladı, yere düşüp parçalandı. Bu, sarhoş kadını büsbütün kudurttu. Kızcağızın yüzüne, kafasına vuruyordu. Helen bütün bunlara inatla direniyor, ağzından tek söz, en küçük bir yakınma çıkmıyordu.

Öfkemden her şeyi unutarak avluya daldım, sarhoş kadının üzerine yürüdüm.

"Ne yapıyorsunuz? Çıldırđınız mı siz?"

23

Öksüz bir çocuğa böyle davranılır mı?" diye bağırarak kudurmuş kadını kolundan yakaladım.

Bunun üzerine kadın, Helen'i bırakıp ellerini beline dayayarak çılgık çılgıla:

"Bu da nesi?" diye haykırmaya başladı. "Siz de kim oluyorsunuz? Ne işiniz var benim evimde?"

"Bu zavallı çocuğa böyle davranmaya utanmıyor musunuz?" diye bağırdım bende. "Çocuk sizin değil ki! Daha şimdi onun öksüz olduğunu, yanınıza aldığınızı söylediniz!"

"Hey Tanrım! Sen de nerden çıktın başıma be herif! Onunla birlikte geldin, değil mi? Şimdi gösteririm ben sana. Polis çağıracağım hemen. Buranın komiseri hanımefendiler gibi saygı gösterir bana. Herhalde bu kaltak turşu almayı bahane ederek sana gitti. Üstelik yabancı bir eve girip rezalet çıkarmaya kalkarsın ha! Polis! Polis!"

Sarhoş kadın bir yandan bağıyor, bir yandan da yumruklarını sıkmış, üzerime saldırıyordu. O sırada insan sesine benzemeyen garip, korkunç bir çığlık yükseldi. Başımı çevirdim; deminden beri orada kımıldamadan duran Helen, birdenbire doğal olmayan bir çığlık kopararak kendini yere atıp çırpınmaya başladı.

24

Yüzü kasılmış, sapsarı olmuştu. Sara nöbeti geçiriyordu. Kiracılardan iki kadın koşarak çocuğu kaldırıp yukarı götürdüler.

Sarhoş kadın hâlâ Helen'in arkasından avazı çıktığı kadar haykırıyordu:

"Geber inşallah! Bir ayda üçüncü nöbeti bu!" Sonra bana döndü: "Sen de defol buradan, pis şarlatan!" diyerek yeniden üstüme saldırdı. Bir yandan da avlunun ortasında dikilip duran uşağa sesleniyordu: "Tembel tembel ne duruyorsun orada? Dışarı atsana şunu! Ne diye para ödüyörüz sanki sana!"

"Çek arabanı bakalım, ahabap!" diye homurdandı uşak. "Haydi, bas git artık buradan!"

Aslında bir şey söylemiş olmak için söylüyordu bunları ya, benim de o anda yapabileceğim bir şey yoktu. Buraya girişimin ne kadar saçma olduğunu görerek avludan çıktım. Ben çıkar çıkmaz, şişman kadın doğruca yukarı kata koştu, işini bitirmiş olan uşak ortada görünmüyordu. Az sonra Helen'i yukarı taşımaya yardım eden kiracı kadınlardan biri merdivenlerden inerek kendi oturduğu daireye yöneldi. Beni avlu kapısında görünce durup meraklı meraklı yüzüme baktı. Kadının sevimli, yumuşak görünüşünden cesaret alarak yeniden avluya

25 girip ona doğru yürüdüm.

"Özür dilerim, size bir şey sormak istiyordum," diye başladım. "Kimdir bu kız? Bu iğrenç kadın ne yapıyor ona. Yalnızca merak ettiğim için sorduğumu sanmayın, lütfen! Bu kızla daha önce de karşılaşmıştım, ilgimi çekti."

Kadın elinde olmaksızın:

"Öyleyse, en iyisi bu çocuğu yanınıza alın, ya da ona bir yer bulun, yoksa burada harcanıp gidecek," diyerek dönüp gitmek istedi.

"Ama bana daha geniş bilgi vermezseniz nasıl yapabilirim bunu?" diyerek kadını durdurdum.

"Dedim ya, onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Herhalde ev sahibi kadın Bubnof şu sarhoş kadın olmalı?"

"Ta kendisi."

"Peki, bu kız nasıl düştü onun eline? Annesi burada mı öldü?"

"Nasıl düştüyse düştü işte, bize ne bundan!" diyerek yeniden gitmeye davrandı kadın.

"Sizden bir şey daha rica edecektim," dedim. "Bu konuyla gerçekten çok ilgileniyorum. Belki de kızcağız için bir şeyler yapabilirim. Kimdir bu çocuk? Annesi kimdi, biliyor musunuz?"

"Anladığım kadarıyla yabancıydı, başka bir

26

ülkeden gelmişti. Alt katta, bizim yanımızdaki odada oturlardı. Kadın hastaydı, veremden öldü."

"Bodrum köşelerinde oturduklarına göre çok yoksuldu herhalde?"

"Hem de nasıl! İnsanın yüreği parçalanıyordu. Bizim de elimizde avucumuzda bir şey yok ki! Gene de son beş ay içinde altı lira borçlanmıştı bize. Cenaze masraflarını da biz ödedik. Tabutunu kocam yaptı."

"Peki, şu Bubnof denen kadın neden 'cenazeyi ben kaldırdım,' diyor?"

"Öyle işte, der o!"

"Ölen kadının soyadı neydi?"

"Çıkaramam şimdi, pek karışık bir soyadı vardı. Alman adıydı galiba."

"Smith mi?"

"Hayır, öyle değildi. Bayan Bubnof, öksüz çocuğu evlatlık diye yanına aldı; öyle söyledi bize. Ama işin içinde kesinlikle başka şeyler var. Bu kadın kirli işler çeviriyor." Birden duraksadı, söyleyip söylememesi gerektiğini düşünüyor gibiydi. Sonunda: "Bize ne canım!" dedi.

O sırada arkamızda bir erkek sesi duyuldu:

"Dilini tutsan daha iyi edersin!"

Pijamasının üstüne paltosunu geçirmiş yaşlı bir adamdı konuşan. Konuştuğum kadının

27kocasılığı olmalıydı. Bana yan yan bakarak:

"Size anlatacak şeyi yok onun, beyim," diye homurdandı. "Bu işler bizi ilgilendirmez. Hoşcakalın, beyim! Bizim işimiz tabut yapmak, eğer işiniz düşerse seve seve hizmet ederiz."

Heyecan ve tedirginlik içinde evden ayrıldım. Şu sırada hiçbir şey yapamazdım. Ama bu işi de böyle yüzüstü bırakmak ağıma gidiyordu. Hemen ertesi gün, yakından tanıdığım büyük memurlardan Maslobojev'e gidip Helen' in durumunu anlattım. Bu öksüz kızı Bubnof denen o iğrenç kadının elinden kurtarmak istiyordum. Maslobojev durumu araştırdıktan sonra Helen'in Bubnof'un evinden alınıp benim yanıma verilmesini uygun buldu. İki gün sonra da Helen'i yanıma aldım. Zavallı kızcağız geçirdiği nöbetin etkisiyle hastalanmıştı. Ateşi hâlâ düşmüyordu.

28

KIRILAN ONUR

Sabahleyin erkenden kalktım. Gece hemen her yarım saatte bir uyanarak küçük konduğumu yoklamıştım. Ateşi hâlâ yüksekti, sayıklıyordu. Ancak sabaha karşı derin bir uykuya daldı. Sabahleyin kalkar kalkmaz, o daha uyurken doktora gittim, iyi yürekli yaşlı bir doktor tanıyordum. Yıllardan beri evinin kâhyalığını yapan bir Alman kadınla oturuyordu. Yaşlı doktor saat onda geleceğine söz verdi.

Döndüğümde Helen yeni uyanıyordu. Yanına giderek nasıl olduğunu sordum. Karşılık

29vermeden uzun uzun, o anlam dolu siyah gözleriyle yüzüme baktı. Ateşi olup olmadığını anlamak için elimi alına götürdüğüm zaman, küçük eliyle elimi iterek yüzünü duvara döndü. Onu daha çok tedirgin etmemek için yanından ayrıldım.

Sobayı yaktım, çaydanlığa su doldurup sobanın üstüne koydum. Çay fincanım da masadaydı. Başımı kaldırdığımda Helen'in merakla beni izlediğini gördüm.

"Bir şey ister misin?"

Gene karşılık vermeden başını çevirdi.

Doktor, dediği gibi saat tam onda geldi. Helen'i uzun uzadıya muayene etti. Şu anda içinde bulunduğu durumun ateş yapabileceğini, ancak öyle tehlikeli bir hastalığın söz konusu olmadığını söyleyerek bana umut verdi. Yine de çocuğun düzensiz kalp atışlarından ötürü başka bir hastalığı olması gerektiğini, bunun anlaşılması için de onu gözetim altında tutacağım söyledi.

Helen davranışlarıyla doktoru çok şaşırtmıştı. Doktor nabzına bakmak istediğinde elini kaçırmış, boğazına bakılması için ağzını açmak istememişti. Yaşlı adamın sorduğu soruların hiç birine karşılık vermedi.

"Başı çok ağrıyor olmalı," dedi doktor. 'Ne kadar garip bakışları var!'"

30

Oturup ona Helen'in öyküsünü anlatmaya gerek görmedim. Doktor çıkarken:

"Durumunda değişiklik olursa bana haber verin," dedi. "Şimdilik hiçbir tehlike yok."

Bütün günümü Helen'in yanında geçirmeye karar verdim. Sağlığına kavuşana kadar elimden geldiğince onu yalnız bırakmayacaktım.

Helen zaman zaman dalıyordu. Uykusunda hafifçe inliyor, bütün bedeni sarsılıyor, titriyordu. Doktorun dediği doğrudu; şiddetli baş-ağrısı vardı. Bazen haykırarak uyanıyor, belirgin bir sıklıkla bana bakıyordu. Sanki onunla bu kadar ilgilenmemden tedirgin oluyordu. Doğrusu onun bu davranışı oldukça dokunuyordu bana.

Akşam, Helen'i o Bubnof denen kadının elinden kurtarmama yardım eden dostum Maslobojev geldi. Geçerken şöyle bir uğramıştı.

"Şimdi bu çocuğu başka birisinin yanına mı yerleştirmek istiyorsun, yoksa kendi yanında mı alıkoyacaksın?" diye sordu. "Bu konu üzerinde düşünüp bir karar vermen gerekiyor."

"Daha tam olarak bilmiyorum," diye karşılık verdim. "Doğrusunu istersen, sana akıl danışmayı geçiriyordum kafamdan. Sözelimi, nasıl bir neden göstererek onu yanımda alıkoyabilirim?"

"Kolayı var canım, hizmetçi olarak gösterir-

32

sın.

"Aman, yavaş konuş lütfen! Gerçi hasta, ama konuştuklarımızı duyabilir. Seni görünce nasıl da irkilip sıçradı!"

Helen'in garip yaratılışını, onda izlediğim, dikkatimi çeken bütün özellikleri anlattım. Maslobojev çok' ilgilendi. Çocuğu belki bir ailenin yanına verebileceğimi söyleyerek, yaşlı dostlarım İhmenev'lerden sözettim.

"Kızı o ihtiyaçların yanına yerleştirmekle iyi edersin," dedi. "Hem ona bir de kimlik çıkarmak gerekir. Neyse, o işle ben ilgilenirim. Uyuyor mu şimdi?"

"Öyle görünüyor."

"Haydi hoşçakal, sen de uğra bana!"

Maslobojev daha kapıdan yeni çıkmıştı ki, Helen beni çağırdı.

"Kimdi o?" diye sordu.

Sesi titriyor, ama yine de o etkili, neredeyse kibirli bakışlarını üzerimden ayırmıyordu. Gelenin Maslobojev olduğunu, kendisini ancak onun yardımıyla Bubnof'un elinden kurtardığımı söyledim. Helen heyecanlanmıştı. Dikkatle yüzüme bakarak:

"Peki, Bubnof buraya hiç gelemez mi?" diye sordu.

Onun kesinlikle buraya gelemeyeceğini

33söyleyerek yatıştırdım. Sustu. Ateş gibi yanan parmaklarıyla elimi tutmak istedi ama sonra nedense birden elini geri çekti.

İlaç almak için hem eczaneye, hem de arada sırada öğle yemeklerini yediğim lokantaya gittim. Beni tanıdıkları için bu lokantadan veresiye yemek alabiliyordum. Evden çıkarken yanıma bir kâse almıştım. Helen için tavuk suyu koydurdum. Ama o içmek istemedi. Çorbayı sobanın üstüne bıraktım.

Helen'e ilaçlarını verdikten sonra çalışmaya oturdum. Uyuduğunu sanıyordum. Bir ara başımı kaldırdığımda, yattığı yerden doğrularak dikkatle çalışmamı izlemekte olduğunu gördüm. Ama ona belli etmedim.

Sonunda uykuya daldı. Beni en çok sevindiren, inlemeden ve sayıklamadan rahat rahat uyumasıydı.

Birkaç gün sonra Helen iyileşti. Artık Nataşa'yı yine sık sık yoklayabiliyordum. Bir gün eve döndüğümde kapıyı açık buldum. Nataşa'nın babası yaşlı İhmenev içerde beni bekliyordu. Masanın başına oturmuş şaşkınlık içinde Helen'e bakıyordu. Hemen de gözlerini ona dikmişti. Hiç konuşmuyorlardı. Yaşlı adamın bu çocuğu ne kadar garip bulmuş olacağını düşündüm.

34

"Bir saattir seni bekliyorum," dedi İhmenev. "Doğrusu, böyle bir durumla karşılaşacağım hiç aklıma gelmemişti." Helen'i işaret ederek belli belirsiz göz kırptı. "Otur görüşelim, bir iş için geldim."

Sandalyeyi çekip karşısına oturdum. Yaşlı adam bana doğru eğilerek alçak sesle:

"Çocuğa bakmadan, başka şeylerden konuşuyormuş gibi yap!" dedi. "Kim bu kız?"

"Sonra anlatırım. Zavallı öksüz bir kız. Buranın eski kiracısı, hani şu ölen Smith vardı ya, işte onun torunu."

"Ya, demek onun torunu da varmış! Garip bir çocuk. Gözünü hiç ayırmadan bakıyor insana. Hani beş on dakika daha gelmeseydin, dayanamayıp gidecektim. Geldiğimden beri ağzını açıp tek söz söylemedi. Ürktüm doğrusu. Peki, ne işi- var burada? Herhalde dedesinin öldüğünü bilmeden geldi, öyle mi?"

"Evet, çok mutsuz bir çocuk. Dedesi ölürken hep ondan söz ediyordu."

"Ya... Demek onun torunu! Neyse, bunu sonra anlatırsın. Kızcağıza belki bir yardımımız dokunur. Şimdilik onu bir yere göndersen nasıl olur? Seninle konuşmak istediğim bazı önemli şeyler var."

"Gidecek yeri yok ki, burada oturuyor."

35Yaşlı İhmenev'e durumu kısaca anlattım. Helen'in daha çocuk olduğunu, çekinmeden konuşabileceğimizi söyledim.

İhmenev Helen'e yeniden şaşkınlıkla baktı. Kendisinden konuşulduğunu anlayan Helen, başını eğmiş, sedirin örtüsünü çekiştirip duruyordu. Ona aldığım yeni entarisini giymiş, saçlarını da her zamankinden daha bir özenle taramıştı. Bakışlarındaki o garip vahşilik olmasa çok sevimli bir kızcağız sayılırdı.

Yaşlı adam kendi konusuna dönerek:

"Kısa ve açıkça söyleyeyim, oğlum," diye başladı. "Çok önemli ve çapraşık bir durumla karşı karşıyayım."

'Kısa ve açık' konuşacağını söylemişti ama nereden başlayacağını bir türlü kestiremiyordu. Sonunda:

"Doğrusu öyle uzun boylu anlatacak bir şey de yok," dedi. "Durumu sen de biliyorsun... Kısacası, Prens'i düelloya çağırıyorum. Sana da bu işle ilgilenmen, tanışım olman için ricaya geldim."

Hızla yerimden fırlayarak şaşkın şaşkın İhmenev'e bakmışım.

"Ne bakıyorsun öyle?" dedi. "Deli değilim."

"İyi ama, Bay İhmenev, niçin? Ne diye

36

yapıyorsunuz bunu? Hem nasıl olur?.."

"Bir de soruyorsun ha? Eh artık, pes doğrusu..."

"Peki peki, ne söyleyeceğinizi biliyorum, ama elinize ne geçecek sanki! Bir türlü akıl erdiremiyorum."

"Aklının ermeyeceğini biliyordum zaten," diye karşılık verdi. "Şimdi dinle beni: Prensle olan davamız bu günlerde bitiyor. Davayı kaybettim. On bin lira tazminat vermek zorundayım. Çiftliği satarak ödeyeceğim bu parayı. Böylece o namussuz herif alacağını alır, ben de borcumu ödeyip bu işle ilişkiyi keserim. O zaman alnım açık olarak bana bunca hakaret eden, aile onurumuzu lekeleyen Prensi düelloya çağırarak, ondan öcümü alacağım.işte, hepsi bu kadar! Sence benim öç almaya hakkım yok mu?"

Yaşlı adamın gözleri alev alev yanıyordu. Sesimi çıkarmadan onu dinliyor, düşüncelerini, duygularını anlamaya çalışıyordum.

"Beni dinleyin, Bay İhmenev," dedim. "Benimle kesin ve açık konuşabilir misiniz?"

"Elbette."

"Açık söyleyin öyleyse, düelloyu sadece öç almak için mi istiyorsunuz?"

"Bilirsin, bazı şeyleri başkalarıyla konuş-

L

37mam, ama bu konuda sana açık davranacağım. Evet, başka bir amacım da var. Düşmüş kızımı, Nataşa'yı bulunduğu kötü durumdan kurtarmak istiyorum."

"Düelloyla bunu nasıl başaracaksınız ki? " "Kurulan planlara, dolaplara engel olacağım. Ama böyle davranmakla sakın babalık şefkati ya da buna benzer zayıflıklara kapıldığımı sanma! Kızım beni, evimizi bırakıp Prens denen o alçak adamın oğluyla gitti. Ben de onu yüreğimden koparıp attım. Onu hiçbir zaman bağışlamadım. Gene de kurulan planlara neden karşı çıkmak istediğimi soracak olursan: ilk önce alçak bir herifin zaferine engel olmak istiyorum. Kızımı bağışlamamış olsam bile, ortada savunmasız ve her gün biraz daha uçuruma sürüklenen bir insan var. Doğrudan doğruya değilse de dolaylı yoldan, yani düelloyla bu olaya el atabilirim. Zaten düello olayı sözkonusu olunca bizim Prensler evlenmekten kendileri vazgeçerler. Kısacası bu evliliği istemiyorum. Bozmak için elimden ne gelirse yapacağım. Şimdi ne istediğimi anladın mı?"

"Hayır," diye karşılık verdim. "Nataşa'nın iyiliğini istiyorsanız, evlenmesine, onurunun kurtarılmasına engel olmamalısınız. Önünde uzun bir yaşam var. Temiz bir adla yaşamalı..."

38

"Başkalarının düşündüklerine aldırmasın, onlara değer vermesin; böyle yapması gerekir. Asıl onursuzluk, o aşağılık insanların arasına karışmaktır. Topluma vereceği en iyi cevap soylu gururu olmalıdır. Ancak o zaman elimi uzatırım ona."

Bu çılgınca düşünceler beni iyice şaşırtmıştı. Onu güçlkle yatıştırarak bir süre daha beklemesinin daha doğru olacağına inandırabil-dim. Ayrılırken:

"Bir şey daha kaldı," dedi. "Paran var mı?"

Şaşırdım.

"Para mı?" diye sormuşum.

"Evet." Yaşlı adam kızardı, gözlerini yere indirdi. "Oturduğun eve, durumuna bakıyorum da," dedi. "Bakarsın, hiç beklenmedik bir zamanda gerekebilir. Sen şimdi şu yüzelli lirayı al, harcamazsan geri verirsın. Kendine de iyi bak, oğlum. Yüzün sararmış, hastasın sen..."

Fazla direnmeden parayı aldım. Ne için verdiğini biliyordum nasıl olsa.

"Haydi hoşçakal!" Kapıdan çıkarken beş lira daha uzatarak: "Bu da küçük kız için," dedi.

"Ama benim verdiğimi söyleme. Ne gerekiyorsa alırsın."

İhmenev'i sokak kapısına kadar geçirdim.

39Kapıcıya, lokantadan yemek getirmesini söyledim. Helen o saate kadar açtı.

40ŞEFKAT

Apartmanın merdivenlerini çıkarken başım dönüyordu. Kapıdan içeri girip birkaç adım attıktan sonra odanın ortasına yığılıvermişim. Yalnızca Helen'in çığlığını ve beni tutmak için ellerini uzatarak bana doğru atılışını anımsıyorum.

Kendime geldiğimde sedirde yatıyordum. Helen, o sırada yemek getirmekte olan kapıcının, yardımıyla beni buraya, sedirin üstüne yatırdığını anlattı. Sık sık uyanıyor ve her uyanışında Helen'in üzerime eğilmiş şefkat dolu, aynı zamanda üzgün yüzünü görüyordum.

43Bütün bunları bir düş gibi, sisler arasında anımsıyorum. Kendimden geçmiş yatarken, Helen'in sevimli yüzü gözlerimin önünde bir beliriyor, bir siliniyordu. Bana bir şeyler içiriyor, yatağımı düzeltiyor, ya da yanıma oturarak ürkek, küçük parmaklarıyla saçlarımı okşuyordu. Hatta bir ara usulca yanağımdan öptü.

Ertesi gün öğleye kadar uyumuşum. Uyandığımda hemen hemen iyileşmiş gibiydim.

Çaydanlık sobanın üstündeydi. Helen uyandığımı görünce dostça gülerek yanıma geldi.

"Bütün gece başucumda beni bekledin," diyerek elini tuttum. "Senin bu kadar şefkatli, iyi yürekli olduğunu bilmiyordum."

"Başucunuzda beklediğimi nereden biliyorsunuz?" dedi gülerek. "Belki de bütün gece uyudum. Siz de uyudunuz çünkü... Çay ister misiniz?"

O da diğer bütün iyi yürekli, dürüst insanlar gibi böyle açıktan açığa övülmekten sıkılmıştı.

"İçerim," diye karşılık verdim. "Dün öğle yemeğini yedin mi?"

"Öğleyin değil, ama akşam yedim. Siz şimdi rahat rahat yatın, dinlenin; daha iyileşmediniz."

Çayımı getirdi. Ben çay içerken o da yatağın kenarına ilişti.

"Uzun süre yatamam, işim var," dedim.

44"Gene de hava kararana kadar yatıp dinleneyim. Akşam dışarı çıkacağım. Bir yere gitmem gerek, Helen."

"Gerekli mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama mı?"

"Hayır, ona değil."

"İyi öyleyse, dün sizi çok üzdü çünkü. O zaman kızına gideceksiniz, değil mi?"

-"Onun kızı olduğunu nereden biliyorsun?"

"Dün konuştuklarınızın hepsini işittim," diye karşılık vererek başını önüne eğdi. Kaşları çatılmıştı. "Kötü bir adam o," diye ekledi.

"İyi ama, onu tanımıyorsun ki! Tersine, çok iyi bir adamdır."

"Hayır hayır, kötü adam o. Her şeyi duydum."

'Peki, ne duydun bakalım?"

'Kızı Nataşa'yı affetmek istemiyor..."

"Ama Nataşa'yı seviyor!" diye karşı koydum. "Nataşa suçlu olduğu halde o yine l kızını düşünüyor, onun için üzülüyor."

"Neden kızını affetmiyor öyleyse?.. Ama! artık affetse bile kızı ona gitmemeli."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü kızının sevgisine layık değil!" dedi Helen. "Babasından temelli ayrılısın. Gidip sokaklarda dnlensin daha iyi. Babası da kızının

46

Ü

dilendiğini görerek üzülsün, acı çeksın!"

Çok heyecanlanmıştı, gözleri parlıyordu. Böyle konuşmasının bir nedeni olmalıydı. Kısa bir sessizlikten sonra:

"Beni o adamın evine mi götürmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Evet, Helen."

"Hayır, gitmem oraya. Bir yere hizmetçiliğe giderim daha iyi!"

"O nasıl söz öyle, Helen? Hiç senin hizmetçilik etmene izin verir miyim sanıyorsun? Ne kadar hırçın ve gururlusun? Çok acı çekmiş olmalısın..."

Yataktan kalkarak masaya gittim. Helen hâlâ düşünceli düşünceli yere bakıyor, sesini çıkarmıyordu. Hazırlamam gereken yazı için yeni getirdiğim kitapları karıştırırken okumaya daldım.

"Hep bir şeyler yazıyorsunuz, nedir o yazdıklarınız?" diye sordu Helen.

Ben kitaba dalmışken yavaşça yanıma sokulmuştu. Ürkek bir gülümsemeyle bakıyordu bana.

"Türlü şeyler," dedim. "Bu yazdıklarım için para veriyorlar bana."

"Dilekçe mi yazıyorsunuz?"

"Hayır, dilekçe değil."

47"Gene de hava kararana kadar yatıp dinleneyim. Akşam dışarı çıkacağım. Bir yere gitmem gerek, Helen."

"Gerekli mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama mı?"

"Hayır, ona değil."

"İyi öyleyse, dün sizi çok üzdü çünkü. O zaman kızına gideceksiniz, değil mi?"

-"Onun kızı olduğunu nereden biliyorsun?"

"Dün konuştuklarınızın hepsini işittim," diye karşılık vererek başını önüne eğdi. Kaşları çatılmıştı. "Kötü bir adam o," diye ekledi.

"İyi ama, onu tanımıyorsun ki! Tersine, çok iyi bir adamdır."

"Hayır hayır, kötü adam o. Her şeyi duydum."

'Peki, ne duydun bakalım?"

'Kızı Nataşa'yı affetmek istemiyor..."

"Ama Nataşa'yı seviyor!" diye karşı koydum. "Nataşa suçlu olduğu halde o yine l kızını düşünüyor, onun için üzülüyor."

"Neden kızını affetmiyor öyleyse?.. Ama! artık affetse bile kızı ona gitmemeli."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü kızının sevgisine layık değil!" dedi Helen. "Babasından temelli ayrılсын. Gidip sokaklarda dinlensin daha iyi. Babası da kızının

46

Ü

dilendiğini görerek üzülsün, acı çeksın!"

Çok heyecanlanmıştı, gözleri parlıyordu. Böyle konuşmasının bir nedeni olmalıydı. Kısa bir sessizlikten sonra:

"Beni o adamın evine mi götürmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Evet, Helen."

"Hayır, gitmem oraya. Bir yere hizmetçiliğe giderim daha iyi!"

"O nasıl söz öyle, Helen? Hiç senin hizmetçilik etmene izin verir miyim sanıyorsun? Ne kadar hırçın ve gururlusun? Çok acı çekmiş olmalısın..."

Yataktan kalkarak masaya gittim. Helen hâlâ düşünceli düşünceli yere bakıyor, sesini çıkarmıyordu. Hazırlamam gereken yazı için yeni getirdiğim kitapları karıştırırken okumaya daldım.

"Hep bir şeyler yazıyorsunuz, nedir o yazdıklarınız?" diye sordu Helen.

Ben kitaba dalmışken yavaşça yanıma sokulmuştu. Ürkek bir gülümsemeyle bakıyordu bana.

"Türlü şeyler," dedim. "Bu yazdıklarım için para veriyorlar bana."

"Dilekçe mi yazıyorsunuz?"

"Hayır, dilekçe değil."

47Ona dilimin döndüğü kadar, türlü insanlar' üzerine birçok şeyler yazdığımı, sonunda bunlardan hikayelerin ya da roman adı verdikleri kitapların oluştuğunu anlattım. Büyük bir dikkat ve ilgiyle dinledi. Sonunda:

"Nasıl yani, yazdıklarınız gerçekten olan, sizin başınızdan geçen şeyler mi?"

"Yoo, uyduruyorum."

"Neden uydurma şeyler yazıyorsunuz?"

"Bak, al şu kitabı, oku! Yazdıklarımın ne olduğunu o zaman anlayacaksın. Daha önce bir kez buna bakmıştın da. Okumasını biliyorsun, değil mi?"

"Tabii biliyorum."

"Oku öyleyse, anlarsın. Bu kitabı ben yazdım."

"Siz mi? Okuyacağım..."

Bir şey daha söylemek istiyor, ama çekiniyordu. Sonunda dayanamadı sordu.

"Bunlar için çok para veriyorlar mı size?"

"Belli olmuyor. Ara sıra iyi kazanıyorum, ama geciktirirsem, zamanında işi tesliml edemezsem hiç para vermiyorlar. Güç bir iş bu, Helen."

"Demek zengin değilsiniz?"

"Zengin mi? Hayır, hem de hiç değilim."

"Öyleyse ben de çalışıp size yardım edeceğim."

Şöyle bir baktı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Gözlerini yere indirerek iki adım yaklaştı. Sonra birden boynuma sarılarak yüzünü göğsüme bastırdı. Şaşırp kalmıştım.

"Çok seviyorum sizi... Gururlu değilim ben," diye mırıldandı. "Dün de gururlu olduğumu söylediniz... Hayır hayır, gururlu değilim, hiç değilim. Sizi çok seviyorum. Beni seven bir tek siz varsınız..."

Gözlerinden yaşlar akıyordu. Dizlerinin üzerine çökerek:

"Bir tek siz seviyorsunuz beni..." diye yineledi. "Siz... Yalnız siz seviyorsunuz..."

Kollarıyla sıkı sıkı dizlerime sarılmıştı. Uzun süredir bastırmaya çalıştığı duyguları birden boşanıvermişti. Bunca zamandır kendini tutmasını sağlayan yüreğindeki garip direnci kavırıyordum. Ne kadar inatla direndiyse de, sonunda sevgiye, şefkate duyduğu özleme karşı koyama-yarak kendini bırakmıştı.

Dizlerimi saran kollarını güçlkle çözebildim. Yerden kaldırarak kucağıma alıp sedire götürdüm. Yüzüme bakmaktan utanırcasına yastıklara kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bir yandan da küçücük eliyle sımsıkı yakalamış olduğu elimi bırakmıyordu.

Bir süre sonra yavaş yavaş duruldu. Ama

48

49hâlâ başını çevirip yüzüme bakmaktan çekiniyordu. Yalnız iki kez bakışlarımız şöyle bir karşılaştı. Gözlerinin içinde yumuşak, aynı zamanda ürkek bir ifade vardı. Sonunda kızarak gülümsedi.

"Nasılsın, Helen? Biraz rahatladın mı, benim güzel, duygulu çocuğum?" diye sordum.

"Hayır, Helen demeyin artık bana..." diye fısıldadı.

"Helen demeyeyim mi? Ne diyeyim peki?"

"Nelli."

"Nelli mi? Neden Nelli? Gerçi çok güzel bir ad... Pekala, madem öyle istiyorsun, seni Nelli diye çağıracağım bundan böyle."

"Annem bana Nelli derdi. Yalnız o çağırırdı beni bu adla. Annemden başka kimsenin bana Nelli demesini istemiyordum. Ama şimdi... artık sizin de söylemenizi istiyorum. Sizi hep seveceğim, her zaman."

Ne kadar sevgi dolu bir yüreği vardı! Yine de kendisine Nelli demeye hak kazanabilmem için bunca zaman geçmesi gerekmişti. Şimdi ise bütün yüreğiyle bana bağlandığını görüyordum. Biraz daha yatışmasını bekledikten sonra:

"Dinle beni Nelli," dedim. "Seni annenden başka kimsenin sevmediğini söyledin. Peki, deden de gerçekten sevmiyor muydu seni?"

51"Hayır, sevmiyordu..."

"Ama buraya geldiğin gün merdivenlerde onun için ağlamıştın, hatırlıyor musun?"

"Sevmiyordu beni," diye yineledi. "Kötüydü o." Yüzünde acılı bir ifade belirdi.

"Ama zaten ondan kimseyi sevmesi beklenemezdi, Nelli," dedim. "Aklı pek de yerinde sayılmazdı. Bilincini yitirmişti. Nasıl öldüğünü anlatmıştım sana."

"Evet ama, son aylardaydı o, ölümünden kısa bir süre önce kaybetmeye başlamıştı bilincini. Her şeyi unuttur olmuştu. Bütün gün burada otururdu. Ben gelmesem iki üç gün aç susuz kaldığı olurdu. Eskiden çok daha iyiydi."

"Ne zamanlar?"

"Annem ölmezden önce..."

"Demek dedenin yiyeceğini içeceğini sen getiriyordun?"

"Evet."

"Nereden alıyordun yemekleri? Bubnof'tan mı?"

"Hayır, hiçbir zarman Bubnof'tan bir şey almadım," dedi kesinlikle; sesi titriyordu.

"Peki, nasıl alıyordun? Nereden para buluyordun?"

Nelli sustu. Yüzü sapsarı kesilmişti. Uzun uzun beni süzdükten sonra:

52

"Sokaklarda dileniyordum..." dedi. "Sadaka toplayıp dedeme ekmekle enfiye alırdım..."

"Deden buna izin veriyor muydu, Nelli?"

"Önceleri ona söylemedim dilendiğimi. Sonra öğrenince dilenmem için beni zorla sokağa göndermeye başladı. Ben köprüde, geçenlerden sadaka dilenirken o da bir kenarda durup beklerdi. Elime ne geçse hemen üzerime atılır, çekip alırdı parayı. Sanki paraları ondan saklayacakmışım, sanki sırf onun için dilenmi-yormuşumgibi!"

Bunları söylerken acı acı gülümsüyordu.

"Bütün bunlar annemin ölümünden sonra oldu," diye ekledi. "O sıralar aklını iyice yitirmişti artık."

"Öyleyse anneni çok seviyor olmalıydı. Neden onunla oturmuyordu?"

"Hayır, annemi hiç sevmezdi... Anneme çok kızgındı. Bağışlamadı onu, tıpkı dünkü adam, Nataşa'nın babası gibi!.."

Kısa bir sessizlikten sonra Nelli'nin yüzünde yine acılı bir gülümseme belirdi. Bir şeyler anımsamıştı.

"Önceleri Azorka anneminmiş," dedi. "Eskiden dedem annemi çok severmiş. Annem evden ayrılınca köpek dedemin yanında kalmış.

yüzden dedem Azorka'yı çok sever, ondan

53hiç ayrılm-köpek ölü

Annemi hiç affetmedi, ama asi de öldü."

i gülümseme kaybolmuştu. Bir süre ikimiz de konuşmadık. Sessizliği bu kez ben bozdum:

"Nelli, deden eskiden ne iş yapardı?"

Eskiden çok zenginmiş. Ne iş yaptığını bilmiyorum. Annemin anlattığına göre bir fabrika kurmak istiyormuş. Ben küçükken annem her şeyi anlatmazdı. 'Zamanı gelince hepsini öğrenirsin, benim zavallı, mutsuz yavrum!' derdi. Bazen geceleri uyuduğumu sanarak kendi kendine ağlar, beni öper, 'mutsuz yavrum' derdi durmadan. Ben uyur gibi yapardım , ama uyumazdım . " 1 "Annen neden öldü?"

"Veremden... Bugünlerde öleli altı hafta olacak."

"Dedenin zengin olduğu zamanları hatırlar mısın?"

"Ben daha o zamanlar dünyada yokmuşum ki! Annem, ben doğmadan önce dedemin yanından ayrılmış."

"Kiminle gitmiş?"

"Bilmiyorum," dedi Nelli alçak sesle. "Yurt dışına gitmiş. Ben yabancı ülkede doğmuşum."

55" Yurt dışında mı? Nerede?"

"İsviçre'de. Her yere gittim ben. italya'ya, Paris'e de gittim."

"Gittiğin yerleri anımsıyor musun, Nelli?"

"Evet, çoğunu. Buraya döndüğümüz zaman annem hastalandı. Gittikçe yoksullaştık. Önce annem uzun süre dedemi aradı. Hep, ona karşı suçlu olduğunu söyleyerek ağlayıp dururdu. Dedemin de yoksul düştüğünü öğrenince büsbütün üzüldü. Dedeme sık sık mektup yazardı, ama o hiç karşılık vermedi."

"Annen neden döndü buraya? Babası yüzünden mi?"

"Bilmiyorum. Oysa orada, İsviçre'de çok iyi yaşıyorduk." Nelli'nin gözleri parladı. "Yalnız annemle ikimizdik. Onun da sizin gibi çok iyi yürekli bir arkadaşı vardı... Annemi buradayken tanımış, ama o İsviçre'de ölünce biz de annemle buraya geldik..."

"Demek annen o arkadaşıyla birlikte dedeni bırakıp gitmiş?"

"Hayır, onunla değil, bir başkasıyla. Ama

sonradan o adam da annemi bırakmış gitmiş..."

"Kimdi o adam, Nelli?"

Nelli iri gözleriyle yüzüme baktı, ama:

karşılık vermedi. Annesinin kiminle gitmiş

olduğunu ve herhalde Nelli'nin babası olan i

56

adamı bildiği, anımsadığı açıkça belli oluyordu. Ama adamın adını bile söylemek ona çok acı geliyor olmalıydı.

Sorularımla ona daha çok acı çektirmek istemedim. Sinirli, tutkulu bir yaradılışı vardı, gene de birden parlayan coşkusu bastırmasını biliyordu. Böylece aşılmaz bir gururla içine kapanıyordu.

Beni bütün benliğiyle, neredeyse ölen annesi kadar çok sevdiği halde pek seyrek olarak açılır, içini dökerdi. O günden sonra benimle kendi geçmişinden konuşmaz oldu. Hatta anılarını benden saklamak istiyor gibiydi. Ama o gün birkaç saat süren konuşmamızda onu en çok sarsan, en çok üzen anılarını anlattı.

Acıklı bir hikaye... Sık sık rastladığımız acılı olaylar, katı bencillikler, çıkarlar, korkunç ahlaksızlıklar cehenneminde yaşanan hikayelerden biri... İlerde Nelli'nin ağzından dinleyeceğimiz acıklı bir öykü.

57r

İNATÇI HASTA

Yağmurdan sıırıslıklam olmuşum. Eve geldiğimde sabahın üçüydü. Kapıyı açarken içerden bir inilti duydum. Nelli hemen kapının yanında, yerde yatıyordu. Yüzüne bakınca korktum. Değişmiş, bambaşka, bir insan olmuş-

tu. Gözleri alev alev yanıyordu. Beni tanımamıştı sanki. Bakışları son derece garipti. Çok ateşi vardı. Hemen eğilip kucakladım.

"Ne oldu sana Nelli?"

58

Bir şeyden korkarcasına titreyerek bana sokuldu. Acele, kesik kesik bir şeyler mırıldandı. Bana bunları bir an önce anlatmak için beklemiş gibiydi. Ama söyledikleri bağlantısız, garip şeylerdi, hiçbirini anlayamadım. Sayıklıyordu.

Nelli'yi kucaklayıp yatağa götürdüm. Korku içinde, sanki onu birisinden korumamı istercesine sıkı sıkı sarılmıştı boynuma. Yatakta elimi yakalayıp sımsıkı tuttu. Sanki gitmemden korkuyor gibiydi. Öyle sarsıldım, sinirlerim öyle bozuldu ki, kendimi tutamayarak ağlamaya başladım. Aslında ben de hastaydım.

Ağladığımı görünce uzun süre kımıldamadan yüzüme baktı. Bir şeyler anlamak, ne olup bittiğini kavrayabilmek için bütün dikkatini toplamaya çalışıyor, kendini alabildiğine zorluyordu. Sonunda, yüzünde beliren ifadeden durumu yavaş yavaş kavramaya başladığını sezinledim.

Şiddetli sara nöbeti geçirenler, bir süre için ne düşüncelerini toparlayabilir, ne de anlaşılır bir çift söz söyleyebilir. Nelli de öyleydi şimdi. Bana bir. şeyler söyleyebilmek için olağanüstü çaba harcıyordu. Ama kendisini anlayamadığımı görünce, elini uzatarak göz yaşlarını sildi. Sonra boynuma sarılıp sevgiyle yanaklarımdan öptü.

Ateşi düşmüyordu. Sık sık dalıyor, kendin-

59den geçiyor ve durmadan sayıklıyordu. Bundan önce de iki sara nöbeti geçirmiş, ama kolay atlattı. Bu üçüncüsü çok şiddetliydi anlaşılan. Yarım saat kadar başında bekledikten sonra, j gerektiği zaman hemen uyanabilmek için sedirin] kenarına sandalyeleri yan yana sıralayarak^ soyunmadan uzandım. Mumu söndürmedim.

Nelli'nin yüzü solgundu. Ateşten kavrulmuş dudaklarında kurumuş kan lekeleri vardı. Sara nöbeti geldiğinde düşerken ağzını bir yere çarpıp-kanatmış olmalıydı. Nelli'ye acı ve sıkıntı veren korku, uykuda bile onu bırakmıyordu. Ertesi gün ilk işim doktor çağırmak olacaktı.

Nelli'nin hastalığının ilk dört günü doktor da, ben de çok tasalanmış ve korkmuştuk. Anca beşinci gün doktor beni bir kenara çekerek, şimdilik korkacak bir şeyin kalmadığını, hasta-nın yakında iyileşeceğini söyledi.

"Öyleyse hastalığı atlattı, korkacak bir şe kalmadı demek?" dedim sevinerek.

"Evet, iyileşecek; ama çok yaşamaz."

"Nasıl? Çok yaşamaz mı? Ölecek mi? Peki ama neden?" diye haykırmışım. Bu kesin yargı bir anda yıkılmıştı beni.

"Evet, hiç kuşku yok. Ne yazık ki yakında ölecek. Çocuğun kalbinde doğuştan bir hastalık var. En küçük bir rahatsızlıkta, ufak bir

heyecanda gene yatağa düşer. Belki iyileşir, nöbetleri atlatır, ama yeniden hastalanır ve sonunda kalbindeki hastalıktan ölür."

"Gerçekten kurtulamaz mı, doktor? Bir çaresi yok mu bunun?... Olacak şey değil!.."

"Öyle. Ancak koşullar çok elverişli olur da neşelenmesi, yaşamdan sevinç duyması sağlanabilirse belki çocuğun ölümü geciktirilebilir. Hatta pek seyrek olmakla beraber, bu hastalıktan kurtulanlara da rastlanmıştır... Yani kısacası bütün uygun koşulların biraraya gelmesiyle hasta belki ölümden kurtulabilir. Ama hastalığın tam olarak geçmesi söz konusu değildir."

"Peki şimdi ne yapmalı?"

"Çocuğa dingin bir yaşam sağlamalı. İlaçlarını da düzenli almalı. Anladığım kadarıyla bu kızın hırçın, garip bir yaradılışı var. Düzenli ilaç almayı hiç sevmiyor. Daha az önce ilaç içmemekte diretti."

"Evet, doktor, gerçekten garip bir çocuk. Ama bütün bunların hastalığından ileri geldiğini sanıyorum. Dün çok uysaldı, bugün ise ilacını vermek istediğimde, kazara olmuş gibi, uzattığım kaşığı dürtüp ilacı yere döktü. Yeniden vermek istedim, bu kez ilaç kutusunu elimden kapıp yere fırlattı. Sonra da hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ağlaması, yalnızca onu ilaç almaya

61zorlamamdan ileri gelmedi galiba."

"Ani heyecanlanma, öfkelenme! Eskiden başından geçen büyük acıların etkileri olmalı bunlar."

Doktora, Nelli'nin başından geçenleri bütün ayrıntılarıyla anlatmışım. Nelli'nin hikayesi yaşlı doktoru çok etkilemişti.

"Bütün bunlar hep birbirine bağlı," diye sürdürdü konuşması. "Hastalığı da bir bakıma bundan ileri geliyor. Şimdilik tek çıkar yol, öncelikle verdiğim ilaçları alması.İlaç konusuna çok önem vermek gerekir."

Ertesi gün Nelli gene üzgün, neşesiz uyandı. Sorularıma hemen hiç karşılık vermedi. Bana kızgın gibiydi. Ağzını açıp tek söz söylemiyordu. Yalnız arada bir beni gizliden gizliye süzüyordu. Bakışlarında hem dingin bir acı, hem de daha önce hiç görmediğim bir yumuşaklık, bir sevgi vardı..

Kafasından neler geçtiğini kestiremiyordum. Ona karşı bir suç işlemişim gibi, artık benimle konuşmak istemiyordu sanki. Oldukça acı geliyordu bu bana. Ben de surat asıp, bütün gün onunla konuşmadım. Ama ertesi gün bu çocuksu davranışından ötürü utandım kendimden.

Nelli sık sık ağlıyordu. Onu nasıl avutacağımı bilemiyordum. Bir gün suskunluğunu

63kendisi bozdu. O gün hava kararırken eve dönmüştüm. Tam içeri girdiğimde, Nelli'nin, elindeki kitabı çabucak bir yastığın altına gizlediğini farkettilim. Ben yokken masamdan alıp okuduğu bir romandı bu. Ama neden saklıyordu benden? Utanır gibi bir hali vardı. Ben de olayı görmemezlikten geldim.

Ben bir ara mutfaktayken, yatağından fırlayarak kitabı eski yerine koydu. Odaya döndüğüm zaman beni yanına çağırdı. Sesi heyecanlıydı. Dört günden beri benimle hemen hiç konuşmamıştı.

"Bugün... Nataşa'ya gidecek misiniz?" diye sordu tutuk bir sesle.

"Evet, Nelli. Bugün onu mutlaka görmem gerekiyor."

"Onu çok mu seviyorsunuz?"

"Evet, Nelli, onu çok seviyorum."

"Ben de seviyorum," dedi sesini alçaltarak.

Bir an sustu, sonra ürkek ürkek yüzüme bakarak:

"Onunla birlikte oturmak isterdim," dedi.

Şaşırdım.

"Pek olacak şey değil bu, Nelli!" dedim. "Yanımda rahat değil misin?"

Birden kıpkırmızı kesildi.

"Onu demek istemedim," dedi. "Rahatım

64

tabii... Beni Naşata'nın annesinin babasının yanına vermek istiyordunuz. Ama ben onların yanında oturmam. Nataşa'nın hizmetçisi var mı?"

"Var."

"Öyleyse hizmetçisini göndersin, onun yerine beni alsın. Her işini yaparım. Para da istemem. Onu seveceğim. Yemek yaparım, ortalığı temizler, çamaşırlarını yıkarım... Bunları söyleyin ona!"

"Ama neden, Nelli? Nereden aklına esti bu? Hem Nataşa için nasıl böyle düşünebilirsin? Seni aşçı, hizmetçi olarak yanına almaya gönlü razı olur mu sanıyorsun? Eğer seni yanına alabilecek olsa, küçük kızkardeşi gibi oturmak isterdi seninle."

"Hayır istemem, öylesini istemem..."

"Neden?"

Sustu. Dudakları titriyordu. Neredeyse ağlayacaktı. Sonunda:

"Sevdiği adam bir gün onu bırakıp gidecek, değil mi?" diye sordu.

Çok şaşırdım.

"Nereden biliyorsun böyle olacağını, Nelli?"

Karşılık vermedi.

"Peki, sevdiği adamın bir gün Nataşa'yı bırakması seni neden bu kadar ilgilendiriyor?"

65kendisi bozdu. O gün hava kararırken eve dönmüştüm. Tam içeri girdiğimde, Nelli'nin, elindeki kitabı çabucak bir yastığın altına gizlediğini farkettim. Ben yokken masamdan alıp okuduğu bir romandı bu. Ama neden saklıyordu benden? Utanır gibi bir hali vardı. Ben de olayı görmemezlikten geldim.

Ben bir ara mutfaktayken, yatağından fırlayarak kitabı eski yerine koydu. Odaya döndüğüm zaman beni yanına çağırdı. Sesi heyecanlıydı. Dört günden beri benimle hemen hiç konuşmamıştı.

"Bugün... Nataşa'ya gidecek misiniz?" diye sordu tutuk bir sesle.

"Evet, Nelli. Bugün onu mutlaka görmem gerekiyor."

"Onu çok mu seviyorsunuz?"

"Evet, Nelli, onu çok seviyorum."

"Ben de seviyorum," dedi sesini alçaltarak.

Bir an sustu, sonra ürkek ürkek yüzüme bakarak:

"Onunla birlikte oturmak isterdim," dedi.

Şaşırdım.

"Pek olacak şey değil bu, Nelli!" dedim. "Yanımda rahat değil misin?"

Birden kıpkırmızı kesildi.

"Onu demek istemedim," dedi. "Rahatım

64

tabii... Beni Naşata'nın annesinin babasının yanına vermek istiyordunuz. Ama ben onların yanında oturmam. Nataşa'nın hizmetçisi var mı?"

"Var."

"Öyleyse hizmetçisini göndersin, onun yerine beni alsın. Her işini yaparım. Para da istemem. Onu seveceğim. Yemek yaparım, ortalığı temizler, çamaşırlarını yıkarım... Bunları söyleyin ona!"

"Ama neden, Nelli? Nereden aklına esti bu? Hem Nataşa için nasıl böyle düşünebilirsin? Seni aşçı, hizmetçi olarak yanına almaya gönlü razı olur mu sanıyorsun? Eğer seni yanına alabilecek olsa, küçük kızkardeşi gibi oturmak isterdi seninle."

"Hayır istemem, öylesini istemem..."

"Neden?"

Sustu. Dudakları titriyordu. Neredeyse ağlayacaktı. Sonunda:

"Sevdiği adam bir gün onu bırakıp gidecek, değil mi?" diye sordu.

Çok şaşırdım.

"Nereden biliyorsun böyle olacağını, Nelli?"

Karşılık vermedi.

"Peki, sevdiği adamın bir gün Nataşa'yı bırakması seni neden bu kadar ilgilendiriyor?"

65 diye sordum.

"Siz onu çok seviyorsunuz," dedi Nelli gözlerini yerden ayırmadan. "O adam gidince siz de Nataşa'yla evlenirsiniz."

"Hayır, Nelli, o beni, benim onu sevdiğim gibi sevmiyor. Hem ben de... Hayır, Nelli, senin dediğin olacak şey değil!"

"İkiziniz de hizmetçisi olurdu," diye mırıldandı. "Mutlu yaşardınız..."

Nesi vardı bu çocuğun? Neden böyle olmadık şeyler kuruyordu kafasında, bir türlü anlayamıyordum. Nelli o akşam bir daha hiç konuşmadı.

66

KAÇIŞ

Ertesi gün Nataşa'nın babası yaşlı İhmenev geldi. Ben de onu bekliyordum, İhmenev'ler Nelli'yi almak istiyorlardı. Karısı Anna İhmene-va öksüz çocuğu yanına almaya razı olmuştu. Bu konuyu onunla gizlice konuşmuştuk. Ona, babası tarafından lanetlenmiş bir kadının çocuğunu karşısında görmenin, kocası yaşlı İhmenev'in düşüncesini etkileyebileceğini söylemiştim. Bunun üzerine kadıncağız, öksüz çocuğu yanlarına almak için kocasını sıkıştırmaya başlamıştı. İhmenev de hemen razı olmuş, canla başla işe koyulmuştu. Karısının hoşuna gidecek bir şey yapabileceği için seviniyordu.

67 Nelli, İhmenev'i daha ilk görüşmelerinde sevmemişti. Nataşa'yı bağışlamasını bir türlü hazmedemiyor du.

İhmenev doğrudan konuya girdi. Nelli'nin yanına gidip elini tuttu.

"Bir kızım vardı," dedi. "Onu canımdan çok severdim. Ama şimdi yok artık. Öldü. Sen evimde ve yüreğimde onun yerini almak istemez misin?"

Bunu söylerken adamcağızın gözleri dolmuştu.

"Hayır, istemiyorum!" diye karşılık verdi Nelli başını kaldırmadan.

"Neden çocuğum? Yeryüzünde kimsen yok. Burada da sürekli kalamazsın. Ama bizim yanımızda kendi evinde gibi olursun."

Nelli başını kaldırdı. Yatağında doğrularak yaşlı adamın yüzüne karşı:

"istemiyorum!" diye haykırdı. "Çünkü kötü bir insansınız siz! Evet, kötüsünüz, çok kötüsünüz! Ben de kötüyüm, herkesten kötüyüm. Ama siz benden de kötüsünüz!.."

Bunları söylerken Nelli'nin yüzü sarardı; gözlerinden kıvılcımlar saçıyordu. Titreyen dudakları bembeyaz kesilmiş, heyecanla gerilmişti. İhmenev şaşkınlık içinde bakıyordu Nelli'ye.

68

"Evet, benden daha kötüsünüz, çünkü kızınızı bağışlamak istemiyorsunuz. Kızınızı unutmak, onun yerine yabancı bir çocuk almak istiyorsunuz. Ama insan kendi çocuğunu unutabilir mi hiç? Gerçekten sevebilecek misiniz beni? Bana baktıkça yabancı bir çocuk olduğumu düşünecek, unutmak istediğiniz kızınızı hatırlayacaksınız. Katı yürekli bir insansınız siz. Böyle insanların yanında yaşamak istemem!"

Nelli şimdi de kıpkırmızı kesilmişti. Bu arada bana da kaçamak bir göz attı. Sonra gene heyecanla sürdürdü saldırısını:

"Yarından sonra bayram. O gün herkes kucaklaşır, öpüşür. Dargınlar barışır, bütün günahlar bağışlanır... Ama biliyorum... Siz... Yalnız siz bağışlamayacaksınız. Katı yüreklisiniz çünkü. Gidin yanımdan!"

Sonunda Nelli kendini tutamayarak hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. Adamcağız şaşırıldı, sarsıldı, sapsarı kesildi. Yüzünde acılı, derin, çizgiler belirdi.

Nelli birden hıçkırıklar arasında: "Neden, neden herkes benimle uğraşıyor?" diye haykırdı, "istemiyorum, kimseden bir şey istemiyorum. Sokağa çıkıp dilenirim."

"Nelli, ne oluyor sana böyle? Nelli kızım!" diye atıldım elimde olmadan. Ama bu Nelli'nin 69öfkesini daha da artırdı.

"Evet, burada kalmaktansa, sokağa çıkar dilenirim!" diye haykırdı hıçkırarak. "Annem de dilenmişti... Daha küçüğüm, kimse beni işe almaz. Ben de herkese el açar, dilenirim. İstemiyorum, istemiyorum başka şey! Kötüyüm ben, herkesten daha kötüyüm! Bakın, görün işte ne kadar kötü olduğumu!.."

Ve Nelli birdenbire yerinden fırlayarak masanın üstünde duran çay fincanımı alıp yere fırlattı. "Kırıldı işte!" diyerek meydan okurcasına baktı yüzüme. "Yalnız iki fincanınız vardı. Ötekini de kıracağım. Bakalım o zaman çayınızı neyle içeceksiniz?"

Çılgın gibiydi. Üstelik bu çılgınlığından zevk duyuyordu sanki. Yaptığı şeyin ne kadar ayıp ve çirkin olduğunu kavradığı, bunun bilincinde olduğu halde kendini aşırılıktan alamıyordu.

"Bu kız hasta," dedi yaşlı adam, "ya da... ya da nasıl bir çocuk olduğunu ben anlamıyorum. Hoşça kal!"

Şapkasını alarak elimi sıktı. Bitkindi. Nelli adamcağızı korkunç bir şekilde aşağılamıştı. Bütün bu olanlardan çok öfkelenmiştim. Odada ikimiz yalnız kalınca:

"Ona hiç acımıyor musun, Nelli?" diye

70bağırdım. "Utanmadın mı böyle yapmaya? Evet, iyi bir çocuk değilsin sen, gerçekten kötüsün!"

Şapkamı falan almadan yaşlı adamın peşinden koştum. Onu sokak kapısına kadar geçirmek, en azından biraz olsun avutabilmek için bir şeyler söylemek istiyordum. Bir yandan da azarladığım Nelli'nin kireç gibi bembeyaz yüzü gözümden gitmiyordu.

İhmenev'e yetiştiğiminde:

"Zavallı çocuk, pek kırılmış," dedi yaşlı adam acı bir gülümsemeyle. "Onun derdi, üzüntüsü çok. Oysa ben tutup ona kendi sıkıntımı, acımı dökmeye kalktım. Evet, evet, yarasını deştim çocuğun. Tok açın halinden anlamaz, derler, ama açlar da bazen açların halinden gerçekten anlamıyor Haydi hoşça kal!"

Bir şeyler söylemeye davrandım, ama elini sallayarak konuşmama engel oldu.

"Beni avutmaya kalkışma," dedi biraz sinirli bir sesle. "Çocuğa dikkat et, evden kaçmasın! Öyle bir hali var."

Sonra bastonunu sallayarak, kaldırım taşlarına vura vura hızla uzaklaştı.

Yaşlı adamın sezgisi doğruymuş meğer. Döndüğümde Nelli'yi evde bulamayınca nasıl olduğumu anlatamam. Koridora koştum, merdivenlerde aradım onu; hatta komşunun kapısını

72

çalıp sordum. Nelli'nin kaçmış olacağına inanamıyor, inanmak istemiyordum, içimde korkunç bir sıkıntıyla onu aramak için yeniden sokağa fırladım. Önce Bubnof'un evine gidip tabutçunun karısına Nelli'yi sordum. Bubnof bir olay yüzünden dünden beri karakoldaymış. Ama Nelli'yi oradan ayrıldıktan sonra bir daha hiç görmemişler.

Ne yapacaktım?

Akşama kadar sokaklarda dolaşıp durdum. Ölesiye yorgun ve üzgün eve dönüyordum. O akşam Nataşa'da olmam gerekiyordu. Daha sabahtan haber gönderip beni çağırtmıştı. Bir yandan da Nelli'yi düşündükçe yüreğim burkuluyor du. Kafamın içi allak bullaktı. Nelli'nin böyle davranmasının anlamı neydi? Nereye gitmiş olabilirdi? Nerede arayacaktım onu?

Kafamda binbir soruyla yürürken köprüünün üstünde, hemen birkaç adım ötemde birden Nelli'yi gördüm. Sokak fenerinin arkasında duruyordu, beni görmedi. Ona doğru koşmak istedim, ama kendimi tuttum. Orada ne yaptığın öğrenmek istiyordum.

Aradan on dakika kadar geçti. Hâlâ orada, yoldan geçenlerin önünde duruyordu. Sonunda iyi giyimli, yaşlı bir adamın yanına sokuldu. Adam yoluna devam ederken, elini cebine sokup 73Nelli'ye para verdi. Nelli eğilerek teşekkür etti.

O anda duyduklarımı anlatamam. Yüreğim acıyla burkuldu. O kadar sevdiğim, değer verdiğim insan gözlerimin önünde dileniyor, aşağılanıyordu. Gözlerim yaşardı; aynı zamanda da içimde müthiş bir öfke uyandı. Güç durumunda olduğu, para gereksindiği için dilenmiyordu. Sokağa atılmış, kendi yazgısına bırakılmış bir çocuk değildi ki! Böyle davranmakla birilerini şaşırtmak, sanki herkese meydan okumak istiyordu.

Yaşlı İhmenev haklıydı. Nelli yaşama kırgındı; yarası deşilmişti. Bir türlü iyileşemiyor-du. Ama bizi, kendisine karşı yaptığımız hangi haksızlıkla suçlayabilirdi? Yoksa çılgınca davranışlarıyla beni şaşırtmak, yüreğime korku düşürmek mi istiyordu? Ama hayır, bu da olamazdı. Çünkü şu anda yalnızdı ve benim kendisini dinlenirken gördüğümü bilmiyordu. Öyleyse neden sadaka istiyordu? Ne yapacaktı parayı?

Nelli, köprüden geçen adamdan parayı aldıktan sonra caddeye indi, pırıl pırıl aydınlatılmış bir dükkanın önüne geldi. Burada topladığı paraları saymaya başladı. Ben de on adım kadar gerisindeydim Avucundayeteri kadar para vardı anlaşılan. Sabahtan beri dileniyor

74

olmalıydı. Avcunu sıkı sıkı yumarak karşı kaldırıma geçti, orada bir dükkana girdi. Ben de dükkanın açık kapısına yaklaşarak Nelli'nin içerde ne yapacağını gözetlemeye başladım.

Parayı tezgahın üzerine bıraktı. Karşılık olarak kendisine bir çay fincanının uzatıldığını gördüm. Bu sabah bana ve İhmenev'e, kendisinin ne kadar kötü olduğunu göstermek için kırıdığı fincana çok benzeyen basit bir çay fincanıydı. Adam fincanı kağıda sararak Nelli'ye verdi. Nelli noşnut bir yüzle acele dükkandan çıktı. Bana doğru yaklaşırken:

"Nelli!" diye seslendim.

Ürkerek sıçradı. Başını kaldırıp yüzüme baktı. Bu arada fincan parmaklarının arasından kayarak kaldırıma düşüp kırıldı. Nelli'nin yüzü solgun, yorgunluktan bitkindi, ama bütün olup bitenleri gördüğümü anlayınca birden kıpkırmızı kesildi. Dayanılmaz bir utançtan ileri gelen bir kızarmaydı bu.

Elinden tutup eve götürdüm. Yolda hiç konuşmadık. Eve gelince bir sandalyeye oturdum. Nelli gözlerini yere indirmiş, deminki gibi solgun bir yüzle karşımda duruyordu. Düşünceliydi. Utancından yüzüme bakamıyordu.

"Dilendin mi, Nelli?"

"Evet," diye fısıldayarak başını iyice önüne

76

eğdi.

"Sabah kırıdığın fincanın yerine yenisini alabilmek için mi dilendin?"

"Evet."

"Bu fincan yüzünden sana bir şey dedim mi, azarladım mı seni? Yaptığın işin ne kadar uygunsuz, ne kadar bencil bir davranış olduğunun gerçekten farkında değil misin? Güzel bir şey mi bu, utanmıyor musun? Hiç mi?.."

"Utanmıyorum..." diye fısıldadı ancak duyulabilir bir sesle. Yanağından bir damla yaşın aşağı süzüldüğünü gördüm.

"Ayıp bir şey bu..." dedim. "Nelli, yavrum, eğer sana karşı bir suç işledimse, bağışla beni, barışalım."

Yüzüme baktı. Gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Kollarıma atıldı.

77

NELLİ'NİN ÖYKÜSÜ

Nelli, canı sıkkın, bir köşeye büzülmüş, garip garip yüzüme bakıyordu. Yanına, sedire oturdum, ellerini ellerime alarak:

"Nelli, meleğim," dedim, "bize iyilik etmek, hepimizi güç durumdan kurtarmak ister misin?"

Hayretle yüzüme baktı."Nelli, bütün umudumuz şimdi sende! Bir baba var. Onu gördün, tanıyorsun. Dün buraya gelerek senden, kendi kızının yerini almanı rica etmişti. Kızı Nataşa, sevdiği adam için babasının evini bıraktı ve bu yüzden babası İhmenev'in lanetine uğradı. Nataşa'nın sevdiği adam ise şimdi onu yüzüstü bıraktı. Bu adam, bir Prens'in oğlu. Prens kötü, çok kötü bir insan. Nataşa'yla evlenmesine engel olmak için oğlunu bugün uzak bir yere gönderdi. Kendisi de hemen Nataşa'ya giderek ona hakaret etti. Hatta kızcağızla alay etti. Beni anlıyorsun, değil mi Nelli?"

Siyah gözleri parlıyordu. Başını öne eğerek alçak sesle:

"Anlıyorum," diye mırıldandı.

"Nataşa yalnız ve hasta. Şimdi dinle beni. Gel, seninle Nataşa'nın annesine, babasına gidelim. Biliyorum, babasını sevmiyorsun, ama seninle birlikte oraya gitmemiz gerekiyor, içeri girince senin orada kalmak ve Nataşa'nın yerini almak istediğini söyleyeceğim. Kızına lanet ettiği için yaşlı adam şu sıralar çok güç durumda. Gerçi şimdi kızının adını bile duymak istemiyor, ama gerçekte onu çok seviyor, onunla barışmak istiyor. Beni dinliyor musun, Nelli?"

"Dinliyorum," diye fısıldadı gene.

Nelli'yle konuşurken gözlerim yaşarmıştı. O

82

da ürkek ürkek bakıyordu bana.

"Bana inanıyor musun, Nelli?"

"İnanıyorum."

"Öyleyse birlikte gideceğiz oraya. Seni çok iyi karşılayacaklar ve bir sürü sorular soracaklar. O zaman ben de söze karışarak konuyu senin eskiden nasıl yaşamış olduğuna getirecek ve anneni, dedeni soracağım. Bana anlattığın gibi, onlara da her şeyi anlat, Nelli. Eğer bunları anlattırsan, yaşlı İhmenev de aynı şeyleri ta yüreğinde duyacak, senin anlattıklarını yaşamış gibi olacak. Çünkü Prens'in oğlunun bugün Nataşa'yı bırakıp gittiğini ve kızının aşağılanmış, düşmanlarının alaylarına, hakaretlerine karşı çaresiz, korunmasız, yapayalnız kaldığını biliyor. Hepsini biliyor... Nataşa'yı kurtar, Nelli!.. Gelecek misin?"

"Evet."

Güçlkle soluk alıyordu. Nelli'yi elinden tuttum, dışarı çıktık. Öğleden sonra saat iki sularıydı. Hava kararmaya başlamış, fırtına bekleniyordu. Ne zamandır havada bunaltıcı bir sıcak vardı. Uzaktan gök gürültüleri duyulmaya başlamıştı bile.

Bir arabaya bindik. Nelli yol boyunca konuşmadı. Yalnız arada bir beni o garip, anlaşılmaz bakışıyla süzüyor, göğsü hızlı hızlı

83inip kalkıyordu. Arabada ona sarılmış otururken, küçük yüreğinin elimin altında yerinden fırlayacakmışcasına çarptığını duyuyordum.

Yol bitip tükenmeyecekmiş gibi geldi bana. Sonunda vardık. Yaşlı karı kocanın yanına girerken heyecandan yüreğim duracak sandım. Ne pahasına olursa olsun, yalnızca af ve barış sağlamak zorunda olduğumun bilincindeydim.

Saat üç olmuştu, İhmenev çok üzgün ve hastaydı. Kanepeye uzanmıştı. Bitkin görünüyordu. Yüzü solgun, başı sarılıydı. Yanında oturan karısı Anna İhmeneva zaman zaman sirkeli suyla kocasının şakaklarını ıslatıyordu. Bizi karşılarında görünce ikisi de şaşırды.

"Nelli'yi getirdim," dedim içeri girerken. "Düşünüp taşındıktan sonra size gelmeye kendi karar verdi. Onu yanınıza alın ve sevin..."

İhmenev kuşkuyla gözlerle baktı bana. Gelişimizin ne gibi gizli nedenleri olduğunu öğrenmek istemesine bir bana, bir Nelli'ye bakıyordu.

Nelli titriyordu. Elimi sıkı sıkı tutmuş, gözlerini yerden kaldırmıyordu. Yalnız arada bir, yakalanmış küçük, vahşi bir hayvan gibi sağa sola kaçamak bakıyordu. Bir anda her şeyi kavrayan Anna İhmeneva kendini çabuk topladı. Hemen Nelli'yi kucakladı, öpüp okşadı.

84

Hatta birazcık ağladı da. Nelli'yi elinden tutarak usulca yanına oturttu. Nelli onu merak ve şaşkınlık içinde yan yan süzüyordu.

Yaşlı kadın bundan sonra ne yapması gerektiğini kestiremediğinden, soran gözlerle saf saf yüzüne baktı, İhmenev ise elini alnına götürerek kısıp bir sesle:

"Çok başım ağrıyor," dedi. Hâlâ konuşmadan oturuyorduk. Söze nereden başlayacağımı bilemiyordum. Oda hafif karanlıktı. Göğü kara bulutlar kaplamıştı. Gök gürültüleri geliyordu.

"Bu fırtına pek zamansız," dedi yaşlı İhmenev. "Ama hatırlıyorum, otuz altı yılında bizim bölgede fırtınalar daha da erken başlamıştı."

Anna İhmeneva içini çekerek ürkek ürkek: "Semaveri hazırlayayım mı?" diye sordu. Kimse cevap vermeyince tekrar Nelli'ye dönerek:

"Adın ne senin, yavrum?" diye sordu. Nelli alçak sesle adını söyledi ve başını daha da öne eğdi.

"Nelli adı herhalde Helen'in kısaltılmışı olacak?" dedi Anna İhmeneva. "Evet." Tekrar bir sessizlik oldu.

85"Gerçekten kimsen yok mu senin, yavrum?"

"Yok."

"'Anneciğın öleli çok mu oldu?"

"Hayır, çok olmadı."

"Annen yabancıydı herhalde? Sonra bana dönerek: "Öyle anlatmıştınız, değil mi?" diye sordu yaşlı kadın.

Nelli yardım istercesine siyah gözlerini bana çevirdi. Güçlölkle ve düzensiz soluk alıyordu.

"Dedesi İngiliz'di," diye açıkladım. "Nelli burada değil, yabancı bir ölkede doğmuş."

"'Anneciğın babanla Avrupa'ya mı gitmiş?" diye sordu Anna İhmeneva.

Nelli birden kıpkırmızı kesildi. Anna İhmeneva sorularında fazla ileri gittiğini anlayarak, kocasının öfkeli bakışları altında hemen kendini topladı. Beriki ise karısına dik dik bakıp başını pencereye çevirdi. Sonra birden karısına dönerek:

"Annesini kötü, aşağılık herifin biri kandırmış, "dedi. "Annesi o adamla birlikte babasının evinden kaçmış, babasının bütün parasını da adama vermiş. Adam, annesini kandırarak paraları aldıktan sonra yabancı ölkelere götürmüş ve kadıncağızı orada yüzüstü bırakarak çekip gitmiş. Bunun üzerine iyi bir insan

86

annesine mis. Ama bu iyi insan da

ölünce, b yıl kadar önce gene babasının yanına dönmek istemiş. Böyle anlatmıştın, değil mi?" Yaşlı adam tutuk bir sesle sormuştu bunu bana.

Son derece heyecanlanmış olan Nelli yerinden kalkarak kapıya doğru yürüdü.

"Gel buraya, Nelli!" diye yaşlı adam ona elini uzatarak. "Gel, otur, buraya, yanıma otur!"

Eğilerek Nelli'nin alnından öptü ve usulca saçlarını okşadı. Nelli'nin bütün gövdesi titriyordu. Anna İhmeneva ise, bu öksüz kızı okşayan kocasını duygulu, umut dolu bakışlarla seyrediyordu.

"Annemi kötü bir insanın mahvettiğini biliyorum, Nelli," dedi İhmenev. "Ahlaksız, kötü bir insandı o adam. Annenin dedeni sevdiğini saydığımı da biliyorum."

"Annem dedemi, onun kendisini sevdiğinden daha çok seviyordu," dedi Nelli ürkek ama kesin bir sesle.

"Nereden biliyorsun?" diye sordu yaşlı adam. Sesinde çocuksu bir sabırsızlık vardı. Bu durumundan neredeyse kendi de utanmıştı.

"Biliyorum," diye karşılık verdi Nelli. "Dönüşünde annemi yanına almadı... Kovdu 87onu!.."

İhmenev'in bir şeyler söylemek, dedesini haklı bulduğunu belirtmek istediğini sezinledim, ama o susmakla yetindi. Karısı ise, özellikle bu konu üzerinde konuşmanın sürmesini istiyor ve inatla konuyu daha da açmaya çalışıyordu:

"Peki, o zamanlar deden sizi yanma almayınca ne yaptınız, nerede oturdunuz?" diye sordu.

"Biz buraya gelince dedemi çok aradık, ama uzun süre bulamadık. Annem bana, dedemin bir zamanlar çok zengin olduğunu, bir fabrika kurmayı tasarladığını, ama annemle yurt dışına giden adamın, annemden dedemin bütün paralarını aldığını ve bir daha geri vermediğini anlatmıştı. Bu yüzden dedem anneme çok kızgınmış. Annem ona karşı suçlu durumdaymış. Gene de dünyada dedemden başka kimsesi yokmuş. Bunları anlatırken hep ağlardı... Daha biz buraya gelirken yolda: 'Beni bağışlamayacak!' diyordu. 'Ama belki seni severde senin sayende beni de affedebilir.' Böyle düşünüyordu annem. Bir yandan da dedeme gitmekten çok korkuyordu... Eskiden dedemle nasıl yaşadıklarını anlatırdı. Dedemin o zamanlar dünyada en çok sevdiği insan annemmiş. Annem akşamları ona piyano çalar, kitap okurmuş. Dedem de ona

88

bir çok armağanlar verirmiş.... Annem buraya geldiğimizde çok hastaydı. Uzun süre dedemi aradık, ama bulamadık. Bir evin bodrum katında kendimize bir oda kiraladık..."

"Zavallı hasta kadın, bodrum köşelerinde, ha?" diye haykırdı Anna İhmeneva.

"Evet... bodrum köşelerinde!" diye karşılık verdi Nelli. Sonra daha canlı bir sesle şöyle ekledi:

"Annem bana hep: 'Yoksul olmak günah değildir, zengin olup yoksulları küçük görmek, onları ezmek günahtır!' der, Tanrı'nın böyle insanları cezalandıracağını söylerdi." İhmenev:

"Altıncı Cadde'deki şu Bubnofun evini kiralamıştınız, değil mi?" diye sordu.

"Hayır, önce Meşçenskaya'da oturduk," diye açıkladı Nelli. Kısa bir sessizlikten sonra anlatmaya devam etti: "Çok karanlık ve nemliydi orası. Annem büsbütün hastalandı. Gene de o zamanlar hâlâ sokağa çıkabiliyordu. Ben onun çamaşırlarını yıkarken ağlardı. Aynı bodrum katında yaşlı dul bir kadınla emekli bir memur oturuyordu. Memur her gün eve sarhoş gelir, bütün gece gürültü eder, bağırıp çağırırdı. O adamdan çok korkardım. Annem beni yatağına alır, korkacak bir şey olmadığımı söylerdi. Oysa emekli memur bağırıp, küfürler

89 1

savururken annem de korkudan titrerdi. Bir keresinde adam yaşlı dul kadını dövmeye kalktı. Annem kadına acıdı, onu korumak istedi. O zaman adam anneme vurdu, ben de ona vurdum..."

Nelli bir an durdu. Anıları onu coşturmuştu. Gözleri parlıyordu.

"Aman Tanrım!" diye haykırdı Anna İhmeneva. Nelli'nin anlattıklarını büyük bir ilgiyle dinliyor ve gözünü ondan hiç ayırmıyordu. Nelli de saygılı bir tavırla ondan yana dönerek öyküsüne devam etti:

"Bunun üzerine annem beni elimden tutarak sokağa çıktı. Akşam geç saatlere kadar sokaklarda dolaşıp durduk. Bütün gün ağzımıza tek lokma koymamıştık. Akşam hava kararırken büyük bir caddeden geçiyorduk. Annem birden durarak: 'Azorka! Azorka!' diye bağırdı. Bunun üzerine büyük, tüysüz bir köpek anneme doğru koşarak ulumaya, üstüne atılmaya başladı. O sırada annemin yüzü korkudan kireç gibi bembeyaz kesilmişti. Elinde bastonuyla gözlerini yerden kaldırmadan yürüyen uzun boylu, yaşlı bir adamın dizlerine kapandı. Bu son derece zayıf ve kötü giyimli yaşlı adam dedemdi... Onu ilk kez o gün görüyordum. Dedem de bu olaydan çok sarsılmış, yüzü sapsarı olmuştu. Annemin,

önünde diz çökerek ayaklarına sarıldığını görünce kendini geri çekip annemi itti ve bastonuyla kaldırım taşlarına vurarak hızla oradan uzaklaştı. Azorka bir süre bizim yanımızda kaldı. Durmadan kesik kesik havlıyor, annemi yalıyordu. Sonra koşup, ağzıyla dedemin eteğinden tutup geri çekmek istedi. Ama dedem bastonuyla Azorka'ya vurdu. Azorka yeniden bizim yanımıza dönmek isteyince dedem onu yanına çağırdı. O zaman zavallı Azorka uluya uluya dedemin peşinden gitti. Annem ise yerde ölü gibi yatıyordu, insanlar başına toplandı, polis geldi. Ben durmadan ağlıyor, annemi yerden kaldırmaya çalışıyordum. Sonunda doğrularak çevresine bakındı ve birlikte oradan uzaklaştık. Başımıza toplanan insanlar başlarını sallayarak arkamızdan baktılar..."

Nelli hem soluk almak hem de biraz güç toplayabilmek için durdu. Yüzü çok solgundu, ama bakışlarında kesin kararlılığın parıltıları vardı. Sonunda her şeyi olduğu gibi anlatmaya karar vermişti.

"Annen babasına haksızlık etmiş, ona karşı büyük bir suç işlemiş, babası da haklı olarak onu itmiş, istememiş," dedi İhmenev. Bunu biraz kararsız, gene de oldukça haşın, sert bir sesle 91söylemişti.

"Annem de öyle söyledi," dedi Nelli heyecanla, "Eve giderken yolda bana: 'Bu senin deden, Nelli,' dedi. 'Ona karşı suçluyum. Gördüğün gibi o da beni lanetledi. Bu yüzden Tanrı beni cezalandırıyor.' O akşam ve sonraki günler hep aynı şeyi söyledi."

Nelli anlatırken sessizce ağlayan yaşlı Anna İhmeneva:

"Peki, öbür eve nasıl geçtiniz?" diye sordu.

"Annem o gece hastalandı. Bu arada komşumuz dul kadın, Bubnof'un evinin bodrumunda bir oda bulmuştu. Üçüncü gün yaşlı dulla birlikte o odaya taşındık. Ama annem artık yatağa düşmüştü. Üç hafta yataktan kalkmadı. Ben baktım ona. Paramız kalmamıştı. Yaşlı dul kadın bize yardım etti... Annem iyileşip yataktan kalkınca bana Azorka'yı anlattı: Bir gün çocuklar Azorka'nın boynuna bir ip bağlamışlar; nehre doğru sürükleyip, onu boğmak istiyorlarmış. Annem köpeği çocukların elinden kurtarmış. Dedem Azorka'yı görünce gülmeye, köpekle alay etmeye başlamış. Bunun üzerine köpek kaçmış. Annem ağlamaya başlayınca dedem çok şaşırmış, üzülmüş. Azorka'yı bulup getirene yüz lira vereceğini bildirmiş. Üç gün sonra Azorka gerçekten bulunmuş. Dedem de o günden sonra

92

Azorka'yı gevemeye başlamış. Hele annem o kadar severmiş ki, köpeği kendi yatağında yatırırmış. Annemin anlattığına göre Azorka, önceleri gezgin cambazların köpeği olmalıymış. Salta durmak, sırtında maymun taşımak, tüfekte selam durmak gibi türlü becerileri varmış. Annem sonradan dedemi bırakıp evden ayrılınca, dedem Azorka'yı alıkoymuş ve hep onunla dolaşır olmuş, işte bu yüzden annem o gün sokakta Azorka'yı görünce dedemin de orada olduğunu hemen anlamış."

93

"Dedeni bir daha görmediniz mi?" diye sordu Anna İhmeneva.

"Ben gördüm. Annem iyileştikten sonra bir gün yolda rastladım. Önce karşımda Azorka'yı gördüm. Sonra başımı kaldırıp bakınca dedemi tanıdım. Korkudan hemen yana çekilerek duvara yaslandım. Dedem de beni tanıdı ve uzun uzun yüzüme baktı. Öyle korkunçtu ki bakışı, ödüm koptu... Sonra hiçbir şey söylemeden yürüyüp gitti. Azorka da beni tanıdı. Eve geldiğim zaman, annem üzülüp gene hasta olmasın diye bu olaydan hiç söz etmedim, iki gün sonra tam bakkalın köşesini döndüğüm sırada yine dedem ve Azorka'yla burun buruna geldim. Hemen yan sokağa saparak bakkalın öbür sokağa bakan kapısından içeri girdim. Ama karşımda yine onları bulunca öyle korktum ki, yerimden kıpırdayamaz oldum. Dedem karşımda duruyordu. Gene uzun uzun yüzüme baktı. Sonra saçlarımı okşadı ve elimden tutup dışarı çıkardı. Birlikte yürümeye başladık. Azorka da kuyruğunu sallayarak peşimizden geliyordu. Dedem artık vücudunu dik tutamıyor, bastonuna dayanarak yürüyordu. Beni

köşede çörek ve elma şekerini satan bir gezgin satıcıya götürdü. Horoz ve balık biçiminde çörekler, şekerler aldı. Cüzdanından para çıkarırken eli o kadar titriyordu ki, yere beş

94

kuruş düşürdü. Parayı yerden alıp kendisine uzattım. Almadı. Çörekleri, şekerleri verdi ve yine saçlarımı okşayarak hiçbir şey söylemeden uzaklaştı. Eve gidince anneme her şeyi anlattım. Önce kulaklarına inanmadı, sonra öyle sevindi, öyle sevindi ki, bütün gün beni soru yağmuruna tuttu. Dedeme karşı daha yakın davranmamı, ondan korkmamamı, onunla konuşmamı tembih etti. Ertesi sabah dedemi bulmam için beni birkaç kere sokağa yolladı. Meğer arkamdan hemen o da çıkıyor ve beni izliyormuş. Babasını bir kez daha olsun görebilmek için ardımdan sokaklara çıktığından üşüttü, gene hastalanarak yatağa düştü."

Nelli bir ara durdu. Kısa bir sessizlik oldu. Kimseye bakmadan birkaç kez derin derin soluk aldıktan sonra öyküsüne bıraktığı yerden

başladı:

"Dedeme ancak bir hafta sonra tekrar rastladım. Bana gene çörek ve elma şekerini aldı. Bu karşılaşmamızda da hiç konuşmadı. Yanımdan ayrıldıktan sonra gizlice peşine takıldım. Dedemin nerede oturduğunu öğrenip anneme anlatmayı önceden kafama koymuştum. Beni görmesin diye uzaktan ve yolun karşı kaldırımından yürüyordum. Evi oldukça uzaktaydı. Büyük bir apartmanın dördüncü katında oturu-

95yordum. Geç saatlerde eve döndüm. Annem, bunca zaman nerede olduğumu bilmediği için korkmuş, beni merak etmişti. Olup biteni kendisine anlatınca çok sevindi ve hemen ertesi sabah dedeme gitmeye karar verdi. Ama sabah kalkınca düşünmeye başladı. Korkuyordu dedeme gitmekten. Üç gün hep gidip gitmemek arasında bocaladı ve sonunda korkusundan gidemedi. Beni yanına çağırarak: 'Bak, Nelli,' dedi, 'şimdi hasta olduğum için dışarı çıkamıyorum. Ama dedeme bir mektup yazdım. Ona gidip bu mektubu ver. Mektubu nasıl okuyacağına, ne söyleyeceğine iyice dikkat et. Önünde diz çöküp ayaklarına kapan, ellerini öp ve anneni bağışlaması için yalvar ona...' Dedemin evine gittim. Oturduğu dairenin kapısında sürgü yoktu. Açıp içeri girdim. Masada oturmuş ekmekle patates yiyordu. Azorka da önünde, kuyruk sallıyordu. Evin pencereleri küçük, içerisi karanlıktı. Bir masayla bir tek iskemle vardı odada. Yalnız oturuyordu. Yaklaştım. Öyle ürktü ki, yüzü bembeyaz kesildi, titremeye başladı. Ben de korkmuştum. Bir şey söylemeden mektubu masanın üstüne bıraktım. Dedem mektubu görünce çok öfkelenildi. Yerinden fırlayarak bastonunu kapıp üzerime atıldı. Ama vurmadı, kolumdan tutup beni kapı dışarı etti. Daha

96

dördüncü katın merdivenlerini bile inmemiştim ki, dedemin kapısı açıldı. Dedem okumadığı mektubu ardımdan fırlattı. Eve gidip bütün gün ağladım. Annem durumu öğrenince tekrar yatağa düştü..."

Tam o sırada kuvvetli bir gök gürlemesi duyuldu ve sağanak halinde boşanan yağmur camlara vurmaya başladı. Odanın içi iyice karanlık olmuştu. Yaşlı kadın çok korktu. Hepimize bir sessizlik çökmüştü.

"Şimdi geçer," dedi İhmenev pencereye bakarak. Sonra ayağa kalkıp odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

Nelli yan gözle onu izliyordu. Aşın heyecanlıydı. Tekrar koltuğuna oturan İhmenev:

"Peki, sonra ne oldu?" diye sordu.

Nelli ürkek ürkek çevresine bakmıyordu.

"Dedeni bir daha görmedin mi?"

"Gördüm..."

"Anlat, anlat hadi yavrum!" diye atıldı İhmenev'in karısı.

"Bu olaydan sonra üç hafta görmedim onu. Kış geldi, kar yağmaya başladı. Dedeme yine aynı yerde rastlayınca çok sevindim. Çünkü, annem, dedemin bir daha hiç görünmeyeceğini düşünerek çok üzülmüyordu. Dedemi görünce hemen karşı kaldırıma kaçtım. Ondan kaçtığımı

97anlasın istiyordum. Arkama dönüp baktığımda dedemin hızlı hızlı peşimden geldiğini gördüm. Bana yetişemeyeceğini anlayınca o da koşmaya, 'Nelli! Nelli!' diye seslenmeye başladı. Azorka da peşimdeydi. O zaman dedemin yaşlı haline acıdım, durdum. Dedem yaklaştı, elimden tuttu. Birlikte yürümeye başladık. Ne kadar üzgün olduğumu anlayınca eğilip beni öptü. Sonra yırtık ayakkabılarıma baktı, başka ayakkabım olup olmadığını sordu. Ona hemen, annemin hiç parası olmadığını, komşuların sırf acıdıkları için bize yiyecek verdiklerini anlattım. Dedem gene hiç konuşmadan beni çarşıya götürüp bir çift çizme aldı, hemen orada giymemi söyledi. Bir dükkana uğradık, yine börek ve şeker aldı. Evine geldiğimiz zaman böreği yememi söyledi. Ben börek yerken o da beni seyrediyordu. Azorka ön ayaklarını masaya dayamış, börek istiyordu. Ona da bir parça verdim. Dedem güldü ve börek bitince şekerleri verdi. Sonra saçlarımı okşadı, okuma yazma bilip bilmediğini sordu. Bildiğim şeyleri anlattım. Bunun üzerine her gün saat üçte gelmemi, bana ders vereceğini söyledi. Sonra arkamı dönüp pencereden yana bakmamı ve haber verene kadar başımı çevirmememi istedi. Dediğini yaptım, ama yine de yan gözle ne yaptığına bakmaktan kendimi alamadım. Yastık-

98

lardan birini ucundan söktü ve içinden dört lira çıkardı. 'Bunları sana veriyorum, yalnız senin olacak!' dedi. Almak için uzandım, ama sonra durup düşündüm ve: 'Yalnız kendim için almam,' dedim. Dedem birden öfkeleni. 'Peki, peki, nasıl istersen öyle yap!' dedi.

Eve dönünce anneme her şeyi anlattım. Ama annemin durumu gittikçe kötüleşiyordu. Tabutçuya sık sık gelen bir tıp öğrencisi anneme bakıyor, ona ilaç veriyordu.

Hemen her gün dedeme gitmeye başladım; annem öyle istiyordu. Dedem bana din ve coğrafya kitapları aldı. Yeryüzünde hangi ülkelerin olduğunu, oralarda ne tür insanların yaşadığını anlatıyor, Tanrı'nın herkesi nasıl bağışladığını söylüyordu. Kendisine soru sormam çok hoşuna gidiyordu. Bazen hiç ders yapmadığımız, yalnızca Azorka'yla oynadığımız da oluyordu. Azorka beni çok seviyordu. Ona baston üstünden atlamasını öğrettim. Dedem gülüyor, hep saçlarımı okşuyordu. Dedem az gülerdi. Bazen çok konuşur, sonra birden susar ve gözleri açık olduğu halde, sanki uyuyakalmış gibi, öyle saatlerce otururdu. Bazen geldiğimde onu böyle dalmış, sandalyesinde oturur bulurdum. Daldığı zamanlar hiçbir şey duymazdı. Uzun süre bekler, geldiğimi duysun diye

99öksürürdüm. Ama o başını kaldırıp da bakmazdı bile. O zaman ben de çıkıp giderdim.

Annem dönüşümü dört gözle beklerdi. Yataktan çıkamıyordu. Ona her şeyi anlatırdım. Bir gün dedeme, annemin kendisini çok sevdiğini söyledim. Somurtarak dinledi. Kızmıştı, ama bir şey söylemedi. Annemin onu bu kadar sevdiği ve durmadan onun sorduğu halde, kendisinin annemle neden hiç ilgilenmediğini sordum. Bunun üzerine dedem öfkelenerek beni kapı dışarı etti. Bir süre kapının önünde bekledim. Az sonra kapıyı açarak beni yeniden içeri aldı. Ders yapmaya başladık. Din dersiydi. Ona dedim ki: 'Tanrı bize: Birbirinizi sevin, size yapılan kötülükleri bağışlayın! dediği halde, siz neden annemi bağışlamak istemiyorsunuz?'

O zaman yerinden fırlayarak, böyle söylememi bana annemin öğretmiş olduğunu haykırdı ve beni o gün ikinci kez evden kovdu, bir daha da gelmememi söyledi.

'Bundan sonra istesenez de gelmem!' diyerek çıkıp gittim.

Dedem ertesi gün o evden taşınmış..."

O arada yağmur dinmişti. İhmenev pencereye dönerek:

"Bu yağmur çabuk geçer demiştim, dindi işte!" dedi. "Bakın, hava açtı bile."

100

Yaşlı kadın hayretle kocasına baktı. Sonra Nelli'nin öyküsünü kesti diye öfkeleni, Nelli'yi kucığına oturarak:

"Anlat sen bana yavrucuğum!" dedi. "Ben dinliyorum seni. Varsın, kötü yürekli insanlar dinlemesin..."

Kadıncağz daha sözlerini bitiremeden ağlamaya başlamıştı. Nelli soran gözlerle yüzüme baktı.

"Anlatmana devam et, Nelli!" dedim.

"Üç gün dedeme gitmedim. O günlerde annemin durumu çok kötüleşmişti. Paramız kalmamıştı. Artık ne ilaç alabiliyor, ne de bir lokma yiyecek bulabiliyorduk. Komşularımızın da ellerinde avuçlarında bir şey kalmamıştı. Hatta bazıları, sırtlarından geçiniyoruz diye bizi suçlamaya, arkamızdan konuşmaya başladılar. Üçüncü günün sabahı kalkıp giyindim. Annem nereye gittiğimi sordu.

'Dedeme, para istemeye gidiyorum,' dedim.

Sevindi. Çünkü ona, dedemle aramızda geçenleri, beni nasıl kovduğunu anlatmış ve bir daha ona gitmeyeceğimi söylemişim. Annem buna çok üzülmüş, ağlamış, yine de dedeme gitmemin gerektiğini söyleyerek beni yatıştırmak istemişti.

O gün dedemin taşınmış olduğunu duyunca

101

n

yeni evini sorup öğrendim. Beni karşısında görünce üzerime yürüdü, öfkesinden tepiniyordu. Onun öfkesine aldırmayarak, annemin çok ağırlaştığını, ilaç almak için para gerektiğini, yiyecek hiçbir şeyimizin kalmadığını söyledim. Dedem bağırarak beni kapıdan dışarı, merdivenlere doğru itti. Para verene kadar gitmeyeceğimi söyledim. Merdivenlere oturup beklemeye başladım. Biraz sonra kapıyı açtı, benim orada oturduğumu görünce içeri girip kapıyı kapadı. Birkaç kez böyle kapıya çıkıp benim hâlâ bekleyip beklemediğime baktı. Sonunda kapıyı dışardan kilitleyip tek söz söylemeden Azorka' yla birlikte yanımdan geçerek sokağa çıktı. Ben de sesimi çıkarmadım ve oturduğum yerden kalkmadım.

Hava iyice karardıktan sonra döndü eve. Merdivenlerde bana çarpınca:

'Kim var orada?' diye bağırdı.

'Benim,', dedim.

Hâlâ merdivenlerde oturduğumu görünce çok şaşırdı. Uzunca bir süre orada önümde durdu. Sonra hızla yukarı çıktı, kapıyı açıp içeri girdi. Elinde birtakım bakır paralarla kapıya gelip paraları önüme, merdivenlere doğru fırlattı.

'Al!' diye haykırdı. 'Elimde olan bütün para

102bu... Annene de onu lanetlediğimi söyle!'

Kapıyı çarparak içeri girdi. Paralar merdivenlere saçılmış, basamaklardan aşağılara yuvarlanmıştı. Dedem, paraları bu karanlıkta bulamayacağını düşünmüş olmalı, elinde bir mumla tekrar kapıda göründü. Mum ışığında paraları buldum. Dedem de yardım etti.

Eve gelince parayı anneme verip her şeyi olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine anneciğimin hastalığı daha da arttı. O gece ben de hastalandım. Ertesi gün ateşim çıktı. Ama aklımdan çıkmayan tek şey, dedeme olan kızgınlığımdı. Annem bir ara dalınca sokağa çıkıp dilenmeye başladım. Birkaç kişi acıdı, çıkarıp para verdiler. Yeteri kadar para toplayınca dedeme gittim.

Kapıyı açıp eşikte durarak avucumdaki paraların hepsini dedemin önüne fırlattım.

'İşte paranız!' dedim. 'Annemi lanetlediğiniz için paranıza ihtiyacı yok!'

Sonra kapıyı çarparak hemen kaçtım oradan.

Annemin hastalığı gittikçe ağırlaştı. Hiç paramız yoktu. Birlikte oturduğumuz yaşlı dul kadınla, annemden habersiz dilenmeye başladık. Ama kısa bir süre sonra kiracılar durumu farkettiler ve annemi, beni dilencililiğe yollamakla

104

suçladılar. Bunun üzerine annem yataktan kalkarak giyindi, beni elimden tutup sokağa çıkardı. Güçlkle yürüyebiliyordu, iki adımda bir durup kaldırıma oturuyordu. Yürürken ona destek olmaya çalışıyordum. Dedeme gitmek istediğini, kendisini ona götürmemi söylüyordu. Oysa gece olmuştu. Büyük bir caddeye çıktık. Annem birden fenalaştı ve oraya

yığılıverdi. Bayılmıştı. Bizi polise götürmek istediler, ama araya bir bey girdi. Bana adresimizi sordu ve kendi arabasıyla bizi eve kadar getirdi. O günden sonra annem bir daha kalkamadı. Üç hafta sonra da öldü..."

"Peki, ya babası?" diye atıldı Anna Ihmeneva. "Deden bağışlamadı mı onu?"

"Hayır, bağışlamadı," diye karşılık verdi Nelli. Ağlamamak için kendini tutmaya çalışıyordu, "ölümünden bir hafta önce annem beni yanına çağırarak:

'Bir kere daha git dedene, Nelli!' dedi.

'Son bir kere daha! Gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç güne kadar öleceğimi, seni yeryüzünde yapayalnız bırakacağımı, böyle ölmenin bana çok acı geldiğini söyle...'

Gittim. Dedemin kapısını çaldım. Açtı ve beni görünce hemen kapıyı yüzüme çarpmak istedi. Ama ben kapıyı iki elimle sıkı sıkı tutarak:

105bu... Annene de onu lanetlediğimi söyle!"

Kapıyı çarparak içeri girdi. Paralar merdivenlere saçılmış, basamaklardan aşağılara yuvarlanmıştı. Dedem, paraları bu karanlıkta bulamayacağını düşünmüş olmalı, elinde bir mumla tekrar kapıda göründü. Mum ışığında paraları buldum. Dedem de yardım etti.

Eve gelince parayı anneme verip her şeyi olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine anneciğimin hastalığı daha da arttı. O gece ben de hastalandım. Ertesi gün ateşim çıktı. Ama aklımdan çıkmayan tek şey, dedeme olan kızgınlığımdı. Annem bir ara dalınca sokağa çıkıp dilenmeye başladım. Birkaç kişi acıdı, çıkarıp para verdiler. Yeteri kadar para toplayınca dedeme gittim.

Kapıyı açıp eşikte durarak avucumdaki paraların hepsini dedemin önüne fırlattım.

'İşte paranız!' dedim. 'Annemi lanetlediğiniz için paranıza ihtiyacı yok!'

Sonra kapıyı çarparak hemen kaçtım oradan.

Annemin hastalığı gittikçe ağırlaştı. Hiç paramız yoktu. Birlikte oturduğumuz yaşlı dul kadınla, annemden habersiz dilenmeye başladık. Ama kısa bir süre sonra kiracılar durumu farkettiler ve annemi, beni dilenciliğe yollamakla

104

suçladılar. Bunun üzerine annem yataktan kalkarak giyindi, beni elimden tutup sokağa çıkardı. Güçlkle yürüyebiliyordu, iki adımda bir durup kaldırıma oturuyordu. Yürürken ona destek olmaya çalışıyordum. Dedeme gitmek istediğini, kendisini ona götürmemi söylüyordu. Oysa gece olmuştu. Büyük bir caddeye çıktık. Annem birden fenalaştı ve oraya yığılıverdi. Bayılmıştı. Bizi polise götürmek istediler, ama araya bir bey girdi. Bana adresimizi sordu ve kendi arabasıyla bizi eve kadar getirdi. O günden sonra annem bir daha kalkamadı. Üç hafta sonra da öldü..."

"Peki, ya babası?" diye atıldı Anna Ihmeneva. "Deden bağışlamadı mı onu?"

"Hayır, bağışlamadı," diye karşılık verdi Nelli. Ağlamamak için kendini tutmaya çalışıyordu, "ölümünden bir hafta önce annem beni yanına çağırarak:

'Bir kere daha git dedene, Nelli!' dedi.

'Son bir kere daha! Gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç güne kadar öleceğimi, seni yeryüzünde yapayalnız bırakacağımı, böyle ölmenin bana çok acı geldiğini söyle...'

Gittim. Dedemin kapısını çaldım. Açtı ve beni görünce hemen kapıyı yüzüme çarpmak istedi. Ama ben kapıyı iki elimle sıkı sıkı tutarak:

105'Annem ölecek, sizi çağırıyor, gelin!' diye haykırdım.

Beni dışarı itip kapıyı kapadı. Anneciğime döndüm, yanına uzanıp boynuna sarıldım. Bir şey söylemedim... O da bana sarıldı ve hiçbir şey sormadı..."

Bu sırada yaşlı İhmenev masaya tutunarak güçlkle yerinden doğruldu. Garip, bulanık gözlerle hepimize teker teker baktı, sonra bitkin bir halde koltuğuna yığıldı. Karısı artık ona hiç bakmıyordu bile. Nelli'ye sarılmış, hıçkırıyordu.

"Öleceği günün akşamı beni yanına çağırdı," diye anlatmasını sürdürdü Nelli. "Elimi tuttu: 'Bugün öleceğim, Nelli...' dedi. Daha başka şeyler de söylemek istiyordu, ama konuşacak gücü kalmamıştı. Yüzüne baktım, o ise artık beni görmüyor, yalnızca sıkı sıkı elimi tutuyordu. Usulca elimi çekip dışarı fırladım.. Hiç durmadan koşarak dedeme gittim. Beni karşısında görünce yerinden doğruldu. Korkudan yüzü bembeyaz kesilmişti. Titriyordu. Elini tuttum. 'Ölüyor!' dedim.

O zaman allak bullak oldu. Hemen bastonunu kaparak ardımdan dışarı fırladı. Şapkasını bile almayı unutmuştu. Hava soğuktu. Birlikte koşmaya başladık. Annemin birazdan öleceğini biliyordum, onun için bir araba

106

J

tutmasını söyledim, ama dedemin cebinde araba tutacak parası yoktu. Azorka da peşimizdeydi. Hep birlikte hiç durmadan koşuyorduk. Dedem yorulmuştu, gücü tükenmek üzereydi. Bir ara düştü. Güçlkle ayağa kaldırıp yürütmeye çalıştım. Ancak hava karardığında eve varabildik. Annem ölmüştü. Dedem onu görünce ellerini oğuşturdu. Bütün vücudu titriyordu. Anneme doğru bir adım attı, ama hiçbir şey söylemedi. O zaman kendimi tutamayarak elinden çekip haykırdım:

'Bak işte, katı yürekli, kötü adam, bak!

Lanetlediğin kızına bak!'

Dedem korkunç bir çığlık atarak oraya

yığıldı..."

Anna İhmeneva hıçkırıklar içinde Nelli'ye sarılarak:

"Bundan sonra ben... ben senin annen olacağım, Nelli!" diye haykırdı. "Benim evla-dımsın sen artık... Gel Nelli, gidelim buradan! Kötü insanları, katı yüreklipleri bırakıp gidelim! isterlerse kendi öz kızlarını bağışlamasınlar Tanrı onlara hepsinin hesabını soracak... Gidelim Nelli, gidelim buradan!"

Yaşlı kadının böylesine heyecanlanabileceği-aklıma gelmezdi. İhmenev de oturduğu koltuktan doğrulmuştu. Ayağa kalkarak tutuk bir sesle

107karısına sordu:

"Nereye gitmek istiyorsun, Anna?"

"Ona! Kızıma! Nataşa'ya!" diye haykırdı Anna İhmeneva ve Nelli'yi kapıya doğru çekti.

"Dur! Dur, bekle!"

"Artık bekleyecek ne kaldı, katı yürekli adam? Yeteri kadar bekledim. Hoşça kal!"

Ama yaşlı kadın başını çevirip de kocasına bakınca, şaşkınlığından donup kaldı, İhmenev şapkasını almış, titreyen elleriyle paltosunu giymeye çalışıyordu.

"Sen de mi... sen de mi bizle geliyorsun?" diye haykırdı karısı. Böylesi bir mutluluğa inanmaktan korkuyor gibiydi.

"Nataşa, nerede benim Nataşa'm?" diyebildi sonunda İhmenev inlercesine. "Nerede o? Nerede benim kızım? Geri verin bana Nâtaşa'mı! Nerede, nerede o?"

Uzattığı bastonunu kaparak kapıya doğru atıldı.

"Bağışladı! Bağışladı!" diye haykırıyordu yaşlı kadın.

Ancak İhmenev eşiğe kadar bile gelemedi. Kapı birden bire açıldı ve Nataşa koşarak odaya daldı. Yüzü sapsarı, gözleri çakmak çakmaktı. Giysisi buruşmuş, yağmurdan sıırılsıklam olmuştu. Babasını karşısında görünce kollarını ona doğru uzatarak ayaklarına kapandı.

NELLI'NİN ÖLÜMÜ

Nelli, İhmenev'lerin gözbebeği olmuştu. Nataşa onu o kadar seviyordu ki, sonunda Nelli de bu sevgiye bütün yüreğiyle karşılık vermiş, ona bağlanmıştı.

Zavallı çocuk! Yeryüzünde kendisini bu kadar çok seven insanların olabileceğini hiç düşünmemişti. O küçük, hırçın yüreğinin yumuşadığını, artık hepimize açıldığını sevinçle görüyorduk. İçinde yalnızca kuşku, acı ve garip inatçılığının gelişmesine yolaçan geçmişine karşılık, burada herkesin kendisine gösterdiği sevgiye büyük bir coşku ve içtenlikle cevap veriyordu. Gene de uzun süre inatçılığından vazgeçememiş, insanlarla barışmış olmanın getirdiği, içinde

109biriken sevinç gözyaşlarını tutmuştu. Ama sonunda sevgimize yenildi, kendini bıraktı.

En çok Nataşa'yı, sonra da yaşlı İhmenev'i seviyordu. Ben ise onun için vazgeçilmez bir varlık olup çıkmıştım. Uzunca bir süre kendisini görmeye gelmesem, hastalığı artıyordu. Yine de Nelli hâlâ duygularını, sevgisini doğrudan ve açıkça göstermekten çekiniyordu.

Sağlığı konusunda hepimiz tasalıydık. Öyle uzun boylu konuşulup tartışılmadan, sessizce, Nelli'nin İhmenev'lerin yanında temelli kalması kararlaştırılmıştı. Ama İhmenev'lerin bu kentten ayrılacakları zaman yaklaştıkça, Nelli'nin durumu da giderek kötüleşiyordu. Hastalığının ne olduğu kesinlikle anlaşılamadı. Son günlerde bir türlü geçmeyen sürekli ateş ve heyecan onun yataktan kalkmasına engel oluyordu.

İhmenev onu öz kızı Nataşa kadar seviyordu. Nelli'yi neşelendirip güldürmeyi çok iyi beceriyordu. Odasına girer girmez hemen içerden kahkahalar, gülüşmeler gelirdi. Nelli küçücük bir çocuk gibi seviniyor, yaşlı adama takılarak onunla şakalaşıyor, türlü maskaralıklar yapıyor, gördüğü düşleri anlatıyordu. Durmadan birtakım hikayeler uyduruyor, onun da kendisine bu tür şeyler anlatmasını istiyordu.

Bir akşam Nelli'ye iyi geceler dileyip odadan

111ayrıldıktan sonra İhmenev bana:

"Tanrı onu çektiğimiz acıların karşılığı olarak yolladı bize," dedi.

Hemen her akşam İhmenev'lerde biraraya geliyorduk. Arada bir, Nelli'ye bakan yaşlı doktor da bize katılıyordu. Adamcağız İhmenev' lere yürekten bağlanmıştı. O zaman Nelli'yi koltuğuna oturatarak, çevresine sıralandığımız yuvarlak masanın yanına getiriyorduk. Balkon kapısını açardık. Batmakta olan güneşin kızılım-sı ışınları küçük bahçeyi aydınlatırdı. Bahçeden taze yeşilliklerin, yeni açmış leylakların kokuları gelirdi.

O akşam Nelli her zamankinden daha yorgun, daha heyecanlıydı. Doktor onu büyük bir tedirginlikle izliyordu. Ama Nelli ille de konuşmak, içini dökmek istedi. Geç saatlere kadar bize yabancı ülkelerdeki yaşamından, annesiyle oralarda neler yaptıklarından sözetti. Konuşmasını kesmedik. O sıralar annesiyle çok gezmişler. Çıktıkları dağlardaki buzulları, çav-lanları, İtalya'daki gölleri, vadileri, değişik çiçekleri, ağaçları, oralarda yaşayan köylüleri, giysilerini, güneşten yapmış yüzlerini, başlarından geçen türlü yaşantıları, büyük kentleri, sarayları, rengarenk ışıklarla aydınlatılan büyük bir kilisenin kubbesini, güney ülkelerinde sıcak

deniz kıyılarına serpiştirilmiş kentleri, kasabaları büyük bir heyecanla anlattı.

Daha önce yabancı ülkelerdeki anılarından hiç böyle ayrıntılı söz etmemişti. Hepimiz kulak kesilmiş, büyük bir merakla dinliyorduk. O gün kendisinden duyduklarımız, şimdiye kadar anlattıklarından çok değişik, bambaşka şeylerdi. Ama sonunda Nelli fenalaştı. Onu odasına götürdük. Doktor hem korkmuş, hem de onun bu kadar konuşmasına ses çıkarılmadığı için kızmıştı. Nelli baygınlık geçiriyordu.

Biraz kendine gelir gibi olunca benimle konuşmak istedi. Herkes odadan çıktıktan sonra:

"Onlarla birlikte gideceğimi sanıyorlar, ama gitmeyeceğim, gidemem çünkü..." dedi. "Bir süre sende kalmak istiyorum. Söylemem gereken şey buydu."

Nelli'yi yatıştırmaya çalıştım, İhmenev'lerin onu kendi kızları gibi sevdiklerini, böyle bir şeyin herkesi üzeceğini söyledim.

"Hayır, gidemem!" diye karşılık verdi Nelli kararlı bir tavırla. "Düşlerimde sık sık annemi görüyorum. Bana, onlarla gitmememi, burada kalmam gerektiğini söylüyor. Çok günah işlemişim, dedemi yalnız bırakmışım. Bunları söylerken hep ağlıyordu annem. Burada kalıp

112

113dedeme bakmak istiyorum."

Şaşırdım.

"Ama deden çoktan öldü, Nelli," dedim.

Biraz düşündükten sonra dikkatle gözlerimin içine baktı.

"Dedemin nasıl öldüğünü bir daha anlat-sana!" dedi. "Başından sonuna kadar her şeyi anlat!"

Bu isteği garibime gitti, ama oturup olayı bütün ayrıntılarıyla anlatmaya başladım. Nelli' nin sayıkladığını, geçirdiği fenalıktan ötürü bilincinin tam yerinde olmadığını sanıyordum. Oysa beni büyük bir dikkatle dinledi. Dedesinin ölümünü anlatırken, ateşten çıkmak çıkmak olmuş, kor gibi parıldayan gözlerini üzerimden hiç ayırmadan sonuna kadar dinledi. Anlatmam bitince kısa bir süre düşündükten sonra:

"Hayır, dedem ölmedi," dedi. "Annem sık sık dedemden söz ediyor. Dün ben de anneme: 'Dedem öldü,' deyince çok üzüldü ve ağlayarak dedemin ölmüş olamayacağını, beni kandırmaya çalıştıklarını söyledi. Ona göre şimdi dedem, bizim de bir zamanlar yaptığımız gibi sokaklarda dolaşıyormuş."

"Bütün bunlar düş, Nelli, hastalığın getirdiği düşler."

"Ben de öyle sanıyordum. O yüzden

114

kimseye sözünü etmedim, yalnız sana anlatmak istedim. Bugün sen gelmezden önce uyuya kalmışım. Bu kez dedemi de gördüm düşümde. Evinde oturmuş beni bekliyordu. Korkunç bir görünüşü vardı. Çok zayıflamıştı. Bana, kendisinin de, Azorka'nın da iki gündür ağızlarına tek lokma koymadıklarını söyledi. Çok öfkeliydi, durmadan suçluyordu beni..."

Onu yatıştırmaya çalıştım. Sonunda bu saplantıdan onu vazgeçirebildiğimi sanıyordum. Düşünde gene dedesini göreceği için uyumaktan korktuğunu söyledi. İçtenlikle kucakladı beni.

"Ama gene de seni bırakamam!" dedi yüzünü yüzüme dayayarak. "Dedem olmasaydı bile senden ayrılmazdım."

Nelli'nin bu kadar ağırlaşması herkesi korkutmuştu. Doktora alçak sesle, Nelli'nin bütün bu sayıklamalarını, hayallerini anlatarak, hastalığı üzerine ne düşündüğünü sordum.

"Kesin bir şey söylenemez," diye karşılık verdi. "Onu kollamaya, hastalığın gelişimini izlemeye çalışıyorum. Ancak iyileşmesi kesinlikle söz konusu değil. Ölecek. İhmenev'lerin adına da çok üzülüyorum. Yarın diğer doktor arkadaşlarıma danışacağım. Onlar da bir kere Nelli'yi görüp muayene etsinler... Zavallı sevgili yavru! Ne kadar da canlı, duygulu bir insan!..."

115Nelli artık yataktan çıkamaz olmuştu. İki hafta süren ölüm savaşı boyunca doğru dürüst kendine gelememi. O garip düşlerden, hayallerden tam kurtulamadı. Bilinci bulanıklaştı. Ölümüne kadar, dedesinin kendisini çağırdığına inandı. Uykusunda sık sık ağlıyordu.

Odada yalnız kaldığımız bir gün, ateşten yanan küçük elleriyle elimi tuttu:

"Ben Öldükten sonra Nataşa'yla evlen!" dedi.

Uzun süredir kafasını kurcalayan bir düşünce olmalıydı bu. Sesimi çıkarmadım, gülümseyerek karşılık verdim ona. Bunun üzerine o da gülümsedi.

Ölümünden üç gün önce, güzel bir yaz akşamı perdeleri kaldırmamızı, pencereyi açmamızı istedi. Pencere bahçeye bakıyordu. Nelli, bahçedeki sık yeşillığe, batmakta olan güneşe uzun uzun baktı. Sonra birden odadakilerden bizi yalnız bırakmalarını rica etti. Ancak duyulabilir bir sesle:

"Yakında öleceğim," dedi. "Öldükten sonra da beni hatırlamanı istiyorum. Bak, hatıra olarak sana şunu bırakıyorum..."

Böyle diyerek boynunda beze sarılmış, muskaya benzer küçük bir şey gösterdi.

"Annem ölürken bana bırakmıştı bunu. Ben

116ölünce sen al, açıp içindeki yazıları oku! Bugün herkese bunun sana ait olduğunu söyleyeceğim. İçindekileri okuduktan sonra dedeme git, kendisini bağışlamadan öldüğümü söyle... Annemin nasıl öldüğünü, benim Bubnof'un yanında kalışımı, senin beni orada nasıl bulduğunu... hepsini, hepsini anlat! Kendisine gitmektense, Bubnof'un yanında kalmak istediğini söyle ona..."

Nelli'nin yüzü beyazlaşmıştı. Bitkin bir halde yastıkların üzerine yığıldı. Birkaç dakika hiç konuşmadı.

"Çağır onları," dedi sonunda hafif bir sesle. "Onlarla da vedalaşmak istiyorum. Hoşçakal!"

Son bir kez daha candan, yürekten kucakladı beni. Herkes içeri girdi. Yaşlı İhmenev, Nelli'nin ölmek üzere olduğunu bir türlü kavrayamıyordu. Bu düşünce onun için katlanılır gibi değildi. Sonuna kadar diretip, bizimle tartışarak, Nelli'nin mutlaka iyileşeceğini söyleyip durdu. Üzüntüden , çökmüştü. Gece gündüz Nelli'nin başucundan ayrılmadı. Nelli'nin duyulamayacak kadar alçak sesle söylediklerini, isteklerini anlamaya çalışıyordu. Küçük hastanın odasını baştan başa çiçeklerle donatmıştı. Ancak bütün bunlar Nelli'yi heyecanlandır-
118

maktan başka bir işe yaramıyordu. Kendisine gösterilen bu sevgiye o da bütün yüreğiyle karşılık vermeliydi...

O akşam Nelli bizimle vedalaşırken, yaşlı adam onunla bir daha hiç konuşamayacağını bir türlü kabul edemiyor, kabul etmek istemiyordu. Nelli de ona gülümseyerek bütün bir akşam neşeli görünmeye çalıştı. Şakalaştılar, güлüştüler...

Nelli'nin yanından ayrılırken hepimiz sevinçli bir umut içindeydik. Ama ertesi gün gerçekten konuşamaz oldu. iki gün sonra da öldü.

— BİTTİ —Bu öykü Dostoyevski'nin "Ezilenler" adlı romanından derlenmiştir.

SMİTH'İN TORUNU

Kapının açıldığını duyunca hızla arkama döndüm. Uzunca bir süre kimse görünmedi. Kapı kendiliğinden açılmıştı sanki. Neden sonra eşikte garip bir yaratık belirdi. Karanlıkta bir çift göz durmadan bana bakıyordu. Sırtımdan soğuk terler boşandı. Çok korkmuştum, ama hemen sonra karşımda duranın bir kız çocuğu olduğunu farkettiler